

KYLKIRAUTA

Maanpuolustuksen ja johtamisen erikoislehti

I/2003

50 000 varainhoidon ammattilaista käytettävissäsi

Oman ja perheesi tulevaisuuden turvaamista ei kannata jättää yhden kortin varaan. Me hyödynnämme varallisuutesi hoidossa oman osaamisemme lisäksi maailman johtavien sijoitusalan ammattilaisten erityisosaamista.

Kansainvälisiä yhteistyökumppaneitamme ovat muun muassa Credit Suisse, Fidelity Investments ja Merrill Lynch Investment Managers. Yli 50 000 varainhoidon ammattilaista käytössäsi.

Ota yhteyttä niin lähetämme sinulle lisätietoa varainhoitopalvelustamme!

Puhelimitse:

(09) 4766 9345 (yksityishenkilöt)

(09) 4766 9850 (instituutiot ja yritykset)

Sähköisesti:

varainhoito@evli.com tai

www.evlinet.com/varainhoito

EVLI

- osaamisella arvoa -

Evli Pankki Oyj

Aleksanterinkatu 19 A, PL 1081, 00101 Helsinki
Asiakaspalvelu: 0203 20555, avoinna ma-pe 9-20
www.evlinet.com

Kadettiveljien välistä ystävyydestä

Perinteisesti miehet ovat aina liittoutuneet yhteen, kun kysymys on ollut vallasta ja sen käytöstä, vaarallisista töistä, filosofiasta tai uskon kysymyksistä. He ovat perustaneet kerhoja ja kuppikuntia, liittyneet urheiluseuroihin, tappaneet aikaansa kapakoissa keskustellen urheilusta, autoista, varusmiespalveluksesta, politiikasta ja seksistä. Mutta mieluiten vain keskenään. Entä upseerit?

Professori Matti Klinge esitti aiheellisen huolensa 7.2.2003 Imatran Valtionhotellissa Imatran Kansainvälisen Semiotiikan Instituutin järjestämässä talvikoulussa yhteisöllisyyden paluun mahdollisuudesta. Klingen mukaan sisäoppilaitosten ja yleisen asevelvollisuuden juuret ovat eurooppalaisessa kulttuurissa. Anglosaksinen ja englantilainen kulttuuri eroavat yhteisöllisyyden tradition suhteen mm. saksalaisuudesta ammentavasta suomalaisesta yleisestä asevelvollisuudesta. Anglosaksisissa maissa ei koskaan ole ymmärretty yleistä asevelvollisuutta.

Informaatioaika kiihdyttää elämäämme niin, että aikaa yhteisöllisyydelle ei ole. Kouluista on tullut paikkoja, joissa jaetaan tietoa tiukkojen ja useita vuosia etukäteen lukkoon lyötyjen opetussuunnitelmien mukaan, kohta ilman läsnäolon pakkoa. Kuuluminen yhteisöön saattaa kadota verkko-opiskelun myötä. Kuitenkin tiedetään, että tiedot voi oppia myöhemminkin, mutta varhain solmittua ystävyyttä ei voi myöhemmin saavuttaa. Työelämässä urahyppy johtavat tehokkuuden maksimointiin ja kokemusten automatisointiin, mutta toveruudelle, luovalle joutenololle ja ystävyydelle ei jää aikaa.

Upseerien piirissä korostetaan perheen merkitystä vapaa-ajan näkökulmasta. On selvää, että puoliset ja lapset tarvitsevat aikaa, mutta onko upseeriudelle upseerien kesken aikaa? Koska viimeksi keskustelit taktiikasta pikkutunneille kadettiveljesi kanssa ilman etukäteen sovittua tapaamista? Näemme vanhaa elämää enää elokuvissa.

Elämän automatisointi ja rutinointi tuottaa ilolla tervehdittävää turvallisuutta ja tehokkuutta, mutta mitalin kääntöpuolena on itsestäänselvyyksien bittiavaruus, jossa aikaa vaativaan pohdiskeluun ja uuden tiedon luomiseen ei ole. Suoritamme asioita ilman reflektiota.

Organisaation ja sen laadullisen voimavaran, henkilöstön, välistä suhdetta kuvaa hyvin metafora napakelkasta. Jäällä perinneleikkinä tunnettu napakelkka kiihtyy ulkokehällä hurjaan vauhtiin yhden ihmisen lihasvoimalla. Pieni liike keskellä aiheuttaa suuren ja vauhdikkaan liikkeen kelkassa. Kelkkaa voidaan ajatella organisaationa, jolla on perinteensä ja rutiininsa. Ihmiset elävät siinä arkeaan, toivotaan ja suorittavat organisaation avainprosesseja. Keskiössä johdon tehtävä on säädellä kelkan vauhtia niin, että siinä olevat ihmiset eivät lennä tangentin lakien mukaan kelkas-

ta keskipakoisvoiman ansiosta pois. Pieni liike keskiössä aiheuttaa suuren liikkeen ja muutoksen kehällä.

Ohjeet ja käskyt kertovat usein enemmän sen antajasta kuin niiden saajista. Yksityiskohtaiset ja pitkälle eritellyt suunnitelmat luovat turvallisuuden tunnetta. 1970-luvulla suunnittelu oli johtamisessa vahva trendi, koska elettiin vahvaa kehityksen ja tulevaisuudenuskon aikaa. Nyt tuon ajan ihmiset ovat siirtymässä eläkkeelle ja johtamisessa erilaiset arviointimenetelmät näyttävät keskeistä roolia. Halutaan siis arvioida suunnitelmien onnistumista. Uusi johtamis-ismi ilmestyy organisaatioiden markkinoille silloin, kun vallassa ollut "ismi" on laskusuhdanteessa.

Ei ole olemassa ainoastaan ihmisiä, jotka tekevät vain hyviä päätöksiä ja kykenevät erottamaan olennaisen epäolennaisesta. Jos luokittelemme ihmisiä selkeisiin päätöksentekijöihin ja vastakohtana visionäärisiin asiantuntijoihin, luokittelemme ihmisiä myös ajankäytön suhteen. Päätöksentekijät taistelevat aikaa vastaan, kun taas asiantuntijat haluavat sitä mahdollisimman paljon käyttöönsä. Ilman ihmisiä ja yhteisöllisyyttä ei kuitenkaan ole mitään päätettävää. Raivaa aikaa kadettiveljeydelle.

Aki-Mauri Huhtinen
aki.huhtinen@kadettikunta.fi

Sisältö

- 1 Kadettiveljien välisestä ystävydestä
Aki-Mauri Huhtinen
- 3 Upseerit ja turvallisuuspoliittinen keskustelu
Heikki Tilander
- 4 Kenraali Ermei Kannisen haastattelu
Heikki Hult & Pekka Rapila
- 10 Erkki Paukkusen haastattelu
Risto Sinkko & Arto Kotro
- 16 Sivili-sotilasyhteistyö (CIMIC)
Esko Rautiainen
- 22 Finlandia-filmistä se alkoi
Pekka Lähteenkorva & Jussi Pekkarinen
- 26 Tarton rauhansopimuksen oikeutus ja velvoitus
Martti Siirala
- 30 Reservin upseerin opit tiedeyhteisön johtamisessa
Mika Hannula
- 34 Lukuvuodeksi Sveitsiin opiskelemaan
Pentti Hyvärinen
- 38 Jomini - sotatieteen klassikko
Pekka Visuri
- 41 Pääsihteerin palsta ja kadettikunnan toiminta
- 45 Kadettikunta ry:n kevätkokouskutsu
- 48 Tapahtumia, kurssien kuulumisia ja muita ajankohtaisia puheenaiheita
- 66 Kolumnit
- 68 In memoriam

KYLKIRAUTA

Kadettikunta ry:n jäsenlehti
vuodesta 1935, N:o 218, 1/2003
ilmeistyy neljä kertaa vuodessa
painos 6000 kappaletta

Päätoimittaja

Aki-Mauri Huhtinen
Yleisesikuntamajuri, käytännöllisen
filosofian dosentti
Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen
laitos, PL 7, 00861 Helsinki
Puh. 09-181 46561
aki.huhtinen@kadettikunta.fi

Tilaukset, osoitteen- muutokset ja laskutus

Marjukka Lehtinen
Puh. 09-490 759, Fax. 09-446 262
marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi
Kadettikunnan toimisto
Eino Leinon katu 12 E 64, 00250 Helsinki

Artikkelitoimittaja

Arto Kotro
Puh. 050-307 9454
arto.kotro@kadettikunta.fi
arto.kotro@luukku.com

Toimitusneuvosto

Jukka Haltia (pj), Aki-Mauri Huhtinen, Kari
F Jääskeläinen, Jarno Limnell, Arto Kotro,
Pekka Rapila, Tapio Skog ja Olli Vuorio

Kuvatoimittaja

Liisa Knudsen
liisa.knudsen@kolumbus.fi
Kaitalahdent. 4 D, 00840 Helsinki

Tilaushinnat

Vuosikerta 21,00 eur
Irtonumero 6,00 eur

Kotisivut: www.kadettikunta.fi

Ulkoasu

Toimitussihteeri Sabina Krogars
sabina.krogars@kadettikunta.fi

Painopaikka

Uusimaa Oy, Porvoo 2003
ISSN 0454-7357

Seuraava numero

Seuraavaan numeroon tarkoitettun materi-
aalin on oltava päätoimittajalla 22.4. men-
nessä, kuvamateriaali 30.4 kuvatoimittajalla.
Tekstit tulee toimittaa digitaalisessa muo-
dossa, kuvat paperikuvina. Kuvia ei palauteta.

Ilmoitushankinta

Pertti Kukkonen, Wilska Oy
Konalantie 9, 00370 Helsinki
Puh. (09) 5617 2312, 050-577 3177
Fax. (09) 5617 2324
pertti.kukkonen@kadettikunta.fi

Kannen kuva: SA-kuva

Upseerit ja turvallisuuspoliittinen keskustelu

Juuri nyt maassamme peräänkuulutetaan turvallisuuspoliittista keskustelua. Kysymys sotilaallisesta liittoutumisesta tai liittoutumattomuudesta jakaa mielipiteitä ja kiihdyttää tunteita. Tämä on ymmärrettävää, koska kyse on uudesta ja merkittävästä asiasta.

Keskustelu ei kuitenkaan ole edennyt kovin syvälle. On pitäydytty yksioikoisesti väittelemään siitä liittoutuako vai ei, järjestetäänkö kansanäänestys vai ei. Yhä uudelleen on kuitenkin kehoitettu keskustelemaan myös itse asiakysymyksistä. Tämä ei kuitenkaan ole kunnolla käynnistynyt. Miksi ei? Puuttuuko tietoa? Mikä on upseerien rooli?

Turvallisuuspoliittiset linjavalinnat ovat poliittisen johdon asia ja sotilaat ovat poliittiselle johdolle lojaaleja. Tästä periaatteesta ei Suomessa koskaan ole ollut epäselvyyttä. Mutta upseerit - eli Kadettikunnan jäsenistö - ovat sotilasasioiden parhaita asiantuntijoita. Nyt juuri on erityisen suuri tiedon tarve myös kansalaisten keskuudessa. Usein mainittu kansanäänestyskin edellyttäisi kansalaisilta paljon tietoa myös sotilasasioista.

Suomessa on noudatettu periaatetta, jonka mukaan puolustusvoimien kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä esiinnyttäen ulospäin yksituumaisesti ja väittelyt erilaisista vaihtoehdoista tai painotuksista käydään puolustusvoimien sisällä. Puolustushaarakomentajat eivät lehtien palstoilla väittele puolustushaarojen keskinäisestä merkityksestä tai määräraharapeista, mikä on ollut erittäin hyvä periaate. Mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita vaikenemista sotilaallisissa asioissa.

Kadettikunnan eräs päätehtävä on turvallisuuspoliittisen tietouden lisääminen kansalaisten keskuudessa. Tässä tehtävässä se tukee puolustusvoimia eikä luonnollisestikaan toteuta mitään omaa politiikkaa. Keinojen käyttövalikoima on laaja.

Kadettikunta kannustaa ja tukee jäsenistönsä osallistumista turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Koulutustilaisuuksia sitä varten on järjestetty sekä nuorille upseereille että evp-upseereille. Aivan uusi tiedon kanava avautui, kun Kadettikunnan vuosipäivänä jäsenistölle avattiin internetin kotisivulla turvallisuuspolitiikan tietopankki. Se on tarkoitus avata seuraavana lippujuhlapäivänä yleiseen käyttöön. Tietopankki on Kadettikunnan merkittävä satsaus turvallisuuspoliittisen tietouden lisäämiseksi.

Toimintamahdollisuuksia on monia. Kadettiipiirit voivat järjestää tilaisuuksia, missä asiantuntijat alustavat turvallisuuspoliittisista kysymyksistä. Kadettiupseerit voivat itse osallistua tällaisiin tilaisuuksiin ja vastata yleisön kysymyksiin. Upseerien kirjoittamia asiapitoisia kirjoituksia luetaan varmasti.

Eikö sitten ole liian uskallettua osallistua keskusteluun, jonka aihe tällä hetkellä on poliittisestikin hyvin herkkä?

Upseerien tulee tietysti pitäytyä alueeseen, jossa he ovat asiantuntijoita, eli sotilasasioihin. Kansalaiskeskustelulle on merkittävä lisäarvo, jos sotilaskysymyksiä tuntevat upseerit osallistuvat siihen. Tähän mennessä on esimerkiksi kovin vähän käsitelty NATO:n sotilaallista rakennetta kehitysnäkömyineen, jäsenyyden yleisiä sotilaallisia vaikutuksia, kokemuksia uusien jäsenten asevoimien muutoksista ja kehittämisestä tai Suomen maanpuolustuksen ajankohtaisia asioita. Näissä upseerit ovat parhaita asiantuntijoita. Ja luonnollisesti upseeri tuntee vastuunsa esittämistään tiedoista.

Puolustusvoimien tämänhetkinen hyvä julkisuuskuva on pitkälti televisiossa erinomaisesti esiintyneitten upseerien ansiota. Siinä on hyvä malli turvallisuuspoliittiseen keskusteluunkin.

Heikki Tilander

Kenraalin työ jatkuu...

Ermei Kanninen on ollut monessa mukana

Haastattelu Heikki Hult & Pekka Rapila

Kenraaliluutnantti Ermei Kanninen kuuluu niihin suomalaisiin upseereihin, joiden jälki näkyy ja kuuluu maanpuolustuksessamme 20 reservivuoden jälkeen edelleen. Hän valmistui maamme kaikkien aikojen ”suurimmalta ja kauneimmalta” 26.kadettikurssilta jatkosodan aikana vuonna 1943 ja palveli puolustusvoimia yli 40 vuotta, viimeiset 15 vuotta kylmän sodan kuumimpina hetkinä pääesikunnan ”operatiivisessa putkessa”. Hän jäi reserviin pääesikunnan päällikön virasta vuonna 1982. Myös lukuisat siviilielämän järjestöt, erityisesti automiehet, rotarit ja sotahistorian harrastajat, tuntevat Ermei Kannisen aikaansaavana puheenjohtajana ja järjestömiehenä.

nuoret pojat, vanhempien sosiaalisesta asemasta riippumatta, tunsivat toisensa ja olivat hyviä ystäviä ja leikkikavereita.

”Kaverini Helge Dahlman veti minut mukaan merisuojeluskunnan poikatoimintaan, ja ehdin olla ennen sotaa jo vuoden varsinaisessa suojeluskunnassakin. Talvisota menikin sitten jo täysin suojeluskuntatehtävissä ja rannikotykistössä. Voinkin sanoa leikkillisesti, että olin ensimmäisen kerran yleisesikunnan palveluksessa YH:n aikana, tuolloin suojeluskuntalaisena vapaaehtoisena lähettinä. Kerran pääsin avaamaan

Sodan syttyessä Ermei Kannisella oli kaksi uravaihtoehtoa mielessä: arkkitehti ja upseeri.

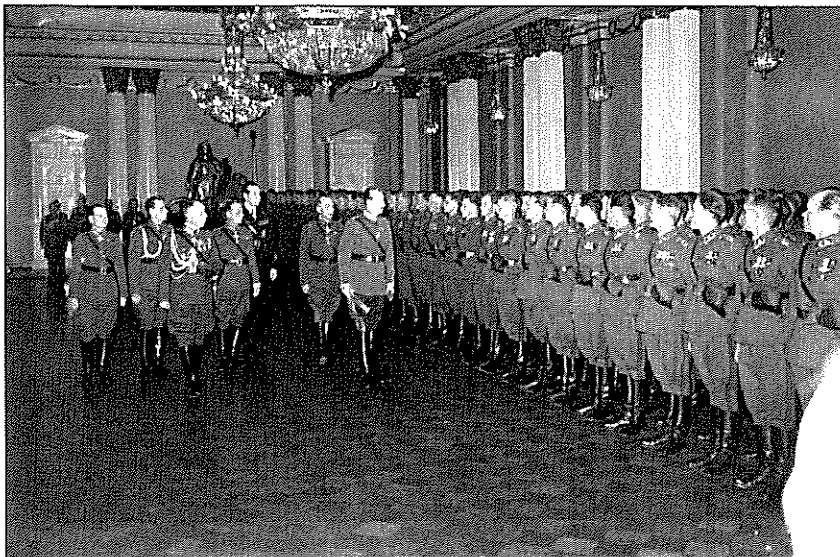
”Sota ja äitini eräät sotilastuttavuudet pitivät itsestään selvytensä upseerin uraa ja siten laitettiin paperit vetämään Kadettikouluun. Kadettialiupeeri kurssin aikana ja lähes heti sodan jälkeen sattunut kuuden vuoden kouluttajatehtävä Kadettikoulussa vahvistivat lopullisesti uranvalintani - meidän kurssiltahan lähti runsaasti kadettiveljiä siviiliin sodan jälkeen”.

Uran huippuhetkiä kysyttäessä Kanninen toteaa sen olevan vuonna 1938 suojeluskunnan poikaosastossa saatu kirjallinen käsky toimia merisuojeluskunnan poikaosaston johtajan sijaisena.

”Vedin tuolloin harjoituksia Töölön tullissa ja vahinko vain ettei silloin ollut videokameraita, joilla olisi voinut tallentaa nuoren kouluttajan toimintaa. Minulla on kyllä tuo käsky tiiviisti tallella erikoiskansiossa”.

Valtakunnallisesti mieleen jäänein vaihe Ermei Kanniselle oli palvelu pääesikunnan operatiivisessa osastossa ja siellä osallistuminen maamme alueellisen puolustusjärjestelmän kehittämiseen. Siellä sai todella 360 asteen näköalan maanpuolustukseen ja silloin pääsin hyvin tutustumaan myös merivoimiin, ilmavoimiin ja rajavartiolaitokseen. Alueellisen puolustusjärjestelmän rakentaminen alkoi suurista muutoksista, joita toimintaympäristösä tapahtui.

”Totesimme, että jotain olisi

Kadettien ylentämistilaisuus, kesäkuu 1943. SA-kuva.

Viime syksyisestä 80-vuotispäivästään huolimatta kenraali on edelleen kautta maailman kysytty kirjoittaja ja esitelmöitsijä.

Kenraali Kanninen muistelee erityisellä lämmöllä lapsuuttaan ja nuoruuttaan Helsingissä, jossa kaikki korttelin

hissin oven jopa marsalkka Mannerheimille ja olen nyt myöhemmin pohtinut, että eipä tiennyt kumpikaan meistä tuolloin minun olevan myöhemmin yleisesikunnan päällikkö”

tehtävä. Meillä oli tuoreina tiedossamme toisen maailmansodan aikaiset kokemukset. Samanaikaisesti tulivat kokemukset sen jälkeisistä sodista ja sodankäyntiin mukaan tulleista ydinaseista ja helikoptereista, jotka muuttivat sodan kuvaa ratkaisevasti”.

Alueellisen puolustusjärjestelmän sisäaänäjo kohtasi melkoista vastustusta puolustusvoimien sisälläkin.

”Valitettavasti silloin kävi toteen vanha sanonta, jonka mukaan sotilas yleensä taistelee edellisen sodan voittamiseksi. Vanhempi kenraali- ja everstikunta, joka oli palvellut sodan aikana esikuntatehtävissä ja rykmentin komentajina ei hyväksynyt tätä kehitystä vaan väitti, ettei hajautettu järjestelmä toimi, koska joukkoja ei voida koota keskitettyyn toimintaan riittävän nopeasti tai suomalainen mies ei kestä tällaisissa tehtävissä. Ei siis ymmärretty koko systeemin perimmäistä tarkoitusta”.

”Vuoden 1968 Tsekkoslovakian miehityksen jälkeen ei kukaan enää epäillyt vaan kaikki tajusivat heti mistä on kysymys - niin poliitikot kuin muutkin. Maanpuolustuskursilla käsiteltiin usein sodan ajan Jugoslaviaa, koska se oli alue, jota saksalaiset eivät koskaan saaneet vallattua. Poliitikoille alueellisen puolustusjärjestelmän hyväksymistä helpotti tietysti myös se, että siinä ei tarvinnut nimetä vihollista. Suomi oli valmis torjumaan vihollisen kaikkialta suunnista”.

Kenraali Kanninen ei ole vielä tänäkään päivänä joutunut muuttamaan käsitystään alueellisesta puolustusjärjestelmästä.

”Voimme edelleen sanoa, että alueellinen puolustusjärjestelmä palvelee tehokkaasti myös terrorismin vastaista toimintaa. Sen lisäksi se on erinomaista erämieskoulutusta eli siis fyysisen kunnan koulutusta ja

maanpuolustustuntemuksen lisäämistä. Jos siitä edes osittain luovuttaisiin ja alettaisiin heikentää asevelvollisuusjärjestelmää olisi sillä melko nopeasti erilaisia seuraamuksia yhteiskunnassa, kuten on jo näkynyt Keski-Euroopassa, jossa asevelvollisuudesta on luovuttu. Nuorisolla ei ole enää mitään sellaista

hiljaisuudessa torjumaan myös Neuvostoliiton hyökkäystä.

Vaikka kukaan meistä ei voinut edes kuvitella jonkun hyökkäävän meille lännestä, kokosimme vuoden 1961 nootin tulon jälkeen kauhealla kiireellä kansiot, joissa oli suunnitelmat painopisteineen länteen päin eli jos poliitikot olisivat määrän-

Marsalkka Ustinovin vierailu 10. - 14.7.1978 Helsingissä. SA-kuva.

laitosta, jossa sitä opetetaan kuriin ja vastuuntuntoiseen ja luotettavaan yhteistoimintaan toisten kanssa. Sen arvoa ei ole mitattu missään. Sillä on siis myös itseisarvoa, vaikka sotilaallinen uhka jatkuvasti pienenisi. Koulutussysteemiä voidaan muuttaa, mutta puolustusjärjestelmää ei”.

Kaikkiin suuntiin valmistauduttiin

”Puolustusvoimien on valmistauduttava torjumaan kaikki hyökkäykset maahamme ja yhtenä vaihtoehtona myös idän suunnasta mahdollisesti tuleva. Kovin laajasti ei tietystikään voitu puhua siitä, että me valmistauduimme kaikessa

neet meidät lyömään venäläisille ”pahvit” pöytään niin olisimme voineet näyttää heille oikeanlaiset suunnitelmat. Olen törmännyt useasti jälkeensä epäilyyn kenraalien omituisista suunnitelmista länteen päin, mutta jos meillä ei olisi ollut tarvittaessa näyttää näitä suunnitelmia, se vasta olisi ollut todellinen skandaali. Meillä oli siis oltava kahdet paperit”.

”Vuoden 1961 noottikriisin jälkeiselle matkalleen Neuvostoliittoon Kekkonen otti vain adjutantti Leinosen mukaansa. Koska hän ei ollut koskaan palvellut operatiivisella puolella, jouduin yhden päivän aikana perehdyttämään hänet asioihin. Vaikka sotilaille ei tästä noottiasiasta juurikaan

kerrottu, Kekkonenhan halusi pitää sotilaat asiasta täysin siitä ulkona, me valmistelimme muun muassa sitä, ketkä henkilöt lähtisivät mukaan, jos Neu-

alueella, laitettiin joukot hälytystilaan ja siihen liityen he lähettivät muun muassa laivat purjehtimaan pitkin Suomenlahtea. Muistan hyvin tämän

Hawk-kaupan julkistaminen. Pääesikunta 29.12.1977. SA-kuva.

vostoliitto pyytäisi delegaatiota neuvottelemaan. Itsekin kuuluin tähän joukkoon”.

Toinen tiukka paikka Kannisen uralla oli vuoden 1968 Tsekkoslovaki-an kriisi.

”Totesin juuri eräässä lehdes- sä kirjoitetun hurjan jutun siitä, miten meidän rannikotykistö- me Kotkan alueella oli valmiu- dessa ampumaan tuon kriisin aikana. Kuitenkaan siellä ei ollut minkäänlaista todellista ti- lannetta. Tämähän olisikin ollut täysin päätöntä, koska siinä ei olisi ollut mitään logiikkaa. Miksi Varsovan liitto lähtisi hyökkäämään Suomea kohti silloin, kun sillä oli samaan aikaan oma sisäinen kriisin- sä menossa, jossa sen joukot olivat kiinni. Silloinhan piti rauhoittaa kaikki muut suun- nat. Venäläiseen strategiseen ajatteluun kuuluu kuitenkin kaikkien valmiustoimenpitei- den maksimointi. Kun tällai- nen iso operaatio on menossa niin kaikkialla Neuvostoliiton

tilanteen. Me teimme siitä tie- tyesti normaalit havainnot. Kut- suimme adjutantti Urpo Levon paikalle ja pyysimme häntä informoimaan presidenttiä ja tästähän löytyy merkintä Kekko- sen päiväkirjoistakin. Meillä oli sikäli hyvä tuuri, että meidän ei tarvinnut tehdä asiassa mitään erityistoimenpiteitä, koska meillä oli menossa jo keväällä toimeenpantavaksi käskettyjä harjoituksia, joita tosin jonkin verran laajennettiin”.

Painostettiinko meitä?

Usein kuulee sanottavan, että NL pai- nosti Suomea kylmän sodan aikana jat- kuvasti.

”Minä olen hieman eri mieltä painostuksen suuruudesta. Itse jouduin olemaan mukana kahdessa tähän liittyvässä tapahtumassa. Toinen oli har- joiushävittäjäkauppa, joka päättyi Hawkien ostoon. Siinä suurlähettiläs Stepanov painoi kovasti päälle. Kuitenkin niillä

Moskovan matkoilla, joilla olin mukana, sain vahvistuksen, että sieltä ei meitä tällaisessa asias- sa painostettu, vaan marsalkat sanoivat suoraan tietävänsä Stepanovin pelaavan Suomessa omaa peliään. Hän oli pyytänyt heiltäkin apua, mutta he olivat sanoneet suomalaisten kyllä tietävän mitä tarvitsevat ja me ei siihen puututa. Tuli sellainen kuva, että vaikka Stepanovia tuettiin Moskovasta, en ole Kekkosenaan julkaistun ar- kiston puolelta löytänyt mitään näyttöä sille, että painostukseen olisi liittynyt välitöntä uhkaa. Se oli kai lähinnä sellaista jat- kuuaa kepillä koettelu - olisiko mahdollista vetää Suomi aktii- visemmin mukaan Varsovan liiton linjalle”.

Toinen tapaus, missä Ermei Kanni- nen oli mukana, oli marsalkka Ustinov- in ”heitto” pääesikunnassa yhteisistä sotaharjoituksista, joka sekun oli ilmei- sesti Stepanovin junailema kysymys.

”Pidettyäni esityksen Suomen maanpuolustuksesta Ustinov esitti minulle yllättäen kol- menkymmenen upseerin läsnä ollessa kysymyksen: Mitä kenraali ajattelee siitä, että parantaisimme näitä kontakte- ja ja alkaisimme pitää yhteisiä harjoituksia. Seuraavana päivänä olimme kaksi ja puoli tuntia Stepanovin ja Ustinovin kanssa kolmistaan saunassa eikä tämä asia tullut siellä mitenkään esille. Seuraavan kerran asia tuli, kuten tunnettua, esille Kekkosena saunassa, mutta Kekkosta oli ehditty varoittaa asiasta ja hän käänsi keskuste- lun muihin aiheisiin. Minähän en ollut siellä paikalla. Kun lensin Ustinovin kanssa Kajaa- niin, hän teki aivan yllättäviä kysymyksiä Suomen puolustus- voimista, mikä osoitti, ettei hän tuntenut asiaa eikä häntä ollut mitenkään siihen valmistettu. Jos tämä olisi ollut johdon- mukaista työskentelyä, olisi asia hoidettu toisin. Ei tämä voinut olla mikään virallinen esitys, koska suuret asiat val-

mistellaan eri tavalla, eikä niitä oteta ensimmäistä kertaa esiin monikymmenpäisen upseerijoukon läsnä ollessa”.

”Eläkkeelle lähtiessäni vuonna 1982 kävin vielä kohteliaisuusvierailulla Moskovassa, jolloin Ustinov sanoi minulle, että nyt tämä asia jätetään. Hän arvaa, että kenraali on sitä mieltä, että ei tällainen ole ajankohtaista. Kun menimme ulos Ustinovin huoneesta Ogarkov sanoi minulle, että ne ovat vain meidän ministerimme ajatuksia, mutta kyllä me olemme täällä sitä mieltä, että tämä asia voidaan jättää - emme ole yhteisten harjoitusten kannalla. Minä ainakin lähdin reserviin vakuutuneena siitä, ettei kokonaistilanne enää ETYK-kokouksen jälkeen antanut mitään edellytyksiä mihinkään suuriin kiristystoimiin Suomea vastaan”.

Minkälainen näkemys puolustusvoimien johdolla oli siitä, olisiko joku tullut auttamaan Suomea mahdollisen hyökkäyksen kohteeksi joutuessamme?

”Ainakin pääesikunnan operatiivisessa johdossa oli täysin realistinen käsitys ulkopuolisesta läntisestä avusta mahdollisen tulevan kriisin aikana. Kukaan ei olisi tullut meitä auttamaan. Ei kenelläkään olisi ollut edes resursseja tulla Suomea puolustamaan. Meidän puolueettomuuspyrkimyksiimme kyllä luotettiin lännessä, mutta meidän mahdollisuuksiimme pysyä puolueettomina ei juurikaan uskottu”.

Tässä vaiheessa liittoutumattomuus

Kenraali ei ole muuttanut mielipidettään myöskään maamme liittoutumistarpeesta.

”Olen edelleen samaa mieltä kuin jokin aikaa sitten kirjoittamassani lehtiartikkelissa. Meidän asemamme ja roolimme on iskostunut Suomen kansan

mieliin niin vahvasti, että sitä on vaikea kääntää liittoutumisen puolelle. Meillähän on yleensä ollut niistä vain kielteisiä kokemuksia ja olemme aina kamppailleet siitä, että saamme itse hoitaa asianne ja että Suomen puolustusvoimat ovat omassa johdossamme eikä niitä ulkopuolelta komennella”.

Suomen kansan yleisen mielipiteen kääntäminen Nato-mieliseksi ja liittoutumisystävälliseksi ei siis ole Ermei Kannisen mielestä mikään helppo tehtävä.

”Kun Suomen kansa on sodan jälkeen oppinut maanpuolustusystävälliseksi ja huolehtimaan itse asioistaan, niin liittoutuminen voisi heikentää jopa kansallista maanpuolustusajattelua. Voitaisiin

samalla myös Naton jäsen. EU tarvitsee yhteistyötä Naton kanssa, mutta olen sitä mieltä, että nykyhetki ei ole Suomelle oikea sen pitemmälle meneviin liittoutumisiin, koska tilanne on meille niin hyvä. Meidän puolustuskykymme naapurimaihin ja meneillään olevaan kehitykseen verrattuna on erittäin positiivinen. Vertaillaanpa meidän puolustuskykyämme vaikka Ruotsiin tai Norjaan, puhumattakaan Baltian maista, olemme erinomaisessa asemassa. Niin kauan kuin Nato on niin selvästi USA-johtoinen, en näe liittoutumista edullisena. Meillä ei ole sellaista uhkaa, joka siihen pakottaisi, vaan päinvastoin. Myös sille, millä Nato tai USA voisivat vaikuttaa meillä asioihimme,

Marsalkka Ustinovin vierailu 10. - 14.7.1978 Pääesikunnassa. SA-kuva.

luulla, että meillä on isovelji, joka pitää meistä huolta, mikä ei sitten tiukan paikan tullen pitäisikään paikkaansa. Tilanne on sellainen, että me tarvitsemme kyllä kiinteää yhteistoimintaa EU-maiden kanssa. EU:han ei ole Natolle alistettu eikä ota käskyjä Natolta. Erikoislaatuinen tilanne syntyy siitä, että niin moni EU:n jäsenmaa on

on varsin heikot edellytykset. Olemme nyt saavuttaneet sellaisen aseman, jossa meillä on tiivis kontakti EU:n puitteissa, mutta myös Naton puolella, että tässä tilanteessa se riittää.

Tilannetta on tietysti seurattava jatkuvasti ja katsottava sen kehitystä avoimin silmin. Toisaalta, mitä enemmän EU

itsenäistyy eurooppalaiseksi turvallisuus- ja puolustusorganisaatioksi, sitä enemmän me tukeudumme siihen. Kun EU sitten puolestaan tukeutuu Natoon, en näe sellaista vaihtoehtoa, että joku EU-maista jätettäisiin suupalaksi jollekin, joka uhkasi EU:n turvallisuutta ja itsenäisyyttä.

Vaikka vielä tällä hetkellä ei siis olekaan tarvetta muuttaa Suomen asemitumista, tulee sotilaiden tietysti valmistautua kaikkiin mahdollisuuksiin. Poliittisen päätöksen jälkeen meillä on nyt melko hyvä valmius tarvittaessa sopeuttaa toimintamme läntiseen järjestykseen”.

Suomea puolustavat suomalaiset

Vastuun puolustuksesta on viime kädessä oltava omalla kansalla. Meidän

missa käydyssä keskustelussa on liikaa korostettu vain kolmea valmiusprikaattia, joilla ollaan valmiita kansainvälisiin tehtäviin. Yleensä sivulauseessa korostetaan, että ne ovat valmistettävien lisäksi käytettävissä myös Suomen puolustamiseen. Meillä on runsaasti EU:n ulkorajaa ja todella paljon pinta-alaa ja sen turvaaminen on meidän ensisijainen tehtävämme. Suomen kansalle pitäisi sanoa täysin selvästi, että me puolustamme ensisijassa Suomea ja voimme tarvittaessa antaa prikaatin tai kolme muualle, ellei se vaaranna oman maamme puolustamista. Nyt kansalle näytetään koko ajan hienoja hävittäjiä, hienoja uusia laivoja ja kolmea valmiusprikaattia ja unohdetaan tavallisen reserviläisen osuus. Painopiste on väärinpäin - se on usein näissä erikoisjoukoissa, kun sen pitäisi olla valtakunnan puolustamisessa

kansainväliseen toimintaan. Pitäisi siis vaihtaa levyä - ei järjestelmää”.

Kansainvälinen palvelus opettaa

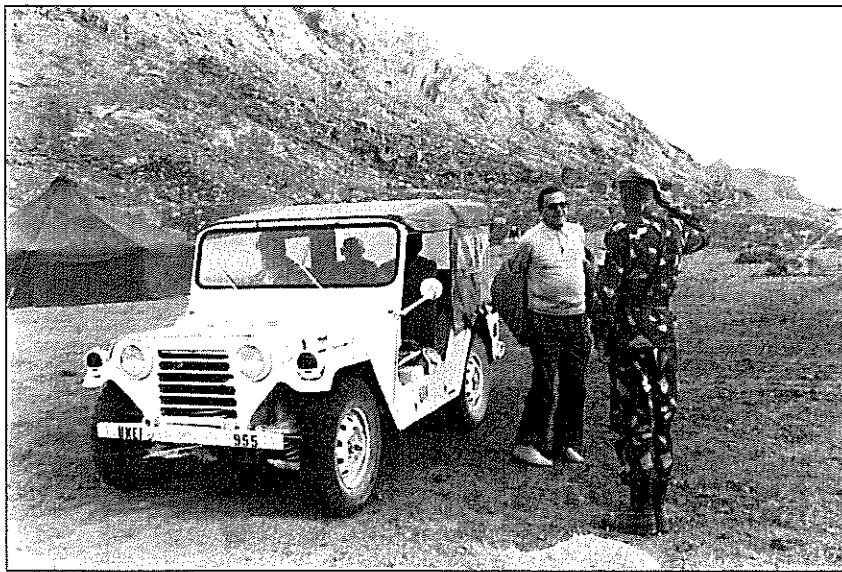
Kenraali Kanninen korostaa, että jokaisen upseerin pitäisi uransa aikana käydä joukkojen mukana kriisinhallinta- tai rauhanturvatehtävissä.

”Se on ainoa paikka joka simuloi sodan ajan toimintaa. Brysselin toimistotehtävät eivät sitä vastaa. Vain joukoissa voi saada jonkinlaisen kuvan siitä, mitä kenttäolosuhteissa tapahtuu. Eihän sodassakaan koko ajan ammuta, mutta aina silloin tällöin tulee tilanteita, joissa oma henki on puntarissa. Siellä myös huomaa, että suomalaisella upseerikoulutuksella ja sotavarustuksella pärjää erinomaisesti. Tämä antaa suomalaiselle upseerille itseluottamusta. Käynti kriisinhallintatehtävissä korvaa monta vuotta tavanomaista kasarmpalvelusta”.

Nuorille kadettiveljille

Upseerin ammatti on eräs hienoimmista ammateista, joka tarjoaa nuorelle erittäin monipuolisen mahdollisuuden kehittää itseään ja palvella yhteiskuntaa.

”Oleellista on muistaa, että kansakunnan turvallisuus on tärkein asia. Riippumatta siitä onko auttaja tai tukea on oivallettava, että kansakunta vastaa itse omasta turvallisuudestaan ja ihminen on siinä tehtävässä tärkein lenkki. Siksi upseerin uraan on välttämättä kuuluttava koulutustehtävät, jossa toimitaan suomalaisen miehen kanssa ja jossa opitaan tuntemaan hänet sekä voidaan mahdollisimman vaikeissa olosuhteissa luoda keskinäinen luottamus ja tuntemus. Vaikka koneet olisivat kuinka hienoja, niin ihmisethän niitä käyttävät. Upseeri ei voi selviytyä moni-

Kenraali Kanninen YK:n joukoissa 1978. SA-kuva.

on kaikista liittoutumisvaihtoehdoista huolimatta pidettävä puolustuksemme kunnossa tulevaisuudessakin, toteaa Ermei Kanninen.

”Viime aikoina puolustusvoi-

ja sen turvallisuudessa. Pitäisi korostaa, että Suomen puolustamisesta huolimatta meillä on mahdollisuus osallistua jonkinlaisella panoksella myös

haastattelu

naisista tehtävistään ellei hän tunne perustaa eli suomalaista sotilasta. Omien rajojensa tajuaminen syntyy juuri näissä vaikeissa olosuhteissa. Meidän tulee uskaltaa ja voida järjestää sellaista toimintaa, joissa ihmisen rajojen mittaaminen tulee niin lähelle kuin se järkevästi on mahdollista”.

”Oma kadettikurssini oli Suomen kaikkien aikojen suurin ja kaunein. Se järjestettiin sodan aikana ja suurella osalla kadeteista oli jo taistelukokemusta. Kurssin suuruudesta huolimatta pystyimme luomaan hyvän kadettihengen, joka on kestänyt koko elinaikamme. Vaikka meistä lähti suuri osa siviiliin heti sodan jälkeen, ovat kaikki kynnelle kykenevät aina mukana kurssikokoontumisissa.. Kurssimme on ollut monissa vaativissa yhteiskunnallisissa tehtävissään jopa melkoinen yhteiskunnallinen vaikuttaja”.

Reservissä oleville kadettiveljille Ermei Kanninen haluaa kannustuksena sanoa, että upseeri voi vaikuttaa yhteiskunnassa paljon vielä reservissäkin.

”Upseerin on pidettävä koko elämänsä ajan kiinteitä kontakteja yhteiskuntaan, koska meidän maanpuolustuksemme

suurin voima on juuri reservissä ja se on tunnettava mahdollisimman hyvin. Upseeria koulutetaan esiintymään sekä johtamaan ja organisoimaan asioita, joten jokaiselle hakukkaalle löytyy varmasti mielekkäitä ja kiinnostavia aktiviteetteja reserviajanakin. Järjestely- ja yhteistyökykyiset upseerit ovat kysytyjä myös erilaisten organisaatioiden

vetäjiksi”.

Tästä on haastateltavamme itse paras esimerkki. Jo palveluaikanaan hän oman opetuksensa mukaan oli mukana huomattavissa asemissa muun muassa rotaryjärjestössä, urheilujärjestöissä ja erityisesti mieliharrastuksessaan sotahistorian parissa. Kaksikymmentä reservissä vietettyä vuotta ei ole hiljentänyt kenraalin tahtia. Viimeisimpänä ja vaativimpana haas-

Nuottajoella elokuussa 1978. Liitty kuvasarjaan Ruotsin puolustusvoimain komentaja, kenraali Synnergrenin vierailu Suomessa 25. - 29.8.1975.

Erkki Paukkunen eläkkeelle lähtiessään YYA oli tiedottajan kova koulu

Haastattelu Risto Sinkko & Arto Kotro

Kun vuonna 1970 tulin pääesikuntaan, oli tiedottaminen hyvin jäykkää. Täytyy muistaa, mitä aikaa silloin elettiin, meillä oli YYA-sopimus ja sodastakaan ei ollut kovin pitkä aika. Vuonna 1968 oli perustettu nykymuotoinen tiedotusosasto. Siihen asti tiedottaminen oli hyvin passiivista, lähetettiin puheita, kerrottiin ylennyksiä ja urheilukilpailutuloksia. Tiedottaminen oli hyvin tarkkaan säänneltyä. Kun jostain asiasta lähetettiin tiedote, käytiin se näyttämässä vähintään yleisesikuntapäällikölle. Nyt se on tiedotusosaston vastuulla. Me teemme ja lähetämme - totta kai faktat pitää hankkia muualta - mutta vastuu on meidän. Silloin jos oli vähänkin merkittävämmästä asiasta kyse, se käytiin esittelemässä puolustusvoimain komentajalle. Tiedottaminen oli hyvin jäykkää ja hyvin säänneltyä ja tarkkaan vahdittiin mitä me teemme.

- Tiedottajan työni alkuvaiheissa jouduin taistelemaan itse asiassa kahden asian puolesta. Ensimmäinen oli itse tiedottaminen, sen merkityksen ymmärtäminen ja aktiivinen hoitaminen. Toinen oli oma asemani siviilinä puolustusvoimissa ja näinkin näkyvässä tehtävässä. Tänä päivänä molemmat asiat ovat kunnossa ja puolustusvoimissa ymmärretään, että tiedottaminen on tehtävä, jossa asiantuntemus ja ammattitaito ratkaisevat. Työmme, ulospäin suuntautuva tiedottaminen ja tiedotteiden lähettäminen, on normaalia toimittajan ja tiedottajan työtä. Nykyään julkisuuslakikin lähtee siitä, että viranomaisen tehtävänä on kertoa asioista, ja mieluummin etukäteen.

- Huima muutos on tapahtunut samoin Ruotuväki-lehdessä, joka kuuluu osastoon. Komentopäällikkö luki menneinä vuosina tarkkaan vedoksen, ennen kuin lehti lähti painoon. Nyt sitä ei etukäteen lue kukaan, päätoi-

Tapaamme tiedotuspäällikkö Erkki Paukkusen hänen työhuoneessaan pääesikunnassa joulukuisena iltapäivänä. Hänen eläkkeelle jäämisensä vuoden lopussa on jo pitkään ollut tiedossa. Tulemme paikalle hyvissä ajoin ja niinpä Paukkunen meidät käytävällä nähdessään ehtii karata vielä sikarille. Haastattelu pääsee alkamaan aikanaan, ja rauhalliseen tapaansa Paukkunen muistelee.

mittaja toimii päätoimittajan vastuulla. Ero on merkittävä, nyt toimimme kuten tiedotusyksikön tai viestintäyksikön pitää nykyaikana toimiakin. Vastuu on meillä. Normaali ohjaus tietenkin on, ja pääesikunnan johto hyväksyy suuret linjat.

- Toinen tähän liittyvä asia on se, että eihän menneisyydessä tiedotusosastolle kerrottu juuri mitään muuten kuin pakosta. Nykyään jo vuosien ajan tiedotusosaston päällikkö on kuulunut komentajan neuvottelukuntaan. Hän saa kaiken tiedon asioista, joita siellä käsitellään. Maanantai-aamuisin on pääesikunnan päällikön palaveri. Mehän olemme suoraan hänen alaisinaan. Palaverissa ovat mukana kaikki esikuntien päälliköt ja tiedotusosaston päällikkö. Näin on pyritty turvaamaan se, että me saamme kaiken mahdollisen tiedon.

- Tiedotusosaston sa-osasto on varmaan ollut meidän paras tukemme. Sieltä on saatu paitsi henkistä tukea myös asiantuntija-apua. Siitä joukosta on voinut soittaa kenelle hyvänsä ja kysyä: nyt on tällainen ongelma, kerro minulle mitä teen. Monesti parhaat avut olen saanut sieltä - ja toimittajilta. Pääesikunnassa näiden asioiden tuntemus on verrattain vähäistä. Voimme tietenkin keskenämme miettiä mitä tehdään, mutta muualta pääesikunnassa ei ohjetta tai apua juuri olekaan yleensä saatavissa.

YYA-sopimus vaikutti kaikkeen tiedottamiseen

Tiedottamisen muuttumisesta ja puolustusvoimien johtamistapojen vaikutuksista tiedottamiseen keskustellessamme Paukkunen ei ryhdy erittelemään mitään erityisiä muutoksia. Hän ei myöskään liitä muutoksia kehenkään komentajaan erityisesti, vaikka sanookin, että muutokset usein henkilöityvät tiettyihin ihmisiin. Vielä enemmän muutokset sitoutuvat aikaansa.

- 1970-luvun alussa YYA-sopimus vaikutti kaikkeen meidänkin organisaatiossa. Esimerkiksi 1970-luvun puolivälissä ilmeni Lahdessa neuvostoliittolaisissa Gaz-maastokuorma-autoissa etupyörien laakereiden vikoja ja yksi niistä ajoi ojaan, kun laakeri meni jumiin. Autot pantiin ajokieltoon tutkimuksia varten. Ilta-Sanomat oli kuulut sen jostain - meille siitä ei tietoa tullut - mutta Lahdesta he sen selvittivät ja tekivät vajaan puolen sivun jutun. Sen jälkeen Neuvostoliiton lähetystö otti yhteyttä ja ihmetteli, miten tällaisia heille epäystävällisiä juttuja Suomen lehdistössä on. Tämä on pieni esimerkki, mutta kuvaa sitä tilannetta, sitä hetkeä, missä elettiin ja kuinka meitä vahdittiin.

- Nimenomaan YYA-sopimukseen liittyen muistuu mieleen toinen tapahtuma. Tampereella olivat messut, josta

Aamulehti oli tehnyt jutun. Kuvassa oli lapsi, joka piti rynnäkkökivääriä sylissään. Saimme puolustusvoimain komentajan adjutantilta selvityspyynnön, mistä tässä oikein oli kyse. Muistan, kun lehdistöpäällikkö Jussi Viljanen kirjoitti selvitystä ja toimittajan tapaan löi x:ää virheiden päälle. Yhdessä teimme noin puolitoista liuskaa tekstiä ja veimme sen adjutantille. Adju-

”Yritimme panna itsemme peliin”

Keskustellessamme Paukkunen etsii pöytälaatikostaan valokuvia. Mainitusta Military Tee-tapahtumasta kuvia ei löydy, mutta sitten käteen sattuu uutta tarinaa hersyttävä kuva.

- Pihalla otettiin valokuvia, joissa kunniakomppania pantiin marssimaan

asia oli selitetty, oli sitten vastannut, että sehän tarkoittaa sitä, että maanpuolustus on iloinen asia. Se oli varmaan melkoinen järkytys osastopäällikölle ja tapahtuman nähneille vanhoille kenraaleille. Eli yritimme panna itsemme peliin.

Tänään suhtautuminen Puolustusvoimiin on aivan toisenlaista kuin 30 vuotta sitten.

”Tosi Flower Power”. SA-kuva.

tantti tuli hetken kuluttua ja sanoi, että tämä on oikein hyvä, mutta kirjoitaisiko joku sen puhtaaksi, koska se menee presidentille. Presidentti Kekkonen vahti jopa tällaisia asioita, aseellista koulutustahan ei saanut antaa naisille tai lapsille. Voin sanoa, että aika tarkalla silmällä silloin joutui katsomaan asioita, mitä ja miten kerrotaan.

- Kuitenkin siihenkin aikaan pyrittiin avautumaan ja lähtemään ulospäin. Saimme aikaan muun muassa eduskuntakyselyn, kun järjestimme Dipolissa Military Tee-tapahtuman, jossa oli kaikenlaista hupia opiskelijoille. Mutta kun esillä oli aseitakin, eduskunnassa kysyttiin, mitä tällainen militarismi on. Tällaista oli 70-luvun alussa. Tuntui vähän siltä, että joutui nyrkkeilemään toinen käsi selän taakse sidottuna.

paviljonkia ympäri teräskypärät päässä. Rynnäkkökiväärien piippuun pantiin päivänkakkara. Kuviin tuli teksti ”Tosi Flower Power”. Tämä idea lähti siitä, että Sadankomitea käytti silloin tällaista karikatyyriä, jossa oli kypäräpäinen sotilas, rynnäkkökivääri päivänkakkara piipussa ja ”Flower Power”. Me teimme tästä ”Tosi Flower Power”. Tämän jälkeen Sadankomitea hylkäsi karikatyyrinsä käytön.

- Siihen liittyi vielä toinen tarina. Me olimme silloin kolmannessa kerroksessa ja komento-osasto oli käytävällä toisella puolella. Osastopäällikkönä oli sodan käynyt eversti. Hän lähetti osastoltaan naisen kysymään - jostain syystä hän epäili, että se on meidän töitämme - että mitä tuolla pihalla tapahtuu. Joku osastomme työtöistä, jolle

Keskustelumme kääntyy YYA-sopimuksen lisäksi 1960-70 -lukujen vaihteen tilanteeseen. Paukkunen ottaa esiin opiskelijalevottomuudet, oli Vanhan ylioppilastalon valtaus ja sotilaspassin polttaminen kotimaassa. Ulkomailla olivat levottomuudet Pariisissa ja Keski-Euroopassa sekä tilanne Tsekkoslovakiassa.

- Siinä tilanteessa rauhanliike oli voimakkaimmillaan ja ilmapiiri oli täysin erilainen kuin tänä päivänä. Nyt vastaavat liikkeet ovat hyvin hampaattomia, jotain rummunpäristystä joskus toreilla kuuluu. Siihen aikaan 20 000 ihmistä marssi YK:n päivänä Hakaniemestä Senaatintorille. Nyt ehkä 200 ihmistä saadaan liikkeelle. Mielenosoitukset kohdistuvat eri asioihin, kapitalismiin ja globalisaatioon ja ne

ovat luonteeltaan aivan erilaisia. Mielensoiutuksista näyttää organisointi puuttuvan, vaikka esimerkiksi puolustusvoimien pääsotaharjoituksia on yritetty häiritä.

- Jo 15 vuoden ajan suhtautuminen veteraaneihin ja veteraanityöhön on ollut aivan erilaista kuin silloin. Näkyhän se siinä, kuinka vapaaehtoinen maanpuolustus toimii.

- Suomessa ei myöskään ole sellaisia äärioikeistolaisia liikkeitä, jotka oikeastaan aiheuttaisivat meille töitä tai kannanottoja. Suomalaiset ovat onneksi tässä asiassa ilmeisesti sen verran hitaita tai sitten järkevempiä. Yhteiskunnan kehitys on johtanut siihen, että äärioliikkeet molemmissa päissä ovat aika pieniä. Harvassa maassa ollaan sellaisessa tilanteessa kuin Suomessa. Tutkimusten mukaan mitattuna maanpuolustustahto on hyvin korkea ja suhtautuminen puolustusvoimiin erittäin myönteinen. Yksi tekijä tässä on varmaan yleinen asevelvollisuus.

Lapuan patruunatehtaan räjähdys: ”Sen jälkeen en pelännyt mitään tilannetta”

Lapuan patruunatehtaalla tapahtui räjähdys 13.4.1976 ja 40 työntekijää kuoli. Tehdas oli tuolloin valtion omistuksessa ja pääesikunnan tiedotusosasto oli tiedotusvastuussa asiasta. Erkki Paukkuselle tapahtuma oli kriisitiedottamisen kokemus, josta hän itse oppi parhaiten, ja parhaat opit tulivat ”kantapään kautta”.

- Siitä tuli pääesikuntaan tietoa minulle ensimmäisenä. Silloinen Ilta-Sanomien päätoimittaja Martti Huhtamäki - joka on Lapualta kotoisin, ja jolla oli sukulaisia siellä - soitti ja kertoi, että vanha sukulainen oli itkien soittanut ja kertonut, että tehtaalta tuli paukku, ja paljon oli kuolleita. Sitten tapahtui vielä niin, että kaivinkone veti puhelin-kaapelin poikki, minkä jälkeen sinne ei saanut yhteyttä millään. Jotain kautta saatiin vähän lisätietoja, ja minut käskettiin puolustusministeriöön, jossa oli hätäkokous. Käytävällä oli yleisesikuntapäällikkö kenraali Ermei Kanninen, joka sanoi, että lähdet heti sinne, Seutu- laan tulee DC-3 Tikkakoskelta ja siinä lähtee ministeriön väkeä paikalle.

- Kun päästiin paikan päälle, siellä oli siinä vaiheessa arvioni mukaan jo 60-80 toimittajaa. Meillä oli pikapalaveri, jossa kerrottiin ministerille ja meille muille, mitä on tapahtunut ja mitä tiedettiin siinä vaiheessa. Sen jälkeen ryhdyin hoitamaan tiedottamista parhaan kykyni mukaan. Olin siellä kolme päivää ja ainoa apu oli konstaapeli, jolla oli auto. Tämä konstaapeli ajoi minua paikasta toiseen. Eräs tutkintaosaston majuri auttoi minua aika ajoin, mutta pääasiassa olin yksin. Parhaimmillaan siellä oli varmaankin 200 toimittajaa, heitä tuli Kanadaa ja USA:ta myöten. Kun siinä sitten improvisoin, miten kaikki hoidetaan, niin voin sanoa, että sen jälkeen en ole pelännyt mitään tilannetta.

- Siihen aikaan fasiliteetit olivat tietenkin aivan erilaiset kuin nykyisin. Oli musta Remingtonin jossain patruunatehtaan konttorin nurkassa. Kaikki tarvittava apu minulle tietenkin annettiin. Infoja pidettiin sopivin välein, muistakseni kolme ensimmäisenä päivänä. Siellä sanoin, että sitä mukaa kun tietoa tulee, minä välitän ne poliisilaitoksen päivystäjälle. Minulla oli blokki, johon kirjoitin sellaisella käsialalla, että päivystäjä sai siitä selvää ja vein ne po-

Kuva Lapuan patruunatehtaalta 27.3.1963. SA-kuva.

TK-näyttely Sotamuseossa 1.11.1989. Kuvassa Erkki Paukkunen, Jussi Viljanen, evl Kari Kokkonen ja Suomen Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja Simo Kärävä.

liisin päivystystiskille, josta ihmiset saivat käydä lukemassa, mitä tietoa taas on tullut.

Inarin ohjuksen tapaus

Paukkunen hoitaa välillä puheluita ja huoneen ovella käydään hoitamassa erilaisia asioita. Kysymme häneltä Inarinjärven ohjuksen tapauksesta, joka sekini oli aikansa mediatapahtuma 1980-luvulla. Paukkunen karaisee pari kertaa kurkkuaan ja pääsemme taas asiaan.

- Inarin tapauksesta voisimme keskustella pitkäänkin. Ensinnäkin koko tapahtuma lähti menemään pieleen siinä mielessä, että siitä saadut havainnot ja tiedot olivat aika tulkinanvaraisia ja vähäisiä. Pitää muistaa lisäksi, että YYA-sopimus oli siihen aikaan voimassa. Väitän, että olisimme osanneet hoitaa asian kunnolla, mutta meille pantiin suitset suuhun aika nopeasti. Asia lähti pieleen siinä, että presidentti Mauno Koivisto puhui uuden vuodenpuheessaan risteilyohjuksesta. Itse tapahtumahan oli uuden vuoden aatonaaton. Häntäkään ei ollut informoitu oikein, koska tiedot olivat hyvin epämääräisiä.

- Ulkoministeriö oli voimakkaasti

mukana prosessissa ja väitän, että olisimme osanneet hoitaa asian kunnolla, jos siihen olisi ollut tarpeeksi vapautta. Ei olisi käynyt niin, että tiedot tulivat ensin jostain muualta, eli tässä tapauksessa ulkomailta. Saimme tiedon, että nyt norjalaiset julkistavat asian ja siinä vaiheessa tietenkin kerrottiin jotain, eli jouduttiin ainakin kommentoimaan välittömästi. Jokainenhan tietää, että tilanteessa, jossa asia tulee julki jostain muulta kuin asian omistajan kautta, sitten vain selitellään - ja kaikki selitykset ovat yhtä huonoja. Siinä vaiheessa, kun niitä romuja löytyi sieltä Inarinjärven jäältä, meitä yritettiin vielä suitsia, että niistä ei nyt kerrota.

- Kaiken kaikkiaan siinä oli niin monta osapuolta, viranomaiset keskenään eivät oikein osanneet päättää, kenelle asia kuuluu. Ulkoministeriöllä on tietysti joku osuus asiassa, rajavartiolaitos vastaa rajan valvonnasta, ilmapuolustus vastaa rajan valvonnasta. Siinä oli niin monta toimijaa, että aikaa meni sen miettimiseen, että kuka sanoo mitään. Väitän, että sen jälkeen - jos tällaista olisi tapahtunut - asioiden hoito olisi mennyt paljon paremmin, koska takkiin tuli niin monelta suunnalta. Nämä mainitut viranomaiset kokoontuivat ja

miettivät asian, tehtiin ohjeistus siitä kuka hoitaa mitään.

Keskustelumme kääntyy sitten siihen, kuinka tiedotusosaston yhteistoiminta pääesikunnan päivystyksen kanssa on järjestetty.

- Nykyään on sovittu siitä, että tiedotusosastolla on varallaolopäivystys. Se takaa sen, että tiedotusosasto saa aina tarvittavat tiedot päivystävältä esipäälliköiltä tai pääesikunnan operatiiviselta osastolta kaikkina vuorokaudenaikoina ja kaikkina päivinä. Ohjeistus on tehty niin, että tiedotusosasto ratkaisee, mitä toimenpiteitä jokin asia tai tapahtuma aiheuttaa. Järjestelmä on toiminut noin 15 vuotta näin, ja siitä on saatu medialta hyvää palautetta.

”Vaikene sotilasasioista”

Erkki Paukkunen on palvellut yhden-toista osastopäällikön alaisena ja keskustelu palaa takaisin ensimmäisiin päälliköihin, tiedottamisen vaikeuteen ja koulutukseen, jota upseereille annettiin. Pitkällä urallaan Paukkunen on ehtinyt kouluttaa upseereita monella tavalla, perusasioista ”päivystävän everstin” tehtäviin. Tiedotusilmapiiri

on koko ajan parantunut, mutta Paukkusen mielestä aina parempaan voi ja pitääkin pyrkiä.

- Eversti Jaakko Valtanen oli ehtinyt olla 1960-luvun lopulla pari vuotta tiedotusosaston päällikkönä ja hän oli organisoinut sen toiminnan. Silloin tehtiin kaikki pysyväiskäskyt, nykyiset pakit.

kaatinkomentajan, joka keskustelussa nousi ylös ja sanoi: "Minä olen kuitenkin komentaja varuskunnassani ja minä määrään mitä minun varuskunnassani tapahtuu. Minun varuskuntaani ei tule yksikään toimittaja." Kaksi päivää oli juuri kerrottu, kuinka toimittajia pitää lähestyä ja kuinka pitää menetellä. Ajat-

järjestelmä lähti liikkeelle Persianlahden sodan aikana. Todettiin, että meiltä pyydetään asiantuntijoita ja silloin luotiin tällainen järjestelmä. Silloin ja monesti sen jälkeen - nyt taas viimeksi kuluneen vuoden aikana - meiltä on kysytty, että oliko se meidän aloitteestamme lähtenyt tapa saada PR:ää. Aloite on kyllä tullut

Päeesikunnassa 25.1.1990. SA-kuva.

Tulokset olivat hyviä, mutta kun suurin piirtein nollatasosta lähdettiin, hän ei ehtinyt tehdä kaikkea. Muutama henkilö palkattiin osastolle lisää. Sitten tulivat Risto Setälä ja Martti Sinerma, jotka molemmat tarttuivat siihen, miten tiedottamisen ajatus aiotaan myös sotaväen sisällä viedä läpi. Jokainen muistaa sen, että siihen asti ja pitkään vielä sen jälkeen oli kaikilla ilmoitustauluilla lappu "Vaikene sotilasasioista". Ihmiset oli kasvatettu ja koulutettu tällaiseen ajattelutapaan. Toimittajat koettiin hyvin yleisesti vihollisiksi.

- Muistan, kun meillä 1970-luvun alkupuolella oli tiedotusalan neuvottelupäivät. Ne oli aloitettu muistaakseni eversti Valtasen aikana. Joukko-osastojen tiedottajat koottiin pääesikuntaan pariksi päiväksi. Heille kerrottiin, mikä on vuoden tiedotusteema, mihin nyt kannattaisi kiinnittää huomiota ja niin edelleen. Se oli selkeää koulutusta. Taas oli pidetty sitten päivät ja loppukeskustelu oli tuolla paviljongissa. Muistan pri-

telutapa oli siis pitkälle tällainen.

- Sitten meillä oli vajaan viikon kestävä julkisen esiintymisen koulutus. Tällainen oli alkanut myös 70-luvun alussa ja sitten Setälän ja Sinerman aikana - Setälä oli osastopäällikkö ja Sinerma tiedotustoimiston päällikkö - Sinerma teki suunnitelman, jonka tavoitteena oli kouluttaa upseereita kaikilla tasoilla. Se lähti Kadettikoulusta, esiuupseerikurssilla, ye-kurssilla ja silloisessa kanta-aliupseerikoulussa eli pidemmällä henkilökunnan kurseilla oli muutama tunti tiedotusoppia. Ei muutamassa tunnissa tiedottajaa tehdä, vaan se oli asennekasvatusta. Väitän, että se on ollut yksi ratkaiseva tekijä tässä tiedotusilma- piirin ja tiedottamisen muutoksessa.

- Esiintymiskoulutus on jatkunut siitä saakka. Lähtökohta on se, että kun asiantuntijoita tarvitaan, me annamme heille koulutusta. Toinen tavoite on ollut, että opimme tuntemaan ja tietämään ihmisiä, jotka voimme lähettää esiintymään. "Päivystävien everstien"

muualta, ja me pyrimme vain vastaamaan tarpeeseen, joka on tullut muualta. Me hankimme tiedot asiantuntijoista ja saatamme heidät yhteen toimitusten kanssa.

Tulosjohtaminen ja tehtävien koordinaatio

Haastattelumme varattu aika on jo reilusti käytetty, mutta keskusteltavaa riittää. Paukkunen on pitkän uransa aikana elänyt monenlaisessa johtamiskulttuurissa. Esille tulevat myös Puolustusvoimien eri kanavista tulevan tiedon koordinointi. Tulosjohtaminen herättää häneltä kommentteja tiedottamisen kannalta.

- Nimenomaan tulosjohtaminen on mielestäni johtanut siihen, että koordinoitua puuttuu monessa asiassa. Tämä ei koske yksinomaan tiedottamista, vaan muitakin aloja kuten esimerkiksi hankintoja ja monia muita asioita. Ihmiset puuhastelevat toisistaan tietämättä. Kun

sitten pohditaan, miten tämä vaikuttaa johonkin muuhun, huomataankin että itse asiassa pari-kolme ihmistä tekee samaa asiaa. Tämä on viime vuosina ainakin jossain määrin vaikeuttanut myös tiedottajien toimintaa. Tapahtuu paljon asioita ja isoja asioita. Nyt kun mennään prosessijohtamiseen, pelkään, että yhtä enemmän käy niin, että asioita tapahtuu ja niitä viedään alusta loppuun, mutta ei muisteta kertoa tiedottajille. Kuitenkin, kun asiat jotain kautta tulevat julkisuuteen, meiltä niistä ensimmäiseksi kysytään.

Reaaliaikaisuuden vaatimus mietittävä

Mitään testamenttia ei Paukkunen suostu Puolustusvoimien tiedottajille ja osastolle jääville ja tuleville työntekijöille jättämään. Hän näkee tiedottamisen ennen kaikkea koko organisaation yhteistyönä, jossa kenelläkään ei ole korvaamatonta merkitystä, oma roolinsa tietenkin.

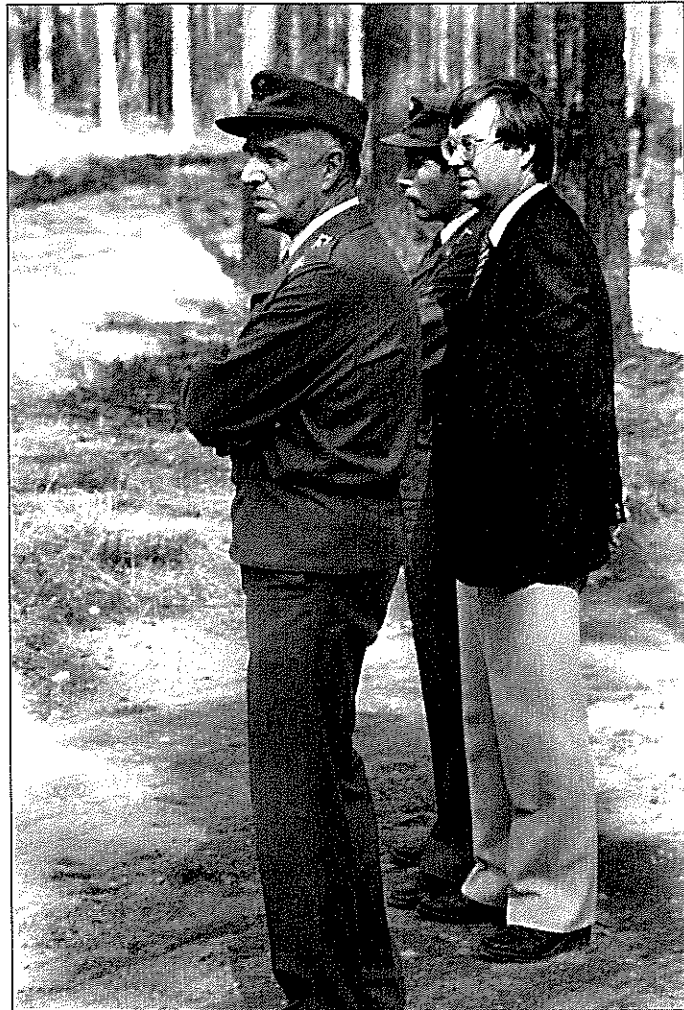
- Pysin tietoisesti välttämään sitä, että ohjaisin kovin voimakkaasti tänne jääviä. On heidän tehtävänsä miettiä jatkoa. Minusta tämä nyt olemassa oleva ajattelutapa ja toimintamalli on saatu hyvin menemään perille ylintä johtoa myöten. Siinä on sellainen pohja, että sen romuttaminenkin on vaikeata.

- Internetin käyttö tiedottamisessa korostuu yhä enemmän ja reaaliaikaisuus on pitkään ollut sellainen asia, joka pitää kyllä virkeänä, mutta en ole edes pohtinut asiaa sen enempää. Tietysti voisin sanoa, että minun jälkeeni vedenpaisumus, mutta en pysty kolmenkymmenen kahden ja puolen vuoden kokemuksen jälkeen väittämään sitäkään.

Kylkirauta oli henkireikä ja harrastus

Erkki Paukkunen toimi Kylkiraudan toimitussihteerinä vuosina 1973-87. Martti Sinerma oli lehden päätoimittajana koko ajan, eikä Paukkunen muiden kanssa lehteä olisikaan halunnut tehdä. Työnsä alkua hän muistelee seuraavaan tapaan:

- Yksinkertaisesti se lähti siitä, että Sinerma tarvitsi toimitussihteerä. Edellinen toimitussihteerä oli kahden lehden jälkeen sanonut, että hän ei jatka. Meillä

Erkki Paukkunen puolustusvoimain komentajan kenraali Sutelan sekä hänen adjutanttinsa majuri Hollon seurassa Maanpuolustuksen Tuki ry:n retkellä vuonna 1982.

Martin kanssa työ sujuin niin, että lehteä oli kiva tehdä.

- Lehden tekeminen oli henkireikä ja harrastus. Martin kanssa olimme yksimielisiä siitä, että lehden oli uudistuttava. Tämä tarkoitti muutakin kuin vain ulkoasua. Ulkoasu uudistettiin pariinkin kertaan. Jutut olivat olleet pitkiä, lähinnä muistioita. Me molemmat olimme nuoria, meillä oli draivia. Muistan yhdenkin lehden, jossa ei ollut kenenkään muun kuin Martin ja minun juttujani. Juttuja kyllä pyydettiin, mutta mistään ei tullut yhtään juttua. Nimiä juttujen alla on kyllä useita, mutta ne olivat "nimi-merkkejä".

- Kylkirautaan liittyy ainoa kerta, jolloin minut on yritetty erottaa. Tilasimme Antero Laineelta jutun. Hän oli siihen aikaan Sanomalehti miesten liiton puheenjohtaja. Laine kirjoitti omaan tapansa hyvinkin värikkäästi ja vähän

kriittisesti. Yhtenä aamuna, kun tulin töihin, puolustusvoimain komentajan adjutantti tuli käytävällä vastaan ja sanoi, että komentaja pyysi luokseen. Mietin, että mitähän taas tuli tehtyä, mutta mitään ei välähtänyt mieleen. Menin kenraali Sutelan huoneeseen ja hän käski istumaan. "Sinä olet kuulemma kommunisti." Sanoin, että enpä ole tiennytkään, mutta jos komentaja haluaa, voin olla kommunisti. Sutela rupesi nauramaan ja kertoi, että se-ja-se kenraali oli soittanut ja huutanut, että miten ihmeessä voit pitää töissä sellaista kommunistia kuin Paukkunen. Sanoin, että nyt on kai sitten ratkaisun paikka, että lähdenkö. Siihen Sutela nauroi: "No minä sanoin sille, että älä sinä puutu tähän, minä hoidan nämä asiat täällä päässä." Sitte puhuttiin taas muuta. □

Siviili-sotilasysteistyö (CIMIC)

ja humanitaarinen apu rauhanturvaoperaatioissa

”Mitä pikemmin pääsen eroon muista kuin sotilasasioista, sen onnellisempi olen! Joka viikko uskon ikääntyväni ainakin 10 vuotta, joista ainakin yhdeksän on poliittisten ja taloudellisten asioiden täyttämiä... Ja mitä pääsärkyjä koenkaan. Vesihuollossa puutteita. Ei sähköä. Ei ruokaa. Ei polttoainetta ja ruumiitakin kaikkialla kaupungissa...” (Vapaa käännös)

Ei uusi asia

Tältä tuntui kenraali Eisenhowerista välittömästi II Maailmansodan jälkeen hänen yrittäessään joukkoineen elvyttää Eurooppaa. Siviili- ja sotilasoperaatioiden koordinointi ei ole uusi asia, vaikka tuolloin humanitaariset avustusrjestöt ottivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vasta ensi askeliaan. Eräs suurimmista ja kenties merkittävimmistä sotilaiden toimeenpanemista humanitaarisista operaatioista oli Berliinin ilmasilta 1940-luvun lopulla. Tuolloin kokonainen kaupunki huollettiin ilmasta käsin suurista kustannuksista piittaamatta.

Sotilaiden toteuttama humanitaarinen avustustoiminta alkoi yleistyä 1940-luvun lopulla siirtomaakauden päättyessä muun muassa Intiassa ja Palestiinassa. Samalla alkoi kehittyä YK:n rauhanturvatoiminnan malli. Sotilas-komentajat huomasivat, että avustusrjestöt kääntyivät heidän puoleensa milloin minkäkin huollollisen asian järjestämiseksi.

Siviili-sotilasysteistyön käsitettä ei käytetty nykyisen käsityksen mukaisena ennen 1990-luvun alkupuoliskoa. Persianlahden sodan aikana sotilaat tosin toteuttivat joitakin avustustehtäviä. Termi CIMIC, siviili-sotilasysteistyö, otettiin käyttöön varsinaisesti hieman myöhemmin Bosnian sodan aikana tai oikeastaan sen jälkimainingeissa Joint Endeavour-operaatioissa IFOR:ssa. Vaikka CIMIC on NATO-yhteyksissä käytetty termi, jäljempä-

nä aihetta tarkastellaan laajemminkin. Viittaukset voivat koskea sekä NATO:n ja YK:n että esimerkiksi Afrikan sekä Etelä- ja Väli-Amerikan pääTTYneitä tai meneillään olevia selkkauksia.

Rauhanturvaamisen kehitys voimankäytön ja humanitaarisen avun kannalta

Aseelliset selkkaukset ovat muuttuneet viime vuosikymmenten aikana. Uhrit ovat yhä useammin siviilejä. He eivät ole enää vain taisteluiden ristitulessa, vaan tarkoituksellisesti jopa sotatoimien kohteita sekä poliittisen ja sotilaallisen painostuksen välineitä. Taistelut aiheuttavat sekä suojelua että muuta apua tarvitsevia pakolaisia. Avuntarve ulottuu usein myös varsinaisen selkkausalueen ulkopuolisiin maihin.

Myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat ovat vastaavasti muuttuneet. Yhä useammin pysyvät jäsenet sallivat sotilaallisen intervention ja siihen liittyvän voimankäytön tai ne ainakin pidäTTYvät veto-oikeutensa käytöstä. Näin pyritään antamaan valtuutetulle YK:n rauhanturvajoukolle tai muulle vastaavalle organisaatiolle alusta asti tarvittavat voimankäyttöoikeudet, eikä tehokasta toimintaa estetäisi tai viivytettäisi pieninä annoksina valtuuksia lisäämällä, kuten tapahtui Bosniassa UNPROFOR:in aikana.

YK:n myöntämät operaatioiden

Esko Rautiainen

mandaatit ovat viime vuosikymmenenä olleet yhä useammin peruskirjan VII luvun mukaisia, jolloin tarvittaessa on sallittu melko laaja voimankäyttö. EriTYisesti Persianlahden sodan 1991 jälkeen on ollut näin. Usein on jouduttu rauhoittamaan hankalia sisällissotia ja muita kriisejä muun muassa Irakissa, Somaliassa, Angolassa, Liberiassa, Keski-Afrikan Tasavallassa, entisessä Jugoslaviassa, Itä-Timorissa ja Afganistanissa.

Viime vuosiin asti voimankäyttö sallittiin perinteisissä rauhanturvaoperaatioissa lähinnä vain itsepuolustukseen. Näiden operaatioiden sotilaallisia tehtäviä olivat muun muassa tulitauon valvonta, tarkkailu, selkkauksen osapuolten loitontaminen, vaalien valvonta tai niiden toimeenpano. Jonkinlaiseen sopimukseen vihollisuuksien lopettamiseksi päässeet osapuolet jopa kutsuivat YK:a rauhanturvaajat paikalle. Näihin operaatioihin kuului joskus luonteeltaan humanitaarisia tukitehtäviä (m.m. Länsi-Sahara, Gaza, Kypros, Kongo jne.).

Asiat muuttuivat 1990-luvun ensimmäisten rauhaanpakottamisoperaatioiden alkaessa. Näillä pyrittiin muun

muassa humanitaarinen avun jakamiseen. Selkkaukset ovat olleet rajuja, laajoja ja aiempia julmempikin. Näin on ollut esimerkiksi Pohjois-Irakissa Persianlahden sodan jälkeen sekä Somaliassa. Yleisesti otettiin käyttöön käsite Complex Emergency, monitahoinen hätätilanne. Näissä on monesti ollut kysymys paitsi aseellisesta selkkauksesta ja sen tuottamista inhimillisistä kärsimyksistä, myös yhteiskunnan luhistumisesta ja tilanteen kaikinpuolisesta kurjistumisesta. Usein tässä yhteydessä käytetään myös termiä Failed State, vapaasti käännettynä luhistunut valtio.

Joskus, kuten esimerkiksi Bosniassa 1990-luvun alussa rauhanturvajille käsketyt tehtävät eivät poikenneet selvästi humanitaarisesta työstä ja eri toimijoiden vastuut alkoivat hämärtyä. Tämä taas johtui siitä, että poliittiset päämäärät olivat epäselvät ja rauhanturvajoukon tehtävät huonosti määriteltyjä. Rauhanturvajoukon komentajat huomasivat usein tehtävänsä hämärtyneen ja joukkonsa tekevän jotain muuta kuin alun perin oli käsketty. Puhuttiin Mission Creep:stä. Toisaalta tähän pakottivat tiedotusvälineiden ja omien hallitusten luomat paineet.

Humanitaarinen työ oli erityisen vaikeaa 80- ja 90-luvuilla muun muassa Afrikassa. Sotilaiden toteuttamalla avustustoiminnalla korvattiin poliittista kehitystä ja turvallisuustilanteen vakauttamiseksi välttämätöntä sotilaalista toimintaa, mikä osaltaan hämärsi selvää jakoa humanitaarisen ja poliittisen mandaatin välillä. Joskus humanitaariset ponnistelut liitettiin poliittiseen prosessiin ja näin ne politisoituivat. Useat 1990-luvun epäonnistumiset, erityisesti Mogadishussa, Kigalissa ja Srebrenicassa, laimensivat joksikin aikaa YK:n jäsenvaltioiden halukkuutta muihin kuin selkeästi sotilaallisiin operaatioihin.

Edellä mainituista syistä johtuen Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) alkoi 1990-luvulla voimakkaasti ajaa toimintamallia Espace Humanitaire (humanitaarinen tila), joka oli humanitaarista, tasapuolista ja puolueetonta toimintaa selkkauksen keskellä. Erillisellä sopimuksella määriteltiin sittemmin humanitaarisen avun periaatteet: humanisuus (humanity), puolueettomuus (impartiality), tasa-

puolisuus (neutrality) ja usein niihin liitetään riippumattomuus (independence). Yli 200 kansainvälistä avustujärjestöä ovat vahvistaneet nämä periaatteet allekirjoittamalla standardeja ja toimintatapoja määrittelevän sopimuksen, The Code of Conduct of the

tuessaankin ne vaativat vuosien työn. Työtä riittää niin YK:lle, NATO:lle ja Etyj:lle kuin avustujärjestöillekin.

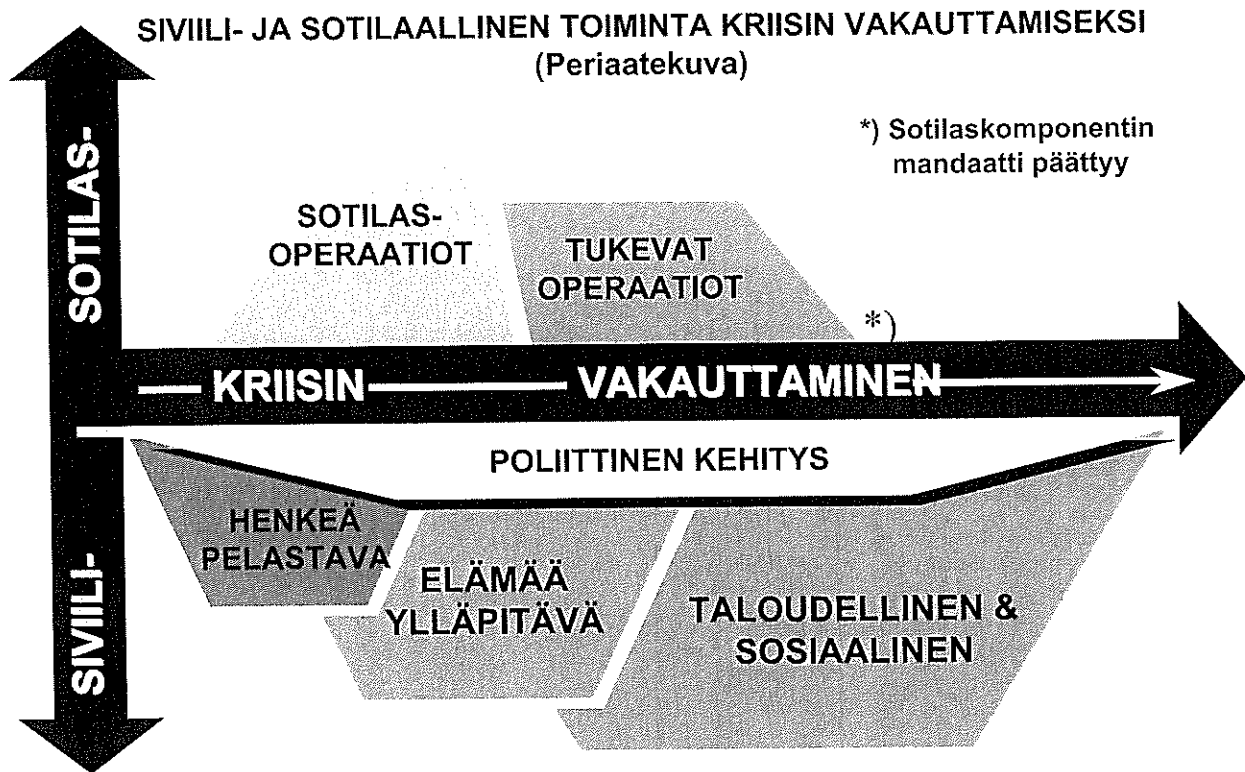

International Red Cross and Red Crescent Movement and Non-Governmental Organizations in Disaster Relief. Osittain tällä pyrittiin selviin humanitaarisiin periaatteisiin ilman poliittisia päämääriä. Vastaava, tosin enemmänkin miniminormeja säätelevä sopimus on The Sphere humanitarian charter and minimum standards in disaster response. Humanitaarisiin asioihin yleisesti huomiota kiinnittävä EU-asiakirja on Madrid declaration on humanitarian aid (1995).

Myös YK esitti pääsihteerinsä raportissa (An Agenda for Peace) 1990-luvun alkupuolella, että "...on mahdotonta erottaa enää humanitaarisia (ongelmia) laajemmasta ongelmas- ta, joka koskee rauhaa ja turvallisuutta" (vapaa käänös). Monissa raportin julkistamisen jälkeen aloitetuissa uusissa operaatioissa sotilaalliseen toimintaan onkin liitetty avustusmuotoja, joilla pyritään muun muassa jälle- rakentamaan yhteiskuntaa, auttamaan demokraattisen poliittisen järjestelmän kehittämistä sekä kotiuttamaan ja asuttamaan pakolaiset. Esimerkiksi Bosnian, Kosovon ja Itä-Timorin koke- muksista tiedämme, että edellä luetellut tehtävät eivät ole helppoja ja onnis-

"Tätähän on tehty jo iät ajat"

Humanitaarista avustustoimintaa on harjoitettu monissa jo päättyneissä tai vielä käynnissä olevissa sotilaallisissa operaatioissa. Jotkut kansalliset kontingentit pitävät yllä muun muassa vastuualueensa terveyspalveluja esimerkiksi lääkelahjoituksilla. Vastaavasti rakennetaan tai korjataan kouluja, lastentarhoja ja muita julkisia rakennuksia. Toiminta on kuitenkin ollut laajemmalti tarkasteltuna hajanaista ja sillä ei ole useinkaan edesautettu isäntämaan pitkän aikavälin kestävästä kehitystä. Julkisten rakennusten korjaaminen ja rakentaminen tosin palvelee tätä päämäärää. Esimerkiksi kertaluonteisista elintarvike- tai lääkelahjoituksista käytetään termiä Quick Impact Project, lyhyen aikavälin tai nopeasti vaikuttava hanke. Toiminta auttaa paikallisväestön pientä osaa ja ehkä aiheuttaa tyytymättömyyttä toisaalla. Erityisen vaarallista tämä on silloin, kun paikallisviranomaiset joutuvat tyytymättömyyden kohteeksi ja jopa saavat arvostelua kyvyttömyydestään hoitaa asioita. Paikallisesti toiminnan merkitystä ei ole kuitenkaan syytä vä-

hätellä, sillä se saattaa olla juuri se vaa'ankieli, jolla kohderyhmä selviää hengissä tai kokee edes hieman ihmisarvonsa kunnioitusta ja myötätuntoa. Parhaiten isäntämaan viranomaisia tuetaan kanavoimalla apu heidän kautaan.

Kuvattua apua on joskus arvosteltu puolueettomuuden puutteesta, sekä siitä, että se on palvellut kenties avun antajan kansallisia poliittisia tai muita päämääriä. Usein on mainittu käsite Hidden Agenda, vapaasti käännettynä salainen ohjelma, jolla tarkoitetaan operaatioon osallistuvien maiden omia kansallisia tavoitteita. Keppiä ja porkkanoita-menetelmää on sovellettu kulloisenkin tilanteen kannalta omiin päämääriin sopiviksi. Voittajan - usein vallassa olevan tai valtaan nostetun hallituksen - kanssa on helpompi harjoittaa yhteistoimintaa kuin ehkä hajanaisten ja toisinajattelevien ryhmittymien kanssa. Monesti vain vallassa olevilla on mahdollisuudet pitää yllä turvallista toimintaympäristöä ja avustusverkostoa sekä aloittaa jälleerakennus. Avustusjärjestöt ovat joskus kritisoineet rauhanturvaoperaatioita juuri mainitusta syystä,

varsinkin jos siihen on liittynyt ehdottoman humanitaarisen puolueettomuuden puute, ehkä peräti puolueellisuus. Usein ollaan huolestuneita siitä, ettei humanitaarinen apu ulotu täysimittaisesti ja tasapuolisesti koko selkkausalueelle. Tämä saattaa heikentää haurasta turvallisuustilannetta epäedulliseen suuntaan ja voi syntyä humanitaarisia aukkoja (Humanitarian Gaps). Tällaisessa tapauksessa koko toimiva avustusjärjestelmä voisi vaarantua.

Humanitaariset avustusjärjestöt ovat huolestuneita myös siksi, että hallitukset kanavoivat yhä enemmän humanitaarisia varoja sotilasorganisaatioiden käytettäväksi muiden samaan tarkoitukseen varattujen resurssien vastaavasti vähentyessä. Pelätään, että kansalliset päämäärät ajavat humanitaaristen tarpeiden ohi. On myös arvioitu, että nyt jo osin omaksuttu toimintamalli, jossa sotilasorganisaatioilla on sekä entistä suurempi osa avustusvaroista että poliittisten tavoitteiden tuoma painoarvo, siirtyy tuleviin operaatioihin. Pelkästään humanitaariset periaatteet, kuten avun toimittaminen sitä eniten tarvitseville, saattavat kärsiä.

Omien kansallisten tai yhteisten CIMIC-varojen tarpeellisuutta humanitaaristen hankkeiden aloittamiseksi toisaalta puoltavat muun muassa Etiopiasta ja Eritreasta sekä Bosniasta saadut kokemukset.

Mitä siviili-sotilasyhteistyö (CIMIC) sitten on?

Eräinä CIMIC-konseptin nopean omaksumisen syinä pidetään NATO:n rauhankumppanuusohjelman ja käytännön yhteistyön tuomaa kokemusta. Toisaalla on esitetty arvio, että kylmän sodan jälkeen maiden asevoimissa oli ylimääräistä kapasiteettia. Vapautuneiden resurssien käyttö humanitaarisiin CIMIC-tarkoituksiin on ollut yleisesti hyväksyttävämpää ja helpommin perusteltavissa kuin pelkät sotilasmenot.

Siviili-sotilasyhteistyöhön läheisesti liittyvät muun muassa varsinainen siviili-sotilasyhteistyö (Civil Military Cooperation, CIMIC), (pelastustoimen) pelastussuunnittelu (Civil Emergency Planning, CEP), sotilaallinen avustustoiminta humanitaarisissa hätä-

tilanteissa (Military Assistance in Humanitarian Emergencies, MAHE) ja isäntämaan tuki (Host Nation Support, HNS).

Vapaasti käännettynä CIMIC on NATO:n mukaan tehtävän täyttämistä tukevaa koordinoitua ja yhteistoimintaa (NATO-)komentajan ja siviilitoimijoiden välillä, joita ovat niin kansallinen väestö ja paikalliset viranomaiset kuin myös kansainväliset, kansalliset ja ei-valtiolliset organisaatiot ja järjestöt.

EU:n CIMIC-doktriini ilmestyi jokin aika sitten ja siinä esitetyt suuret periaatteet noudattelevat NATO:n vastaavia. Tarkempia EU:n käytännön CIMIC-soveltamisohjeita odotellaan vielä.

Joskus CIMIC ymmärretään perinteiseksi rauhanturvaoperaatioiden humanitaariseksi avustustoiminnaksi ja toisaalta joskus vain yhdeksi ”komentajan työkaluksi tai aselajiksi”. Tarkoitushakuisena ja pahantahtoisenä tulkintana voidaan pitää myös, että CIMIC:illä ”pidetään siviilit poissa rauhanturvajoukon tai taistelutehtävissä olevan sotajoukon tieltä” tai ”poissa häiritsemästä komentajaa tärkeämpien tehtävien tieltä”. CIMIC:ä käytetään joskus myös tiedottamiseen osana erikoisoperaatioita ja joskus tilapäisesti avustusten suorana jakelukanavana. Viimeksi mainitun esimerkin tulisi olla poikkeustilanne ja toiminta on suotavaa siirtää joko avustusjärjestöille tai paikallisille viranomaisille. Kuitenkin esim. miinavaarasta tiedottamisen, vaikkapa kotiin palaaville pakolaisille, on katsottu olevan sekä hyödyllistä että kaikkien osapuolten tukemaa humanitaarista toimintaa.

Käytännössä CIMIC ymmärretään myös keskustelufoorumiksi, jossa voidaan vaihtaa tietoja ja näkemyksiä sekä sopia humanitaaristen tehtävien suunnittelusta tai toteuttamisesta. Todenmukainen tulkinta lienee kaikkien edellisten yhdistelmä. Vaikka eräät avustusjärjestöt vierastavat sanaa koordinoitua, useimmat myöntävät jonkinasteisen koordinoinnin tarpeellisuuden. Useimmat avustusjärjestöt hyväksyvät turvallisuuteen liittyvien asioiden tiedonvaihdon, mutta ehdottomasti pitäen kiinni omasta riippumattomuudestaan erityisesti luottamuksellisissa asioissa. Jotkut avustusjärjestöt eivät saa

mielestään kaikkea tarvitsemaansa humanitaarista tietoa, ja että apua koor-dinoidaan näin muilla kuin pelkästään humanitaarisilla perusteilla.

Eräissä operaatioissa, esimerkiksi Kosovossa, YK on vaatinut avustusjärjestöjen rekisteröintiä. Käydyn sodan jälkeen vaatimus tuotti satoja järjestöjä - joukossa myös YK:n alaisia - pääosan ollessa suuria tai pieniä, ei-valtiollisia tai valtiollisia, kansainvälisiä tai kansallisia järjestöjä. Kosovossa UNHCR, ns. johtava järjestö (Lead Agency), koordinoi humanitaarista avustustoimintaa. Rekisteröinti on ollut tärkeä askel tiedonvälityksen koordinoinnin aloittamiseksi. Humanitaarisen avustustyön koordinoinnista vastaava YK-organisaatio vaihtelee operaatioittain. Tämän vuoksi niin komentajilla kuin CIMIC-henkilöstölläkin tulee olla ainakin alan perustiedot ennen toimialueelle lähtöä. Kaikkien tuhansien avustusjärjestön tuntemista ei toki edellytetä.

Kuka CIMIC:iä toteuttaa?

Ns. ”klassisten” rauhanturvaoperaatioiden esikunnissa saattoi olla toimisto tai jopa osasto, joka järjesti humanitaarista apua, kuten maanviljelyksen suojaus tulitaukolinjan läheisyydessä, eläkkeiden ja ruokatarvikkeiden jakelu valtaväestön keskellä asuville etnisille vähemmistöille, puskurivyöhykkeelle jääneen omaisuuden valvonta jne. Useissa ”vanhoissa” YK-operaatioissa humanitaarinen toiminta oli usein kuitenkin kansallisten kontingenttien, esimerkiksi yksiköiden omaa toimintaa, jos sitä yleensä oli. Viime vuosina alkaneissa, esimerkiksi NATO-johtoisissa operaatioissa on joukon esikuntaan kuuluva CIMIC-osasto, usein sen perustama kaikille avoin esikunnan ulkopuolella sijaitseva CIMIC-talo (CIMIC-house) ja joskus erillisiä yhteystoimistoja. Lisäksi CIMIC-komppanioiden tai -osastojen partiot liikkuvat vastuualueillaan tavaten avustusjärjestöjen, paikallisväestön ja -viranomaisten edustajia. Tarkoituksena on paitsi pitää yllä yhteyksiä, myös löytää avustushankkeita ja seurata niiden toteutumista. CIMIC-organisaatio raportoi komentajilleen päätöksentekoa varten kuten muutkin ”aselajit” ja toimialat.

Odotuksia

Sotilailta odotetaan ennen kaikkea turvallista toimintaympäristöä ja liikkuvapautta. Muita odotuksia saattavat olla tietojen, huollollisten palvelujen, työvoiman, kuljetus- ja konekaluston, viesti- ja tiedusteluvälineiden, aseellisten saattueiden sekä monenlaisen materiaalin tarve. Sotilasorganisaatiolla on usein yliveritaiset resurssit humanitaarisen avun kuljetukseen ja jakeluun. Myös tiedustelu- ja valvontajärjestelmät helikoptereineen ja jopa satelliittikuvineen tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet muun muassa pakolaisten liikehännän seurantaan. Jotkut humanitaariset avustusjärjestöt, kuten Punaisen Ristin Kansainvälinen Komitea (ICRC), eivät yleensä hyväksy omassa toiminnassaan sotilas- tai edes väestönsuojelumateriaalia. YK on antanut tarkennetut ohjeet luonnonkatastrofeissa käytettävän sotilas- ja väestönsuojelumateriaalin käytöstä asiakirjassa Oslo Guidelines on the use of military and civil defence assets in disaster relief. Asiakirjan tärkein sisältö on, että materiaalin ja kaluston käyttö on pääsääntöisesti mahdollista mainitussa tilanteessa.

Mainitut siviilien tarpeet ja niiden täyttäminen vaativat komentajalta ja CIMIC-henkilöstöltä perusteellista harkintaa. Varsinkin operaation alkuvaiheessa sotilaskomponentin komentajien on oltava harkitsevia, koska kerran toteutettu apu saattaa muodostua pysyväksi käytännöksi, ainakin avustettavien mielisissä. Kertaluontoisuus voidaan joskus kokea lupausten pettämiseksi.

Eräs humanitaaristen avustusjärjestöjen kipeäksi kokema ongelma on tiedotusvälineiden pyrkimys korostaa kulloinkin mielenkiintoisinta ja ajankohtaisinta selkkausta tai operaatiota (”CNN-efekti”). Näin helposti unohtuvat vanhat avustuskohteet. Kuvattu kehitys vetoaa luonnollisesti myös varoja lahjoittaviin tahoihin, myös valtioihin. Lahjoittajat haluavat vastinetta kyseessä olevaan kohteeseen lahjoitetuille rahoille, koska ne eivät riitä kaikkialle. Odotukset ja tosielämän tarpeet saattavat kohdealueella näin äkistikin kokea muutoksen huonoon suuntaan. Afganistan, vaikka kukaan ei epäile sen humanitaarisen avun jättämistä tarvetta,

on joidenkin avustusjärjestöjen mielestä saanut monen lahjoittajan unohtamaan muut selkkausalueet vaikeine ongelmineen esimerkiksi Afrikassa.

Sotilaat haluavat tietoja, joita humanitaariset organisaatiot saavat työnsä kautta. Usein kyseessä ovat niin tietön kuntoon, turvallisuus- kuin yleiseen tilanteeseen ja esimerkiksi miinoihin liittyvät asiat. Joskus kertyy luottamuksellista tietoa. Monet avustusjärjestöt ovat kuitenkin vastahakoisia luovuttamaan näitä tietojaan, mikä saattaa aiheuttaa molemminpuolisia epäluuloja. Joskus jopa CIMIC-henkilöstön hankkimat ja operatiivisen toiminnan kaipaamat tiedot ovat sellaisia, että luottamuksella siviiliorganisaatioihin, paikallisväestöön ja viranomaisiin luodun yhteistyösuhteen vaarantamista tulee harkita. Erityisen vaikeaksi asian tekevät mahdolliset moraaliset tai juridiset velvoitteet kuten ihmisoikeusrikkomukset, joista tosin lainsäädännössä annetaan ohjeita. Tärkeää on, että luottamuksellinen tieto muunnetaan sopivaksi ja jaetaan kaikille sitä tarvitseville mahdollisimman nopeasti. Harkintakykyisen CIMIC- ja muunkin henkilöstön tarkka valinta ja riittävä koulutus on näin erityisen tärkeää.

Humanitaarisen avun toteuttamisesta halutaan usein raportoida näyttävästikin. Huolimatta julkisuuden tuomasta myönteisestä julkisuuskuvasta esimerkiksi lahjoittajien silmissä, tulisi kuitenkin olla tietoinen siitä, että avun laaja uutisointi ei ole aina toivottavaa. Siihen liittyy aina vaara, että paljastetaan asioita, jotka avun vastaanottajat haluaisivat pitää luottamuksellisina, esimerkiksi henkilöllisyys ja asuinpaikka. Joissakin kulttuureissa ulkopuolisen avun vastaanottaminen saattaa myös olla hävettävää. Tästä syystä jotkut avustusjärjestöt ovat kokemustensa kautta omaksuneet mainituissa asioissa niukan tiedottamisen linjan.

Yhteistyöalueita

Rauhanturvajoukon sotilaskomponentin ja humanitaaristen avustusjärjestöjen mahdollisia yhteistyöalueita ovat esimerkiksi

- ” johtamisjärjestelmän tai sen osan käyttäminen humanitaarisen toiminnan tukemiseen,

- ” turvallisen toimintaympäristön luominen tarvittavine evakuintijärjestelyineen,
- ” avustusjärjestöjen toiminta- sekä liikkumisvapauden turvaaminen aseellisin suojelein, poikkeuksina ICRC ja eräät muut, jotka eivät hyväksy aseellisia suojeleita,
- ” paikallisen siviiliväestön suojeleminen,
- ” paluumuuton tukeminen, esimerkiksi Suomen CIMIC-komppania Bosniassa, pitämällä yhteyttä rauhanturvajoukkojen, muuttajien, paikallisviranomaisten ja kansainvälisten avustusjärjestöjen välillä,
- ” humanitaaristen hankkeiden etsintä ja pysyvän avustajan löytäminen,
- ” lääkintähuollon tukeminen tai ylläpito sekä hygienia ja vesihuollon turvaaminen,
- ” humanitaariset maa-, meri- ja ilmakuljetukset,
- ” miinavaarasta tiedottaminen, koulutus ja kampanjat,
- ” humanitaarinen miinarivaus, jonka rahoitukseen muun muassa ICRC ei osallistu,
- ” julkisten rakennusten rakentaminen ja korjaaminen,
- ” yhteiset tai muuten yhteensopivat tehokkuuden ja tavoitetilan (Measures of Effectiveness ja End State) mittarit.

Olivatpa yhteistyön muodot mitkä tahansa, niin kokemusten mukaan tärkeintä on paikallisväestön ja viranomaisten omavaraisuuden ja -omatoimisuuden tukeminen. Tämä opittiin muun muassa Turkin ja Irakin rajaseudun vuorilla Persianlahden sodan jälkiselvittelyissä. Katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen purkaminen aloitettiin tietysti välttämättömän avun jakamisella, mutta ensi vaiheen jälkeen siihen sitoutettiin paikallisväestö, tässä tapauksessa kurdit. Alueella toimineiden länsisotilaiden kokemusten mukaan humanitaarisia järjestöjä, vaikkakin ne ovat vaikeasti koordinoitavissa, pitää kuulla. Ne tietävät kokemuksensa ja ammattitaitonsa perusteella ehkä parhaiten, miten ja minne apua pitää järjestää. Vastaavasti Somaliassa opittiin, että koko operaation onnistuminen olisi edellyttänyt perusteellista avustusjärjestöjen konsultointia jo suunnitteluvaiheessa.

Eräitä ongelmatilanteita

YK:n asettama rauhanturvajoukko ja YK:n pakolaisjärjestö UNHCR toimivat saman lipun alla ja saavat ”käskyensä” pääsihteeriltä sekä turvallisuusneuvostolta. Joissakin operaatioissa tämä on aiheuttanut epäluuloja selkkauksen osapuolten mielissä. Tällaisissa tilanteissa avusta on vastannut joku täysin puolueettomaksi tiedetty ja tunnustettu humanitaarinen avustusjärjestö, kuten muun muassa Bosniassa 90-luvun alkupuolella.

Rauhanturvaoperaation sotilaskomponentti koostuu useimmiten YK:n tai jonkun muun organisaation jäsenmaita. Mandaatti on saatu (YK-)poliittisin perustein, mikä kokonaisuuden kannalta on useimmiten etu.

Useat humanitaariset järjestöt ovat epäpoliittisia, mikä joskus saattaa aiheuttaa väärinkäsityksiä. Operaatioalueilla toimii myös järjestöjä, joiden toimintaa ohjaa esimerkiksi uskonto tai poliittinen peruste. Epäluuloja tai väärinkäsityksiä aiheuttavat myös toisten, esim. avustusjärjestöjen resurssien käsittäminen omiksi. Näin syntyy myös helposti halu koordinoita avun toteuttamista. Näissä tilanteissa voi syntyä pysyvää epäluuloa.

Sotilasorganisaatioiden logistiikkakäytöt ovat kapasiteetiltaan suuria, mutta joskus humanitaariset organisaatiot pitävät niitä kaavamaisina. Päätösvalta resurssien käytöstä on monissa sotilasorganisaatioissa korkealla. Päätöksen saaminen vaatii ennakointia, kun vastaavasti joissakin tapauksissa humanitaaristen organisaatioiden päätösvalta on delegoitu alas. Tämä tulisi ottaa huomioon koulutuksessa jo ennen toimialueelle lähtöä. Päätöksen jälkeen sotilasorganisaatio kyllä reagoi tarvittaessa nopeasti toimien tehokkaasti ja kurinalaisesti.

Afrikasta saatujen kokemusten mukaan sotilasorganisaation lääkintäresurssit ovat yleensä tehokkaita, mutta monissa tapauksissa liian kalliita ja ylimitoitettuja korkean teknologian muodostelmia. Usein niitä on lisäksi käytetty jäykästi. Joissakin tapauksissa perille ajoissa toimitettava tai alueelta saatava puhdas juomavesi ja antibiootit olisivat riittäneet. Äärimmäisenä esimerkkinä kerrotaan erään Afrikan humanitaarisen katastrofin jälkiarviointia.

Osin edellä mainituista syistä aiheutui eräillä pakolaisleireillä kahdeksankertaisilla kustannuksilla kymmenenkermainen kuolleisuus verrattuna eräiden avustusjärjestöjen yksinkertaisin menetelmin toteuttamaan apuun.

Projektien etsintä, toteutus, valvonta ja seuranta

Sotilaiden CIMIC-toiminnassa olennaista on humanitaaristen hankkeiden etsintä, analysointi ja joko toteutus tai siirto paikallisväestölle tai -viranomaisille. CIMIC mahdollistaa vastuiden jaon ja päällekkäisyyden välttämisen. Niin rauhanturvajoukon kuin humanitaaristen järjestöjen yhteyshenkilöiltä tämä edellyttää kokemusta ja sopivaa siviilissä saatua koulutusta.

Käytännön esimerkkinä tarkasteltakoon Bosniassa (SFOR) toimivan suomalaisen CIMIC-komppanian tehtäviä ja reunaehtoja:

Päätehtävät:

- tukea paluumuuttoa yhdessä kansainvälisten järjestöjen kanssa,
- tietojen kerääminen kylistä ja kaupungeista, tietojen analysointi ja raportointi ja
- yhteistoiminta sotilasjoukkojen, paikallisten viranomaisten sekä avustusjärjestöjen kanssa.

Reunaehdot:

- projekteilla tuetaan vähemmistö-kansallisuuksien paluumuuttoa,
- paluumuuttoalue on turvallinen (kirjoittajan huomautus: muun muassa ei merkitsemättömiä miinoja),
- projektilla on SFOR-joukkojen ja oman divisioonan tuki,
- kansainväliset järjestöt tukevat projektia,
- paikalliset viranomaiset ovat osallisena projektissa ja
- projekti kohdistuu sodan aiheuttamien tuhojen korjaamiseen.

CIMIC on tullut

Edellä kuvattujen lisäksi uusimmista hankkeista mainittakoon noin vuosi sitten perustettu kuuden NATO-maan Hollannin Budelissa esikuntaansa

pitävä CIMIC Group North (Pohjoinen CIMIC-ryhmä). Kyseessä on yksikkö, josta voidaan alistaa osia aina sotänäyttämötasalta alayksiköille. Keskeinen periaate on, että yksikkö kootaan suurelta osin siviilielämän asiantuntijoista (Subject Matter Experts tai Functional Specialists). Osaamisalueet vaihtelevat yhteiskunnan rakenteiden tuntemisesta,

töstä tehtäessä on katsottava moneen suuntaan: omaan tehtävään, humanitaarisiin tarpeisiin, omiin kansallisiin ja operaation pysyväämääräyksiin, muodostuneisiin tai "perittyihin" toimintaohjeisiin, aiemmin annettuihin lupauksiin jne. Kokonaisuus vaatii sekä komentajan ja CIMIC-henkilöstön tiivistä keskinäistä että avustusjärjestöjen

kuten lainsäädännöstä ja oikeudenhoidosta rakennustoimintaan, terveystalveluihin, kuljetuksiin jne. Nähtäväksi jää, muistuttaako yksikkö lopullisessa asussaan ja toiminnaltaan monissa rauhanturvaoperaatioissakin toimivia Civil Affairs -yksiköitä.

Miten kouluttaa CIMIC-onnistujia?

Edellä on esitetty varauksia menestyksellisen yhteistyön toteuttamiseksi. Sekä sotilaat että avustusjärjestöt pyrkivät kuitenkin yhdessä palauttamaan toimivan yhteiskunnan kriisialueelle. Kumpikin tekevät sen oman mandaattinsa ja toimintatapojensa mukaisesti. Näiden kosketuspintojen tuntemisen tulisi olla koulutuksen tavoitteena.

Vaikka käytännön avustustyö suunnitellaan ja toteutetaan sekä CIMIC- ja avustusjärjestöjen henkilöstön että paikallisväestön kanssa, tulee sotilaskomentajalla olla ainakin perustietämys alueensa humanitaarisesta tilanteesta riskeineen ja resurssineen. Komentaja joutuu monesti päättämään pyydettyjen avustuspyyntöjen toteuttamisesta. Pää-

suuntaan tapahtuvaa yhteydenpitoa.

Avustusjärjestöt ovat usein olleet toimialueella ennen rauhanturvaajia ja siksi niillä olevaa asiantuntemusta ja kokemusta ei saa jättää käyttämättä. Sotilaskomentajien ja CIMIC-henkilöstön tulee muistaa, että humanitaariset avustusjärjestöt ovat merkittävää voimavara operaation onnistumiseksi. Hyvä yhteistyö edellyttää humanitaaristen periaatteiden, toimintatapojen ja järjestöjen mandaattien tuntemusta. Näitä taitoja tavoitellaan nykyisin muun muassa kansainvälisissä rauhanturvaharjoituksissa.

Kirjoittaja on everstiluutnantti evp ja hän on toiminut humanitaaristen organisaatioiden koulutusupseerina. □

Finlandia-filmistä

se alkoi

Toiminta käyntiin

Niinpä UM päätti valmistaa filmin, jonka pääpaino olisi Suomen talouselämän esittelemisessä. Siihen olisi sisällytettävä kuvia maan metsä-, paperi- ja puunjalostusteollisuudesta sekä kutomatehtaista unohtamatta myös osuustoiminta- ja maatalousliikkeitä, pankkeja, uusia satamia saati sitten Outokummun kaivoksia. Talouselämän ohella Suomea oli mainostettava myös matkailumaana, joten "uusia Suomen luontoa käsitteleviä kuvia olisi myös valmistettava".

Näkyvyydestä maksettiin

Seuraavana vuonna UM otti yhteyttä suurimpiin suomalaisiin yrityksiin pyytäen niitä mukaan elokuvahankkeeseen. Sanomalehtitoimiston päällikön Georg Theslöfin allekirjoittamassa kirjeessä kerrottiin hankkeesta ja sen kautta avautuvista mahdollisuuksista tehdä Suomen talouselämää ja suurimpia yrityksissämme tunnetuksi muualla maailmassa. Tätä varten kirjeessä pyydettiin yrityksiä osallistumaan "kulujen peittämiseen, jotka koituvat taloudellisen elämän aloilta otettavien filmien valmistamisesta ja monistamisesta". Käytännössä hankkeeseen mukaan lähteneet yritykset maksoivat näkyvyydestä eli mitä kauemmin heidän edustamansa yritys näkyi kuvissa sitä enemmän firma maksoi. Filmiin saatiin varoja myös valtion tulo- ja menoarvion kautta. Theslöf korosti kuitenkin sitä, että määräraha piti piilottaa budjettiin. Näin vältettäisiin epäilyt propagandafilmitä ja voitaisiin selittää elokuva täysin yksityisellä rahoituksella tuotetuksi.

Vaikka Finlandia-filmissä ei ollut dialogia eikä varsinaisia näyttelijöitä, ei siitä silti puuttunut huolellisesti suunniteltua juonta. Käsikirjoittajina olivat Suomi-Filmin johtaja Erkki Karu

Ulkoasiainministeriössä (UM) ryhdyttiin jo 1919 suunnittelemaan filmipropagandan järjestämistä ulkomaille. UM:n sanomalehtitoimisto selvitti, kuinka paljon ja millaista kuvamateriaalia Suomesta oli saatavilla. Selvitys paljasti, että varsinkin Suomen taloudesta ja liike-elämästä oli hyvin vähän materiaalia ja muutenkaan filminpätkät eivät olleet "sisällöltään niin arvokkaita kuin tämänlaatuinen propaganda edellyttää".

ja Theslöf. Finlandia-filmi valmistui vuonna 1922. Lähes kaksituntisen elokuvan alaotsikko - "kuusinäytöksinen filmi Suomen maasta ja kansasta selälaisina kuin ne ulkomaalaiselle esitetään" - kertoo tyhjentävästi elokuvan idean. Sen tarkoituksena oli tehdä vastaisenäistynyttä Suomea tunnetuksi ympäri maailman ja luoda kuva Suomesta modernina länsimaana. Elokvassa on kuusi osaa, jotka käsittelevät Suomen metsäteollisuutta, pääkaupunkia Helsinkiä, maamme urheilua, maataloutta ja armeijaa sekä Suomen koskia.

Näkyvyyden merkitys

Theslöf purki tuntojaan elokuvan valmistuttua. Nuoren valtion oli hänen mielestään ehdottomasti tehtävä itseään tunnetuksi ja varsinkin Yhdysvalloissa elokuva oli ainoa vaihtoehto: "Suomalaisella propagandalla ei Amerikassa ole mitään muuta tietä käytettävänä kuin filmi. Sikäläisillä sanomalehdillä ei ole mitään mielenkiintoa maattamme kohtaan, julkaisten ne meistä uutisia vain vallankumouksen, ministerimurhan (Heikki Ritavuori) yms. sattuesa. Suomi ei esiinny aikakauskirjoissa muuta kuin ainoastaan harvinaisissa poikkeustapauksissa. Jos otamme osaa taide- tai matkailunäyttelyihin, niin huumme muiden valtioiden joukkoon ja joudumme varjoon luultavasti Puolan,

Tsekkoslovakian ja Itämerenvaltioiden rinnalla, jotka yleensä uhraavat propagandaan monta kertaa enemmän kuin me." Kuvaavana esimerkkinä amerikkalaisten heikoista tiedoista Suomesta Theslöf kertoi erään amerikkalaisen lehtimiehen kysyneen haastattelussa presidentti K. J. Ståhlbergiltä: "Mitä opetuksia voitaisiin Suomen oloista saada Alaskan kehitykselle"?

Finlandia-filmin sisältöä analysoineen Maarit Saukkosen mukaan elokuva oli eräänlainen yhteiskuntakuvaus, jossa Suomea esiteltiin mahdollisimman ehyesti ja monipuolisesti. Elokuvan kuusi osiota - "Metsän satu", "Merestä kohoava Helsinki", "Suomen urheiluelämää", "Laulu viheriäisistä niityistä ja keltaisesta voista", "Hakkapeliittain jälkeläiset" ja "Suomen kosket" - olivat itsenäisiä teemoja, jotka tuli kuitenkin esittää järjestyksessä ja yhtenä kokonaisuutena.

Ensiesitys

Ensiesityksensä Suomessa Finlandia sai lokakuun 8. päivänä 1922 valtakunnan ykkösteatterissa, Helsingin loisteliassa Kino Palatsissa. Juhlanäytöstä kunnioitti läsnäolollaan vaikutusvaltainen kutsuvierasjoukko: tasavallan presidentti K.J. Ståhlberg, ministereitä, kansanedustajia, diplomaatteja ja "rahamaailman edustajia". Yleisöpaute oli rohkaiseva, sillä "yksimieli-

sesti on kaikilta (kutsuvierailta) samoin kuin aikaisemmin sanomalehdistön taholta lausuttu, että filmi vastaa tarkoitustaan”.

Finlandian ulkomainen ensiesitys oli ollut samana vuonna Genovan diplomaattikongressissa, jossa se sai erinomaisen vastaanoton. Finlandia oli ensimmäinen valtion itsestään tuottama propagandafilmi. Muut ottivat oppia Suomesta ja Euroopassa valmistettiin nopeasti toistakymmentä samantyyppistä elokuvaa.

Ennen varsinaista levitystä ulkomaille Suomen lähetystöt saivat lausua mielipiteensä elokuvasta. Palaute ei ollut yksinomaan positiivista. Lähetystöt vaativat elokuvan huomattavaa lyhentämistä. Esimerkiksi Suomen yliopistolaitosta ja koskia kuvaavia jaksoja pidettiin liian yksitoikkoina. Altavastajaksi joutuneen Theslöfin mukaan kohtauksilla pyrittiin ”ulkomaalaiseen juurruttamaan käsitys, että maallamme on koskissaan melkoinen omaisuus”. Yliopistojen rakennukset taas olivat ”suhteellisen vähäpätöisiä ja ennen kaikkea epädramaattisia, mutta propagandanäkökannalta on erittäin tärkeää, että ulkomailla pyritään kiinnittämään huomiota siihen, että sivistysharrastus Suomessa on niin suuri, että on nähty välttämättömäksi kolmen yliopiston perustaminen”. Kahden lähetystön mielestä filmiä ei suinkaan pitäisi esittää vaikutusvaltaiselle kutsuvierasjoukolla, vaan mieluummin lapsille ja nuorille. Theslöf ei vastauksessaan halunnut mitenkään aliarvioida nuorison merkitystä, mutta jatkoi: ”Ne laitokset ja toiminimet, jotka ovat kustantaneet Finlandia-filmin, tuntisivat itsensä petetyiksi, jollei Ministeriö omasta puolestaan pyrkisi siihen, että filmi saataisiin esitetyksi ei ainoastaan lapsille, vaan yhteiskunnan korkeimmille ja huomattavimmille piireille, politikoitsijoille ja rahamiehille.” Kun toinen lähetystöistä vielä mainitsi, että Siam (Thaimaa) oli kyllä esittänyt oman filmsänsä lapsille, puuskahti Theslöf: ”Ei kai tätä liene ymmärrettävä niin, että Suomen välttämättömästi on seurattava Siamin esimerkkiä”. Kuvausta materiaalista oli lopulliseen versioon otettu vain puolet, joten Theslöf ei suostunut lisälyhennyksiin.

Mutta miten houkutellessa mahdollisimman suuri yleisö katsomaan

Pekka Lähteenkorva

elokuvaa - sitähan vaati jo filmin rahoittaneiden yritysten etu. Suomi-Filmin Erkki Karu ei ollut tyytyväinen Suomen lähetystöille kaavailtuun tehtävään: ”Eihän valtio koskaan ole ajatellut myydä puutavaroitaan ja selluloosaansa lähetystöjen välityksellä.” Karu lupasikin tehdä ”tehokasta reklamaa” filmin hyväksi ulkomailla, mikäli ministeriö suostuisi Finlandian kaupalliseen levitykseen. Tehokkaan mainoskampanjan jälkeen Finlandia voisi hänen mielestään ”tuottaa rahaa”. Suomi-Filmille oli tärkeintä saada valmistamona mainetta maailmalla, mitä Finlandian tehokas markkinointi olisi edesauttanut. Karu vaatikin Theslöfin lähettämistä ainakin Englantiin ja Skandinavian maihin varmistamaan myyntiyritysten onnistumisen.

Levitys suunnitellaan huolellisesti

Theslöf halusi itsekin päästä valvomaan Finlandian esityskiertuetta, koska hänellä oli sanomalehtitoimiston päällikkönä vastuu projektista. Hän oli myös henkilökohtaisesti kiinnostunut filmistä, koska ”olen uhrannut lähes kahden vuoden työn siihen (ja) se on kestänyt kotimaisen arvostelun kiirastulen.” Theslöf pelkäsi, että ilman markkinointiponnisteluja Finlandia-filmi saattaisi jäädä pölyttymään lähetystöjen hyllyille, koska niiden henkilökunnalla ei ollut riittävästi ammattitaitoa eikä kiinnostusta koko asiaan.

Theslöf suunnitteli huolellisesti

Jussi Pekkarinen

Finlandian levityksen. Sanomalehtitoimiston mielestä oli tärkeintä aloittaa Skandinaviasta, koska länsinaapurit tunsivat parhaiten Suomen ja taloussuhteetkin oli jo luotu. Itse esitykset tuli järjestää kuten Genovassa oli tehty: ensinokuva esitettäisiin sanomalehtimiehille, jotka arvosteluillaan mainostaisivat filmiä. Tämän jälkeen järjestettäisiin arvovaltaisille kutsuvieraille erikoisnäytäntö, jolloin sali olisi koristeltu kukin sekä Suomen lipuin ja vaakunoin. Tavoitteena oli saada yhteiskunnan ylimmät kerrokset katsojiksi, sillä ”nämä käyvät ainoastaan poikkeustapauksessa elävienkuvientattereissa ja tuskin on luultavaa, että he luopuisivat näistä tavoistaan muutoin kuin erikoisen herätteen kautta”. Finlandia-filmiä ei saanut esittää propagandistisena, vaan kansalliseepoksen Kalevalan kaltaisena kansallisfilmminä. Viimeisenä vaiheena olisivat esitykset suurelle katsojakunnalle ”tavallisina biografinumeroina”, kun yleisön mielenkiinto oli lehtikirjoituksilla ensin herätetty.

Euroopassa Finlandiaa esitettiin niin ahkeraan, että filmikopiot loppuivat välillä kesken. Parhaat arvostelutokuva sai Puolassa ja Espanjassa. Varsovassa Suomen lähetystö esitti Finlandian hallituksen jäsenille, diplomaateille sekä kulttuuri- ja rahamaailman edustajille. Menestys oli hyvä: ”Yli tuhat henkinen yleisö osoitti suurta mielenkiintoa ilmaisten ihastuksensa vilkkain kättänaputuksin pitkin esitystä.” Varsovan lehdet ylistivät elokuvaa,

ja lähetystö onnistui myymään filmin esitysoikeudet Filharmonia-seuralle, joka lupasi esittää elokuvan myös suurimmissa maaseutukaupungeissa. Barcelonassa espanjalainen yleisö eläytyi kiihkeästi näkemäänsä. Lähettiläs G.A. Gripenberg raportoi Finlandia-filmin vastaanoton olleen upean. Paikallisen teollisuuskamarin varapresidentti oli esityksen nähtyään todennut, että ”vaikka hän oli kuullut puhuttavan paljon Suomesta, hän ei koskaan ollut aavistanutkaan, että meillä olisi niin uudenaikaisia kauniita kaupunkeja ja niin korkealle tasolle kehittynyt elinkeinoelämä ja teollisuus”.

Finlandiaa esitettiin jopa Atlantin ylittäneissä laivoissa. Valtameren toisella puolellakin Finlandia menestyi - tosin epäkaupallisena esityksenä. Lähetystö järjesti Suomi-illan, jossa oli ennen filmiä lyhyt esitelmä Suomesta. Näytöksen järjestäneen toimiston johtaja sanoi ”filmin olevan ehdottomasti paras kasvatuksellinen filmi minkä hän on nähnyt. Johtaja ei ollut koskaan kuullut filmiä aplodeerattavan niin kuin tätä”. Lähetystö lainasi Finlandiaa amerikkalaisille yliopistoille ja kouluille opetustarkoituksiin. Siirtolaisille pidetyt Suomi-illat osoittautuivat nekin suuriksi menestyksiksi - entiset suomalaiset katsoivat liikuttuneina synnyinmaansa maisemia.

Finlandia-filmi esitettiin myös Moskovassa Metropol -hotellissa sijaitsevassa elokuvateatterissa. Paikalla oli Moskovan diplomaattikunnan lisäksi kansankomissariaattien (ministeriöiden) ja lehdistön edustajia yhteensä noin 300. Suomen lähettilään Antti Hackzellin mukaan diplomaattikunta kehui vuolaasti esitystä ja venäläisiinkin filmi teki ”valtavan vaikutuksen”. Lehtiarvioiden mukaan elokuva ei tosin porvarillisten filmien tapaan antanut totuudenmukaista käsitystä sosiaalisista ja taloudellisista ilmiöistä, vaan esitti ainoastaan niiden ulkonaisen puolen. ”Proletäärikatsojalla ei aina ole syytä uskoa tätä näytteillepantua hyvinvointia ja paljasta yltäkylläisyyttä.” Lehtien mielestä filmin perimmäinen idea oli kuitenkin kannatettava. Neuvostoliitossakin pitäisi valmistaa ”yhtenäinen tyhjentävä kino-selostus ensimmäisestä neuvostotasavallasta”. Muutenkin Finlandian idea - valtion itsestään tekemä propaganda - oli lehtien

mielestä Neuvostoliitolle ”opettavainen johtopäätöksiä tehtäessä”.

Propagandan merkitys

Jo 1920-luvun lopulla Neuvostoliitto olikin noussut valtiopropagandan ykkösmaaksi. Lukemattomat ihmiset ja ryhmät saivat nauttia hienovaraisesti ohjatuista matkoista, näennäisestä vallinnan vapaudesta ja ja maan parhaiden puolien taitavasta esittämisestä. Useat länsimaiset lehtimiehet ja kirjailijat menivät jo ennen toista maailmansotaa ns. vipuun. Sodan jälkeen joukko kasvoi.

Toisinaan Finlandia-filmiä haluttiin käyttää myös vastapropagandan tekoon. Suomen Haaparannan konsuli Lauri Merikallio halusi ja sai elokuvan käyttöönsä. Syynä oli se, että ”paikkakunnan sanomalehti viikko viikolta esittää maastamme etupäässä vain huonoja uutisia, siten vetäen alas maamme arvoa”.

Myöhemmin 1920-luvulla filmiä uudistettiin ja päivitettiin. Suomen armeijaa koskevat osat poistettiin ja ajan-kohtaisempaa, Suomi-kuvan kannalta positiivista materiaalia lisättiin. Niinpä uuteen versioon lisättiin mm. Pariisin olympialaisissa 1924 uskomattomaan menestykseen yltäneen Suomen joukueen paluu Helsinkiin.

Suomen Washingtonin-lähettiläs Leonard Åström katsoi joulukuussa 1925 juuri tämän version. Hänen mielestään filmin englanninkieliset tekstit olivat pääosin moitteettomat. Muutama termi oli kuitenkin särähtänyt hänen korvissaan. ”High School” tarkoitti lähettiläämme mukaan Yhdysvalloissa lähinnä keskikoulua, joten ”Technical High School” olisi pitänyt ennemmin tekstittää muotoon ”Technical University”, jotta opinahjon taso olisi tullut selväksi. Myöskään termin ”Academy” käyttö ei saanut Åströmin siunausta. Yhdysvalloissa oli hänen mukaansa kaikenlaisia ”riding”, ”swimming”, ”dancing” ym. akatemioita, joten ”Åbo Swedish Academy” olisi sekin pitänyt tekstittää muotoon ”University”.

Poistettavat kohdat

Nämä olivat pieniä murheita verrattuna kahteen muuhun tekstikohtaan, jotka Åströmin mielestä oli ehdot-

tomasti poistettava. Valtioneuvoston linnaa esittelevissä kuvissa oli teksti, jonka mukaan talon portailla murhattiin kenraalikuvernööri Bobrikoff. ”Murhaa ja varsinkin viranomaisen murhaa pidetään täällä kauheana asiana, joka herättää voimakkaita vastenmielisyyden tunteita”, opasti Åström hämmästellen samalla, miksi tapah- tumasta yleensä piti mitään mainita. Hänen mielestään ulkomaalaiset eivät osanneet katsoa Eugen Schaumannin ”sankaritekoa meidän silmillämme”.

Toinen ehdottomasti poistettava tekstitys koski Suomen olympiajoukueen paluuta Pariisista. Filminpätkään oli liitetty teksti, jonka mukaan kuvat olivat usvaiset Neuvostoliitossa riehu- neiden metsäpalojen vuoksi. Tämä oli lähettiläämme mukaan täysin ajattele- matonta. Kun kerran Suomen vaikeudet luottomarkkinoilla johtuivat ennen muuta itänaapurin maantieteellisestä läheisyydestä, oli edesvastuutonta korostaa sitä tällä tavoin. Ulkomaalaiset- han saattoivat luulla, että Neuvostoliitto oli aivan vieressä ja sitä paitsi ”huomautus herättää turhaa myötätuntoa Venäjä-parkaa kohtaan”.

Åström oli samaa mieltä siitä, että Suomen armeijaa koskevat kohdat oli ollut syytä poistaa filmistä. Alunperin puolustuslaitoksen merkitystä oli haluttu korostaa osana Suomen itsenäisyystahtoa ja pelotteena mahdolliselle hyökkääjälle, mutta ensimmäisen maailmansodan jälkeisessä pasifistisessa ilmapiirissä tarkoitus oli kääntynyt itseään vastaan. Filmistä saattoi saada käsityksen, että militaristinen Suomi ja sen vahva armeija oli lähes vaaraksi maailmanrauhalle.

Theslöfin ja Karun toiveista huolimatta Finlandiasta ei kuitenkaan tullut valtaisa myyntimenestystä. Dokumentaarista propagandafilmiä oli vaikea myydä kaupallisille levitysyhtiöille. Elokuvan esityksistä vastasivatkin etupäässä Suomen lähetystöt. Ne huipensivat Suomi-aiheiset iltansa ja muut tilaisuutensa Finlandia-filmiin, joka katsottiin suomalaisen musiikin soides- sa taustalla.

Vuonna 1927 Finlandia-filmi oli kiertänyt maailmaa jo viisi vuotta ja sitä oli esitetty lähes 40 valtiossa. Filmikopiot olivat kuluneet runsaassa käytössä, vaikka uusia oli hankittu ahkerasti. Filmin kuvaukset hoitanut

Suomi-Filmi oli UM:n tapaan tyytyväinen työhönsä: ”Finlandia-filmi on äänettömällä kielellään tehnyt Suomea tunnetuksi miljoonien ihmisten keskuudessa ja herättänyt heissä mielenkiintoa Suomea kohtaan. Jos tähän tarkoitukseen olisi käytetty painettua sanaa, olisivat kustannukset nousseet vähintään kymmenkertaisiksi.”

Finlandia-filmi oli Suomen elokuvapropagandan selkäranka koko 1920-luvun. Vuosikymmenen lopulla aika ajoi sen ohi, ja UM tilasi Suomi-Filmiltä uuden elokuvan. Kokenut diplomaatti Rudolf Holsti ei ollut alkuunkaan tyytyväinen uuden ”turistielokuvan” matkailupainotteisuuteen. Hän muisteli kaiholla Finlandia-filmiä. Holstin mielestä uutta elokuvaa ei ollut suunniteltu yhtä huolellisesti. Edessä oli uusia haasteita ja propagandatyötä olisi jatkuvasti tehostettava, koska ulkomaalaisten Suomi-tietoudessa oli pahoja puutteita. Pelkästään kauniiden paikkojen esittely ei Holstin mielestä riittäisi puutteiden paikkaamiseen. Hän oli tavannut illallisella itävaltalaisen naisen, joka oli todennut, että ”Etelä-Amerikassa on liian monta maata hänen jaksakseen muistaa nimenomaan millä kohdalla siellä Suomi sijaitsee”. Sveitsissä lähettiläs oli tutustunut virkamieheen, joka oli työssään usein törmännyt Suomeen. Holstin hämmästykseksi ”tämä erittäin korkearvoinen virkailija luuli (kuitenkin) suomen kieltä jonkinlaiseksi venäjänkieltä hyvin likellä olevaksi slaavilaiseksi kieleksi. Muista hänen vääristä

tiedoistaan on tässä turha laatia luetteloa.”

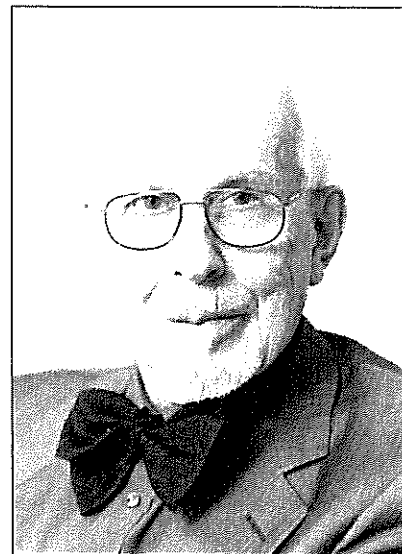
Holsti vaati, että uusien ”valistus-elokuvien” oli herätettävä ulkomaalaisissa uteliaisuutta: ”Ei riitä, että filmimme ovat meistä suomalaisista itsestämme kauniita ja kiintoisia”. Holstin toiveet uudesta Finlandiasta eivät toteutuneet, vaan filmi jäi lajinsa ainoksi edustajaksi. Jatkossa UM turvautui

tiettyä erityisalaa käsitteleviin propagandaelokuviin. Uutta suurta kokonaisuutista ei enää valmistettu.

Kirjoittajat ovat FM Pekka Lähteenkorva, UKK-arkiston johtaja ja VTM Jussi Pekkarinen, tutkija UM:n tietopalvelussa. □

Tarton rauhansopimuksen oikeutus ja velvoitus

Ilmoittauduin vapaaehtoisena armeijaan talvisodan aikana juuri täytettyäni 17 vuotta. Jatkosodan aikana kävin upseerikoulun ja suoritin opintolomalla lääketieteen kandidaatin tutkinnon sekä kurssin kirurgisella klinikalla. Sen jälkeen olin I. Divisioonan joukoissa Maaselän kannaksella joukkosidontapaikan lomittavana lääkärinä. Ilomantsiin vetäytymisen ja välirauhan solmimisen jälkeen toimin niiden pioneerien lääkärinä, joiden piti purkaa suomalaisia miinakenttiä uuden rajan toisella puolella. Moni heistä vammautui miinoista. Silloin 21-vuotiaalle oli lääkärintyössä suuria haasteita ja paljon koettavaa. Itselleni oli tapahtumissa elämäni kokemusten kokonaisuudessa painava osansa.

Martti Siirala

Tosiasioita ei voi ohittaa

Jokaisen maan on itse huolehdittava oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan itseään, omaa kansaansa, kansojen yhteisön jäseniä sekä koko ihmiskuntaa kohtaan. Kahden kansan ja maan välinen aito luottamus on saavutettavissa vain, jos pyritään molemminpuoliseen oikeudenmukaisuuteen. Neuvostoliiton hyökkäys Suomeen vuonna 1939 oli rikos toisen valtion alueellista koskemattomuutta, kuin myös hyökkäämättömyyssopimustamme vastaan. Neuvostoliitto saikin Kansainliiton tuomion ja erottamisen jäsenyydestään. Kyseessä oli myös yleisen oikeustajun ja etiikan karkea loukkaus.

Petsamon alue, Sallan ja Kuusamon itäosat, Karjalan kannas, Laatokan ja sen koillispuolinen suomalainen Karjala sekä Suomenlahden saaret Suursaari, Tyttärsaari, Lavansaari ja Seiskari kuuluivat laillisesti Suomeen silloin, kun ne jouduttiin pakkoluovuttamaan Neuvostoliitolle. Totaalisen fyysisen ja henkisen pakon alaisena allekirjoitetut sopimukset eivät voi olla todellisesti päteviä muodollisesta laillisuudestaan huolimatta. Ne vaativat ehdottomasti sekä välittömien osapuolten

kesken että kansojen yhteisössä yhteisvastuullisen oikeudellisen tarkistamisen.

Presidentti Jeltsin totesikin Suomen alueiden liittämisen Neuvostoliittoon vääryudeksi vuonna 1994 Moskovassa järjestetyssä lehdistötilaisuudessa. Kyseessä oli Stalinin totalitaristien aggressiopolitiikan tuote, jota hän, yhdessä Suomen presidentin kanssa ei voi koskaan hyväksyä. On väärin, menneitä, nykyisiä ja tulevia sukupolviamme kohtaan, että olemme yhä jättäneet Neuvostoliitolle pakkoluovuttamamme osat maatamme vastalauseita Neuvostoliiton seuraajavaltion, Venäjän Federaation haltuun ja lähes täydellisen, minkäänlaisen hoitamisen laiminlyönnin kohteeksi. Kukaan ei keskuudessamme, eikä liioin kansainvälisestikään ole pystynyt esittämään, itsestään kumoutuvien verukkeiden lisäksi, yhtäkään todellista ja painavaa aihetta maamme kyseessä olevan tärkeimmän ja itsestään selvimmän perusasian hoitamattomuudelle.

Maata, josta kahdeksas osa on toisen valtion miehittämänä ja vastoin kansainvälisen oikeuden lakeja asuttamana, ei voi perustellusti pitää todella itsenäi-

senä. Oikeusvaltion tunnusmerkkeihin ei puolestaan kuulu, että se vaieten jatkuvasti vain hyväksyy väkivaltaan ja "suuremman oikeuteen" perustuvan vääryyden olennaisimmassa ja painavimmassa perusasiassa.

Ennen maamme itsenäistymistä vuosina 1917-1918 Suomen ja Venäjän välillä moninaisin merkityksin toimineet rajat olivat Ruotsin ja Venäjän tai sen edeltäjän Novgorodin ja aikanaan sitten Venäjän ja sen Suuriruhtinaskunta-Suomen välisiä.

Ainoa oikea ja yksiselitteisesti oikeutettu rajamme on Suomen ja Venäjän vuonna 1920 lokakuun 14. päivänä rauhanoimaisesti solmittu, "ikuisiksi ajoiksi vahvistettu", Tarton rauhan raja. Sen on myös kansojen yhteisö puolestaan vahvistanut.

On helppo osoittaa, että vääryyden oikaisu olisi seurauksiltaan pelkästään molemmille osapuolille eduksi imagossa ja oikeusvaltion kehitysprosessissa. Vääryyden korjaaminen ei ole "revanssihenkisyyttä" tai ahneutta, vaan kiinni pitämistä oikeudenmukaisuudesta, joka on viime kädessä keskeisin ihmiskunnan eloonjäämisen ehdoista. Maamme

poliittisella johdolla on mielestäni aina mahdollisuus ja velvollisuus vaikuttaa myönteisesti kysymyksen esille ottamiseen Suomen kokonaiseksi palaamisen oikeudesta. Neuvottelujen taustalla on ehdottomasti oltava mukana kansojen yhteisön asiaankuuluvat elimet eli YK, Haagin tuomioistuin, Euroopan neuvosto ja ETYJ - järjestö.

Tuoko turvallisuuspolitiikka turvallisuutta?

Oikeutta Tarton rauhaan ei pidä ajatella jokaista meistä johonkin kutsuvana ja velvoittavana. Kansana elämisemme inhimilliset perusarvot ovat pääosin keskuudessamme pelkistyneet välittömästi turvallisen olon varmistamiseen eli turvallisuuspolitiikaksi. Keinotekoisien turvallisuuden ilmiöön ihmisyyden perusoikeuksista ja velvoitteista kuuluu myös unohdus välittää heistä keskellämme, joille siedettävät elinolot eivät toteudu.

Traumaattisen vammautumisemme syvyydestä puhuu puolestaan sekin, että viisas, laajasti kansansa palvelemisen johtavissa tehtävissä toiminut ja niissä todellisen vastuullisuutensa osoittanut presidenttimme Paasikivi loi aivan absurdin puhettavan: "Leningradin legitiimit turvallisuusintressit". Hän jopa kirjoitti muistelmissaan: "Oliko meille talvisodasta ehkä jotain psykologista hyötyä, en osaa sanoa, mutta hinta oli ainakin liian suuri". Johdonmukainen jatko olisi siis suunnilleen kuulunut: "Ilmeisesti olisi sittenkin ollut parempi ottaa vastaan neuvostoihmisen identiteetti". Kuitenkin tuossa talvisodassa oli ilmentynyt ihmisyyden perustavien elämänarvojen luovuttamattomuus erään kansan elämässä: "koti, uskonto, isänmaa". Oikeutta sellaisten arvojen vaalimiseen oltiin valmiita puolustamaan kaiken muun alttiiksi pannen.

Suomalaista tilaamme olen kutsunut suomentaudiksi. Kirjoitin siitä vuonna 1991 kirjan "Syvissä raiteissa. Kansallisen itsetunnon matka". Suomentaudilla ymmärrän sitä kansallisen tietoisuuden, itsetunnon ja itsekkyyden vammautumista, joka tapahtui, kun kansojen yhteisö jätti meidät suurvallan armoille toisen maailmansodan tilinteossa. Kaikkein ratkaisevimmin tämä toteutui Pariisin rauhankonferenssissa vuosina 1946-1947. Silloin romahti usko eli pe-

rusluottamus meille kuuluviin ihmisyyden perusoikeuksiin. Me suomalaiset aloimme itsestään selvästi pitää täysin mahdollisena ja vääränäkin lainkaan elättää toiveita minkäänlaisista tasavertaisuuden mahdollisuuksista - koskaan tulevaisuudessakaan.

nimittämistapaa, jolla suomalaiset hyväksyivät vääryyden. Sama koski kohdallani puhetta ystävytydestä juuri sodan käyneitten Suomen ja Neuvostoliiton välillä. En hyväksynyt myöskään oikeudellisen valtiojohtomme suostumista oikeudenkäyntiin muka sotaan syyllistyneiden tuomitsemiseksi. Kielenkäyttöön tuli ää-

Seitsemän veljestä hiidenkivellä.

Mistään ei saa masentua

Kukaan suuroivaltajistamme, ei Lönnrot-hakaan, puolustanut Aleksis Kiveä, suomalaisen ihmisen tunnistajaa omassa kielessämme, kun oli kysymys Seitsemän veljeksien julkaisemisesta. Masentavaa kohtaamme koko ajan maailmassamme, kun yksityisten ihmisten samoin kuin kansojen ja valtioiden perusoikeudet jätetään ottamatta huomioon. Mistään ei kuitenkaan saa suostua masentumaan, koska silloin tulee myöntäneeksi itsessään oikeutuksen tuolle oikeuden sivuuttamiselle.

Pisara kovertaa vuorta, ei voimalla, vaan useasti putoamalla. Jokainen itse kullekin aukeava vaikuttamisoyhteys on siis käytettävä. Se on mielestäni jokaisen suomalaisen sekä mahdollisuus että velvollisuus. Sen olemme velkaa kaikille kansamme aiemmille ja tuleville sukupolville. Vai emmekö ole?

Syksyllä vuonna 1944 palattuani sodasta ja armeijasta olin "toisinajattelijana". Vaikka ymmärsin meidän suomalaisten olevan pakko suostua alueluovutuksiin ja sotakorvauksiin, en hyväksynyt asioiden

rivääristymiä, suomentaudin tunkeutumisesta elimistömme eri osiin. Osallistuin mielenosoituksiin ja otin kirjallisesti kantaa, mille ainoana antoi tilaa kirkollinen aikakauslehti Vartija. Noottikriisin aikana vuonna 1961 sain yllättävän laajan tilan Suomen Kuvalehdessä sen hokeman kriittiselle erittelylle, että ulkopolitiikan tuli kulkea kaiken muun edellä. Pyrin silloin osoittamaan, että oli harhaluuloa kuvitella, että ihmisen ja kansan oman tuntemisen eli omantunnon syrjäyttäminen voisi toteutua ilman pysyviä vaurioita.

Tämän tajuamattomuutemme taustana on suureksi osaksi noin kuuden vuosisadan mittainen toisen valtakunnan, suurvalta-Ruotsin nimettömänä osana olo. Valtiollisen yhteyden katkaisu tapahtui passiivisesti, Napoleonin ja Aleksanteri I:n kauppana Tilsi't'issä vuonna 1807.

Oikeudenmukainen vastarinta

Valtiollisen yhteyden katkeaminen Ruotsiin kuitenkin riitti meissä suomalaisissa

Asiantuntijatietao maanpuolustuksesta ja johtamisesta

tilaa Kylkirauta, pysyt ajan hermolla ja tiedät
mitä tulevaisuudelta odottaa

Vuosikerta vain 21 euroa

Tilaukset: Kadettikunnan toimisto, Marjukka Lehtinen
puh. (09) 490759 tai fax. (09) 446262
email: marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi

Kuva Maaselän kannakselta 3.12.42. SA-kuva.

elimellisen kosketuksen avautumiseen itsesteemme ja sen juuriin, suomalaisen identiteetin rakentumisprosessiin. Tämä pääsi jatkumaan, kun maamme Ruotsilta vallannut tsaari Aleksanteri I ymmärsi toisen kansan tunnustamista ja kunnioittamista. Tämä oli ääriharvinaista suurvaltojen päämiesten keskuudessa silloin, niin kuin on nykyisinkin. Kehitys mahdollisti myös tien löytymiseen kansanrunouteemme. Elias Lönnroth keräsi kansanrunoutta ja nimitti kokoelmaa Kalevalaksi. Kokoelmalla on keskeinen osuutensa suomalaisen identiteetin syntymiseen.

Spontaani oikeutettu suomalainen vastarinta on meillä rajoittunut yleensä vain Lalliin. Suomalainen talonpoika surmasi Köyliön järven jäällä miekkavalan taustalta evankeliumia kuljettaneen ja Lallin kotona kaikki palvelut itsestään selvänä nauttineen piispa Henrikin.

Kansojen oikeudet

Olen ollut yhteydessä Viron entiseen presidenttiin Lennart Mereen sekä kirjeenvaihdossa että Tarton rauha r.y.:n pienelle joukalle järjestetyssä tapaamisessa. Olimme yhtä mieltä siitä, että Tarton rauhansopimus oli meidän kummankin syntymätodistus, josta ei pidä luopua. Myös siitä olimme yksimielisiä, että Suomen, pienen maan kohtaaman kotiseutunsa silpovan vääryyden korjaaminen on haaste ihmiskunnan yhden tärkeän eloonjäämiskysymyksen kohtaamiselle. Kysymys on pienten ja suurten valtioiden tasavertaisuudesta.

Itse Lennart Meri on YK:n yleiskokouksessa esittänyt, että pienille maille yhdessä määrättäisiin yksi edustaja turvallisuusneuvostoon suurvaltojen joukkoon. Lennart Meren viestiä oli myös hänen Suomessa pitämässään puheessa. Hän sanoi Viron sanoman kaikille kansoille: ”Periaatteet eivät ole kaupan”.

Taide ja kaikki sen alat ovat elimellinen osa ihmisyyttä, sellaista, jossa ih-

minen usein on itseään ja aikakauttaan edellä. Niinpä on mielestäni paikallaan antaa sen ilmentää tilannettamme ja kohdalokasta vaikenemistamme runouden heijastamana ja samalla lähes vastustamattomasti paljastamana:

*Tyyntyvän vetten alan
posahdus pilkkoi kai!
Tuntemattoman kalan
syvyys takaisin sai
Viestinä syvyyksistä
hetkinen läikkymistä
pinnalla vetten alan.*

(Aaro Hellaakoski: ”Viesti”)

Kirjoittaja on Tarton rauha r.y.:n puheenjohtaja ja psykiatrian dosentti. Hän on kirjoittanut ja esitelmöinyt kansainvälisesti antropologisesta lääketieteestä ja yhteisöpatologiasta. Hänet tunnetaan myös tuottelianaan yksityisajattelijana. Hän on reservin luutnantti. Kirjoittaja vietti 80-vuotissyntymäpäiväänsä marraskuussa vuonna 2002 sekä Englannissa kansainvälisen seminaarin saattelemana että Finlandia-talossa järjestetyssä seminaarissa. □

Reservin upseerin opit tiedeyhteisön johtamisessa

Yliopistoa on totuttu pitämään akateemisen vapauden tyyssijana. Sotilasorganisaatioon taas liittyy käsitys hierarkkisesta ja yksilön vapautta rajoittavasta kulttuurista. Mitä yhteistä näiden ensi silmäyksellä kovinkin erilaisten organisaatioiden johtamisella voi olla? Voiko reservin upseerin johtamisoppeja soveltaa yliopisto-organisaation johtamisessa?

Akateeminen vapaus ja vastuu

Yliopistoon yhdistetään usein akateemisen vapauden käsite. Akateeminen vapaus liittyy toiminnan avoimuuteen, yksilön oikeuteen riippumattomaan ajatteluun sekä vapautteen valita itse opiskelu- ja tutkimusaiheensa. Akateemiseen vapauden ihanteeseen kuuluu myös oikeus tehdä riippumatonta tutkimusta.

Akateemisen vapauden myötä tulee myös akateeminen vastuu. Yhteiskunnalla on oikeus odottaa yliopistoilta, että ne yhteisillä resursseilla rahoitettuna täyttävät velvollisuutensa yhteiskuntaa kohtaa. Kohtuullista on edellyttää, että yliopistot tuottavat hyvin koulutettua akateemista väkeä niin julkisen kuin yksityisen sektorin palvelukseen. Myös tutkimustoiminta tulee suunnata alueille, joilla parhaiten taataan kansakunnan kilpailukyky ja samalla sen kansalaisten hyvinvointi pitkällä aikavälillä.

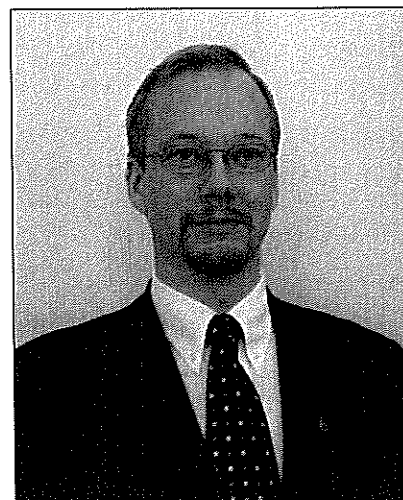
Akateemisessa vapaudessa ja vastuussa ei ole kysymys pelkästään yksilön arvomaailmasta tai toimintatavoista. Kysymys on mitä suuremmissa määrin opituista toimintamalleista sekä organisaation johtamisesta tai joskus jopa johtamattomuudesta. Harvassa ovat nimittäin ne yksilöt, jotka johdettavina tai johtajina haluavat tai välttämättä edes osaavat nousta tarkastelemaan kokonaisuutta riittävän kaukaa. Paljon helpompi on noudattaa sosiaalisen työ-

ympäristönsä kirjoittamattomia sääntöjä kuin kyseenalaistaa niitä.

Johtaminen ja johtajuus tiedeyhteisössä

Akateeminen vapaus ei siis tarkoita vastuuttomuutta. Akateeminen vapaus ei myöskään tarkoita, etteikö tiedeyhteisössä tarvittaisi johtamista ja toiminnan kehittämistä. Asia on pikemminkin päinvastoin. Yliopisto-organisaation ovat tyypillisiä asiantuntijaorganisaatioita, joiden johtaminen ei ole sieltä helpoimmasta päästä. Näin ollen niiden johtamiseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tiedeyhteisössä johtajina toimivat pääasiassa professorit. Yksittäistä tutkimusryhmää voi johtaa myös kokenut tutkija. Lisäksi on hallinnollisia johtotehtäviä, joissa ei edellytetä professorin pätevyyttä. Yliopistojen laitoksia sen sijaan johtavat lähes poikkeuksetta professorit. Leimaa-antavaa on, että nämä johtotehtävät hoidetaan oman toimen ohessa. Professori on ensisijaisesti oman alueensa auktoriteetti ja tiedemies, ei ammattijohtaja. Professorin eettisissä ohjeissa otetaan kuitenkin jossain määrin kantaa johtamistehtäviin, sillä niissä todetaan, että kantaesaan vastuuta yksikkönsä toiminnasta professori toimii lakien ja hyvän hallintotavan mukaan sekä kehittää omia valmiuksiaan. Lisäksi hänen tulee olla kannustava ja tasapuolinen alaisiaan kohtaan.

Mika Hannula
professori

Yliopistoissa laitos on substanssiyksikkö, joka tuottaa opetuksen ja tutkimuksen. On siis luontevaa, että näitä yksiköitä johtavat alan asiantuntijat. Professorien keskuudessa laitosjohtajan tehtävät eivät kuitenkaan yleensä ole erityisen arvostettuja tai haluttuja. Laitosjohtajan rooli koetaan pikemminkin velvollisuutena, joka jossain vaiheessa uraa on otettava vastaan.

Reservin upseerin mentaaliset mallit ja tiedeyhteisö

Suuri osa suomalaisista johtajista on saanut reservin upseerin koulutuksen, joka korostaa johtajan vastuunottoa ja lojaalisuutta omaa organisaatiota kohtaan. Vastuuta on kannettava omista alaisista ja annetuista tehtävistä. Samalla on oltava lojaali omille alaisille, niin omalle esimiehelle kuin häntä ylempiäkin johtajia kohtaan. Esimiehen vastuuta kantavan reservin upseerin on lisäksi oltava lojaali ja vastuunsa tunteva myös laajempaa kokonaisuutta, isänmaata ja sen kansalaisia koh-

taan. Lojaalius omalle organisaatiolle ja sen tavoitteita kohtaan tulee kriisitilanteessa olla kiistämätön. Näiden arvojen pohjalle rakentuvat mentaalimallit ovat kiistatta reservin upseerin älyllistä pääomaa, joka ei voi olla vaikuttamatta yksilön tiedostamattomaan ja tiedostettuun johtamiskäyttäytymiseen.

Reservin upseerin koulutus antaa valmiuksia kriisiajan sotilasjohtamiseen. Kysymys ei siis ole rauhan ajan sotilasjohtamisesta. Saattaa olla, että rauhan ajan sotilasorganisaatiossa lojaalisuuden vaatimus omaa organisaatiota kohtaan ei käytännössä ole niin kiistämätön kuin se kriisitilanteessa on. Tässä artikkelissa rajaudutaan kuitenkin tarkastelemaan nimenomaan kriisiajan sotilasjohtamista reservin upseerin näkökulmasta.

Tiedeyhteisössä lojaalisuus omaa organisaatiota kohtaan ei ole samassa asemassa kuin kriisiajan sotilasorganisaatiossa. Parhaimmillaan tämä mahdollistaa "monien kukkien kukkimisen" ja innovatiivisen toimintaympäristön mukanaan tuomat mahdollisuudet löytää uutta. Kovin tiukka lojaalisuuden vaatimus muodollista organisaatiota kohtaan saattaisi nopeasti kiihdyttää tiedeyhteisölle tärkeän innovatiivisuuden ja luovuuden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö lojaalisuutta tiedeyhteisössä tarvittaisi. Sen ei tarvitse ilmetä tiukkana kyseenalaistamattomuutena omaa esimiestä tai organisaation toimia kohtaan, vaan lojaalisuuden tulisi perustua kokonaisuuden ymmärtämiselle ja akateemisen vastuun tunnustamiselle.

Yliopistoyhteisössä oman yhteisön johtaminen ja johtajuus ei ole ollut erityisen suosittu keskustelunaihe. Asioiden johtamista on kutsuttu hallinnollisiksi tehtäviksi, eikä niiden hoitamista ole koettu mitenkään tavoittelemisen arvoiseksi asiaksi. Pikemminkin ne on hoidettu pienimmän pahan periaatteella. Ihmisten johtaminen on jäänyt esimiesasemassa toimivan yksilön oman johtamistaidon ja -halun varaan.

Reservin upseerin varusmiesaikana saama koulutus ainakin kirjoittajan oman kokemuksen mukaan on perinteisesti ollut kovin asiakeskeinen. Ihmisten johtamisesta ei juuri ole puhuttu, vaan nämä taidot on opittu taval-

la tai toisella käytännön harjoitteluna, joka on alkanut varusmieskoulutuksen johtajakautena ja sittemmin jatkunut opiskeluaikana ja työelämässä. On kuitenkin ilmeistä, että syväjohtamisen malli on tuonut tai ainakin tuomassa tähän muutoksen.

Reservin johtajan näkökulmasta ei

Tiedeyhteisössä pätevytyminen ja johtamistaidot

Akateemisessa yhteisössä eteneminen ja entistä vastuullisemman aseman vastaanottaminen on liike-elämää tiukemmin sidottu muodolliseen päte-

Sotatieteen tohtorit muodostavat uuden aselajin, tiedon aselajin.

ihmisten ja asioiden johtamista voi luontevasti erottaa toisistaan. Toimiva sotilasjohtaja edustaa organisaationsa tahtoa, mutta on samalla osa joukkoa. Oma tekninen osaaminen on edellytyksenä tehtävän toteuttamiselle, mutta vain ihmisten avulla johtaja pystyy viemään suorituksen käytännön tasolle. 1990-luvulla käynnistyneen vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen johtamiskoulutus painottuu hyvin voimakkaasti ihmisten johtamiseen. Konkreettisena esimerkkinä mainittakoon ympäri maan järjestettävät eri tasoiset Kriisi- ja sotilasjohtamisen (KRISO) kurssit, joiden kurssimateriaaliksi Suomen Reserviupseeriliitto ry. on tuottanut johtajan kehittymistä tukevan materiaalin. Kurseilla on tehokkaassa käytössä maamme itenäisyyden turvanneiden sukupolvien kokemus, joka on saatu kovimmalla mahdollisella tavalla eli taistelukentällä.

vöitymiseen. Näin ollen muodollisella pätevytymisellä on keskeinen merkitys myös sille, minkälaisia johtajia tiedeyhteisöllä on omista kasvateistaan lupa odottaa. Keskeisin virstanpylväs pätevytymiselle on väitteleminen. Vain niillä aloilla, jossa muodollisesti päteviä henkilöitä ei ole ollut tarjolla, on tullut kysymykseen väittelemättömän henkilön nimittäminen professoriksi. Kansainvälisen kilpailun myötä nämäkin tapaukset ovat nykyisin harvinaisia ja väitöskirjasta on tullut myös Suomessa eräänlainen ajokortti akateemisen yhteisön täysivaltaiseen jäsenyyteen.

Väitöskirja on seurausta henkilökohtaisesta tutkimustyöstä. Joillakin aloilla voi puhua osallistumisesta tutkimustyöhön ryhmässä, mutta joka tapauksessa väitteleminen edellyttää pitkäjänteistä keskittymistä ja päämäärätietoista työskentelyä asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Tässä yhteydessä akateeminen vapaus joutuu pakostakin mielenkiintoiseen valoon. Olisi naiivia

vaatia, että nuorella tutkijalla tulisi olla oikeus vapaasti tutkia vain itseään kiinnostavia aiheita. Mahdolltomaksi tämän tekee jo yksilön tarve suhteellisen normaalin elintasoon; hyvin harvalla akateemisen uran valinneella henkilöllä on taloudellinen riippumattomuus, joka mahdollistaisi tutkimustyön suuntaamisen oman mielen mukaan. Tutkimustyöstä on siis saatava taloudellinen korvaus joko palkkana tai apurahoina.

Professuuria täytettäessä tieteellisesti pätevintä henkilöä on vaikea sivuuttaa. Saattaakin olla, että professoriksi tulee valittu henkilö, jonka pätevytyminen on seurasta yksinäisestä mutta päämäärätietoisesta ahertamisesta. Johtamistaidolla tai alttiudella ei siis välttämättä ole mitään tekemistä professoriksi pätevytyksen kanssa.

Professorin virkaa hakevilla henkilöillä voi olla takanaan hyvinkin erilaisia taustoja, joilla mitä ilmeisemmin on yhteytensä henkilön johtamistaitoihin ja halukkuuteen. Kun toisella saattaa olla takana hyvinkin yksinäinen tutkijanura, saattaa toisella olla kokemusta isonkin organisaation johtamisesta ja mittavien tutkimus- ja kehityshankkeiden toteuttamisesta. Yhteistä molemmille kuitenkin on, että tultuaan valituiksi he yleensä ennemmin tai myöhemmin päätyvät opetusta ja tutkimusta tuottavan laitoksen tai ainakin tutkimusryhmän johtajaksi.

Professorin toimenkuva on monipuolinen. Itse asiassa hänen pitää olla varsinainen moniottelija; professorin tulee olla pätevä tiedemies, taitava opettaja, hyvä johtaja ja hallintomies sekä samalla vielä aktiivinen markkinoija. Monen yliopiston rahoituksesta - varsinkin tekniikan ja liiketaloustieteen alueella - merkittävä osa on niin sanottua aktiivirahaa, jonka lähteenä on julkinen ja yksityinen tutkimusrahoitus. Molemmissa tapauksissa raha on kilpailutettua ja edellyttää kykyä markkinoida oman joukkonsa osaamista.

Kovin rajuja yleistyksiä erilaisella taustalla varustettujen professorien johtamistaidoista ei ehkä ole oikeudenmukaista eikä edes syytä tehdä. Todettakoon vain, että johtamiskokemus näyttää professorikunnassa vaihtelevan erittäin paljon. Johtamiskoulutusta ainakaan työnantajan järjestämänä on saanut kovin harva. Reservin upseeri

rit saattavat johtamisvalmiuksiensa ja -alttiutensa puolesta olla muita paremmassa asemassa.

Reservin upseeri tiedeyhteisön johtajana

Moni professori on myös reservin johtaja, jolla on takana jonkinasteinen varusmiespalvelun aikana saatu johtajakoulutus. Parhaimmillaan reservin johtajan koulutus muodostaa kokonaisuuden, joka alkaa varusmiesaikana ja jatkuu sen jälkeen kertausharjoituksina ja omaehtoisena kouluttautumisena. Kaikille reservin johtajille varusmiesaikana annettu koulutus ei kuitenkaan ole ollut pelkästään positiivinen kokemus, vaan on saattanut muokata hyvinkin omituisia kuvia reservin johtajan roolista ja johtamiskeinoista. Toivottavasti syväjohtamisen mallin soveltaminen vähentää jälkimmäisten tapausten osuutta merkittävästi.

Reservin johtajan koulutusta voidaan pitää eräänlaisena sotatyönjohtajan koulutuksena. Aliupseerit saavat lähtökohtaisesti koulutuksen ryhmän ja upseerit joukkueen johtamiseen. Myöhemmin osa reservin upseereista koulutetaan ja sijoitetaan komppanian tai vastaavan päälliköiksi. Reservin upseeri pätevytyy johtajana myös reservissä ollessaan, vaikka kertausharjoitusten merkitystä ei tulekaan vähätellä. Todettakoon tässä yhteydessä, että kirjoittaja pitää kertausharjoitusten jatkuvuutta erittäin tärkeänä paitsi reserviläisten taitojen niin myös maanpuolustustahdon ylläpitäjänä.

Parhaimmillaan kertausharjoitukset, omaehtoinen kouluttautuminen sekä siviilityön tuoma kokemus lisäävät reservin upseerin kyvykkyyttä suoriutua sodan ajan tehtävästään. Asiaa voi tarkastella myös kääntäen. Olisi kuitenkin liioittelua väittää, että sotatyönjohtajan koulutus sinänsä antaisi välittömiä valmiuksia tiedeyhteisön johtamiseen. Kokonaan toinen asia on reservin upseerin koulutuksen muokkaamat mentaaliset mallit, jotka ohjaavat johtajan toimintaa erilaisissa tilanteissa. Sillä arvopohjalla ja johtamiskäsitteillä, joka reservin upseerille syntyy jo varusmiesaikana ja joka kehittyy iän ja kokemuksen karttuessa, on varmasti vaikutus hänen toiminta-

sa tiedeyhteisön johtajana. Tämä pätee yleistäen muihinkin organisaatioihin, joissa reservin johtajat rauhan aikana toimivat, eikä siten ole ollenkaan vähäpätöinen asia kansakuntamme kanalta.

Johtamisen välineet tiedeyhteisössä

Yliopistoja on perinteisesti johdettu budjettilaitoksina ja pääasiassa kustannuksia valvomalla. Sittemmin on pyritty soveltamaan tulosjohtamisen oppeja. Kehityksen ei tulisi kuitenkaan päätyä tähän, vaan johtamisen kohteena olevan organisaation tai sen osan suoritusta tulisi tarkastella monipuolisemmin.

Tasapainotettu mittaristo (engl. balanced scorecard) on 1990-luvun alussa esitelty tarkastelutapa organisaation suorituskyvyn mittaamiseen ja nykykäsityksen mukaan myös johtamiseen. Kysymys ei ole pelkästä suorituskyky-mittaristosta, kuten asia on joskus ymmärretty. Mallin kantavana ajatuksena on, että organisaation suorituskykyä tulisi tarkastella useasta eri näkökulmasta. Yleensä näitä ovat tulosnäkökulma, asiakkaan näkökulma, sisäisten prosessien näkökulma ja pohjimmaisena oppimisen ja innovatiivisuuden näkökulma. Kuhunkin näkökulmaan tulisi strategiasta löytää muutama keskeinen menestystekijä, joka on myös mittaroitavissa. Eri näkökulmien menestystekijöiden välille pitäisi myös löytyä strateginen yhteys. Esimerkiksi organisaation innovatiivisuuden voidaan katsoa johtavan sisäisten prosessien jatkuvaan kehittämiseen ja sitä kautta taloudellisen tuloksen paraneamiseen.

Johtamisen apuvälineenä tasapainotettu mittaristo vie huomion eri tekijöiden välisiin yhteyksiin ja toiminnan onnistumisen arviointiin kokonaisuutena. Samoin sen avulla on mahdollista seurata strategian onnistumista; jos menestystekijöiden välillä olevat yhteydet eivät näytäkään toimivan, on syytä kyseenalaistaa strategia.

Organisaation suorituskykyä tulisi arvioida ja johtaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Jos organisaation tuloksetekokykyä korostetaan liian lyhytjänteisesti, saattaa se johtaa niin sanotun organisatorisen liikkumava-

ran menettämiseen. Tämä määrittellään olemassa olevan henkilöstömäärän ja nykyisen suoritustason ylläpitämiseen juuri ja juuri riittävän henkilöstömäärän erotukseksi. Jos tämä liikkumavara kovin pitkään on liian pieni ellei jopa negatiivinen, ei organisaatiossa enää riitä voimia uudistumiseen. Seurauksena on työilmapiirin kiristyminen ja innovatiivisuuden lasku. Tiedeyhteisössä tämä saattaa tarkoittaa työtyytyväisyyden heikentymistä ja omaehtoisen julkaisu toiminnan näivettymistä. Molemmat edellä mainitut ovat kriittisiä menestystekijöitä tiedeyhteisössä, eikä niitä tulisi vaarantaa. Molemmat ovat myös mitattavissa, eikä niiden merkitys pitäisi olla epäselvä yhdellekään laitosjohtajalle. Reservin upseerin näkökulmasta analogia joukon väsyttämiseen on selvä. Suorituskyky voidaan hetkellisesti puristaa äärimmilleen, mutta aikaa lepoon ja palautumiseen on ennen pitkää löydettävä.

Toinen tärkeä työkalu asiantuntijaorganisaatiossa on kehityskeskustelut. Näiden tavoitteena voidaan pitää esimiehen ja alaisen välisen yhteyden vahvistamista, organisaation strategian jalkauttamista konkreettisiksi tavoitteiksi sekä kehitysmönteisen ja avoimen ilmapiirin luomista. Tärkeää on myös alaisen mahdollisuus vaikuttaa omaan toimenkuvaansa ja esimiehen käsitykseen organisaation toiminnasta. Vastuullisen johtajan näkökulmasta toimiva yhteys alaiseen on välttämätön. Kehityskeskustelut ovat systemaattinen työkalu, jolla yhteyden syntymistä voidaan edesauttaa. Niiden olennainen osa on myös tavoitteista ja työn sisällystä sopiminen. Jos alainen ei tiedä, mitä häneltä odotetaan, ei häneltä voi myöskään vaatia hyvää suoritusta. Osa ihmisistä tosin kykenee hyvin itsenäiseen työskentelyyn ja osaa myös asettaa tarkoituksenmukaiset tavoitteet itselleen. Johtajan vastuulla on kuitenkin varmistaa, että asetetut tavoitteet ovat organisaation kannalta mielekkäitä.

Sekä tasapainotetun mittariston että kehityskeskustelujen taustalle tarvitaan kirjallinen strategia. Kirjallinen siksi, että strategian auki kirjoittaminen edellyttää keskustelua ja konkreettista työskentelyä strategian luomiseksi. Kirjoittaminen itsessään on aina ajattelun työkalu.

Strategian rakentaminen tiedeyhteis-

sössäkin lähtee koko organisaation strategian sisäistämisestä ja analysoinnista. Oman joukon kanssa käytävä keskustelu, joka jo määritelmänä on kaksisuuntaista tajunnanvirtaa, on myös edellytyksenä käyttökelpoisen strate-

suomalaisen korkean teknologian teollisuuden menestys maailmalla on osoittanut, eikä yliopistoyhteisö ole tässä mielessä poikkeus. Kysymys ei ole hallinnollisten tehtävien lisäämisestä, vaan nimenomaan vastuullisesta joh-

Kertausharjoitus Tuusulassa 13.10.1999.

gian laatimiseksi.

Johtamisen eväät

Reservin johtajan mentaalisissa malleissa korostuvat vastuunottaminen ja -kantaminen sekä lojaalius omia alaisia, esimiehiään ja organisaatiota kohtaan. Kysymys on myös johtamis-halukkuudesta, johon vastuunottaminen väistämättä liittyy. Näihin arvoihin perustuvien mentaalimallien vahvistuminen reservin johtajan oman toiminnan ja kouluttautumisen kautta eivät ole haitaksi tiedeyhteisön johtamisessa, vaan tukevat sitä. Vaikka tiedeyhteisön toiminnassa ei ole totuttu johtajuudesta ja johtamisesta samalla tavalla keskustelemaan kuin sotilasorganisaatioissa ja -koulutuksessa, olisi vastuutonta laiminlyödä tiedeyhteisön johtamisen kehittämisen. Kysymys on kansallisista voimavaroista, jotka tulee kohdentaa kansakunnan kilpailukyvyyn ja kansalaisten hyvinvoinnin varmistamiseen pitkällä aikavälillä. Tämä ei ole ristiriidassa akateemisen vapauden kanssa.

Kirjoittajan näkemyksen mukaan yliopistoyhteisöä on johdettava. Asiantuntijaorganisaatioita voi johtaa, kuten

tamisesta. Luovuutta ja riippumattomasta tutkimuksesta ei tule vaarantaa, mutta akateemisen vapauden rinnalla on tiedostettava myös akateeminen vastuu.

Artikkelin kirjoittaja toimii Tampereen teknillisen korkeakoulun tiedonhallinnan laitoksen johtajana. Tampereen teknillinen korkeakoulu on maamme toiseksi suurin teknillinen tiedekorkeakoulu. Opiskelijämäärä on noin 12 000. Tiedonhallinnan laitos kuuluu tuotantotalouden osastoon. Laitos on perustettu vuoden 2002 alussa ja se tuottaa tiedonhallinnan pääaineen tietojohdamisen koulutusohjelmaan. Koulutusohjelma on perustettu 1999 ja sen vuotuinen sisäänotto on 40 opiskelijaa. Tavoitteena on tuottaa diplomi-insinöörejä, jotka ymmärtävät tiedon merkityksen organisaation kilpailukyvyille.

Sotilasarvoltaan Hannula on yliluutnantti reservissä. □

Lukuvuodeksi Sveitsiin opiskelemaan

Osa I

Erilainen vuosi koko perheelle

Juhannuksen aatonaaton iltapäivän päättyessä virkakännykkäni pirahdi. ”Pertti, puolustusvoimien henkilöstöpäällikkö on määrännyt sinut turvallisuuspolitiikan kurssille Geneveen.” Puhelinsoitto pisti seuraavan vuoden asiat uuteen järjestykseen. Tämä artikkeli on ensimmäinen osa kaksiosaisesta kirjoitussarjasta, joka käsittelee kirjoittajan turvallisuuspolitiikan opiskelua Sveitsissä lukuvuonna 2002 - 2003, sekä ulkomaille muuton koko perheelle antamia kokemuksia.

Kehittämiskeskusteluista liikkeelle

Esimiehen ja alaisen kesken käytävät kehittämiskeskustelut tarjoavat tarkoituksenmukaisen tilaisuuden käsitellä myös jossain upseerin uran vaiheessa useimmille ajankohtaiseksi tulevaa ulkomaanpalvelusta. Näin tapahtui kohdallani tammikuussa 2002, kun keskustelujen kuluessa otin esimieheni, eversti Markku Kolin kanssa puheeksi kiinnostukseni ulkomaantehtäviin. Yhteisesti hyväksyimme, kehittämiskeskustelulomakkeelle merkittynä, että hakisin ainakin Geneven Turvallisuuspolitiikan Keskuksessa mahdollisesti seuraavana syksynä avautuvaa akateemisen lukuvuoden mittaista opiskelupaikkaa.

Ilmoitus Geneven opiskelupaikasta julkaistiin toukokuun lopulla 2002. Kotona keskustelin vaimoni kanssa käsiillä olevasta konkreettisesta mahdollisuudesta, ja päätimme yrittää. Sitten vaan hakemus tarvittavine liitteineen esimiehen kautta koulutusosastolle ja odottamaan. Tässä vaiheessa esimiehen tuki esitykselleni osoittautui tärkeäksi, sillä molemmat tiesimme, että mahdollisessa positiivisessa päätöksessä seu-

raajani löytäminen ja irrottaminen tällä aikataululla muodostuisi vaikeaksi - niin kuin sitten kävikin.

Ajoittain jännityksensekainenkin odottaminen päättyi juhannuksen aatonaattona, kun sain ilmoituksen tullessi valituksi. Keskeisimmäksi haasteeksi matkavalmisteluissa muodostui kireä aikataulu, sillä täytyihän meidän olla perillä Genevessä noin viikkoa ennen lasten koulujen syyslukukauden alkamista eli maanantaita elokuun 26. päivää. Aikaa siihen oli kaksi kuukautta!

Opastusta edeltäjiltäni

Koska kaikki matkaan liittyvät valmistelut ja järjestelyt olivat minun ja perheeni omalla vastuulla, olivat aiemmin samalla kurssilla opiskelleiden upseeri-kollegoiden tuki ja neuvot korvaamattoman tärkeitä. Kiitokset siitä heille vielä kerran. Myös Pääesikunnan koulutusosaston henkilöstö kantoi oman kortensa kekoon opastamalla opiskeluun liittyvän stipendin hakemisessa sekä muun muassa järjestämällä koko perheelleni valmennusta Sveitsiin muuttoa varten.

Jotta välttämättömät valmistelut eh-

Pentti Hyvärinen

dittäisiin tehdä, siirsin osan vuosilomastani seuraavalle vuodelle ja aloin valmistella tutustumismatkaa Geneveen. Joka suunnasta, kollegoilta, tulevasta opinahjostani ja Internetistä, olimme saaneet ennakkovaroituksia Geneven vaikeasta asuntotilanteesta, joten asunnon löytäminen yhdessä lasten koulunkäynnin järjestämisen kanssa muodostuivat tutustumismatkan tärkeimmiksi tehtäviksi.

Matkustimme vaimoni kanssa heinäkuun toisella viikolla Geneveen. Lasten kouluasiat saatiin kuntoon ja asuntokin löytyi, tosin vasta viimeistä edellisenä päivänä, eikä aivan sellainen kuin olimme etsineet. Tuleva kotimme sijaitsi kerrostalon viidennessä kerroksessa, ja onneksi kävelymatkan päässä sekä tyttäriemme että minun oppilaitoksistamme. Huoneisto oli kalustettu, mikä vain vuoden mittaista ulkomaila oloa ajatellen osoittautui toimivaksi ratkaisuksi.

Lukion aloittaville 16-vuotiaille kaksoistytärillemme vuosi Genevessä tiesi vaihto-oppilasvuoden tapaista

välivuotta Suomen koulusta. Nuorin tyttäreemme, joka Suomessa olisi aloittanut peruskoulun yläasteen, halusi käydä läpi itseopiskeluna meidän vanhempien tukemana tärkeimpiä Suomen koulun oppiaineita siten, että pystyisi Suomeen palattuamme jatkamaan ikätovereidensa kanssa samalla luokalla. Asiasta toki sovittiin hänen yläasteensa rehtorin kanssa. Kaikki tytöt menivät Genevessä kansainvälisen koulun sijasta normaaleihin valtion kouluihin, erityisluokille, joihin oli sijoitettu vain ei-ranskaa kotonaan puhuvia oppilaita. Tämä valinta osoittautui onnistuneeksi - ja halvaksi.

Vaimoni suunnitelmiin kuului omistautuminen ranskan kielen opiskelulle ainakin syyslukukaudeksi. Geneve tarjoaakin tähän erinomaiset mahdollisuudet. Osa-aikaisen tai lyhyen hänelle sopivan työpaikan saaminen ei onnistunut, vaikka tätäkin vaihtoehtoa yritimme.

Irtautuminen Suomesta

Mitä tehdään Riihimäen omakotitalollemme Sveitsissä olon ajaksi? Tämä oli ensimmäinen kysymys, joka muutovalmistelujemme alussa tuli mieleemme. Hyvällä onnella löysimme kuitenkin tutun avioparin, jolla oli tarve löytää tilapäinen vuokra-asunto noin vuoden ajaksi. Muutaman puhelinsoiton ja tapaamisen jälkeen tunsimme, että kotimme jäisi poissaolomme ajaksi hyvään hoitoon.

Kaikkien muuton käytännön järjestelyihin liittyvien yksityiskohtien läpikäyminen tässä yhteydessä on turhaa. Niitä tämän artikkelin lukijoita, jotka tämän eteen joutuvat, kehotan tutustumaan esimerkiksi Internetistä löytyviin valmiisiin muistilistoihin. Niitä on muun muassa joidenkin pankkien verkkosivuilla. Järjestettävistä asioista mainittakoon kuitenkin pankkiasioiden hoitaminen seuraavan vuoden aikana, vakuutusten kuntoon saanti, postin keskeyttämiseen tai kääntöön liittyvät asiat sekä muuttotavaroiden kuljetusjärjestelyt. Viime mainitussa sain kantapään kautta sellaisen opin, että tunnetun ja kokeneen yrityksen käyttö säästää monelta huolelta.

Niin kuin olimme esimieheni kanssa hieman aavistelleetkin, ei seuraajakysymystäni pystytty ratkaise-

maan ennen lähtöäni. Lupasin kuitenkin olla myöhemmin syksyllä käytettävissä seuraajani perehdyttämiseen, mikäli tällaiseen katsottaisiin tarvetta. Ja näin tapahtuikin syksyn kuluessa kun matkustin takaisin Suomeen ja sain käydä seuraajani, majuri Aki Kallion kanssa läpi liikenne- ja viestintäministeriön yhteysupseerin keskeisimmät tehtävät, esitellä hänelle ministeriön tärkeimmät työtoverit sekä luovuttaa hänelle tehtävän hoitajan hallussa olevan arkiston. Huojentunein mielin palasin tämän jälkeen takaisin perheeni luo Geneveen.

Elokuun 17. päivänä pakkauduimme viimein autoomme, minä, vaimoni, kolme tyttäremme, kaksi marsua hähkeineen sekä noin kahden viikon elämisessä ja asumisessa tarvittavat tavarat. Kolmen matkalla vietetyn yön sekä muun muassa ajomatalla viivettä aiheuttaneiden Keski-Euroopan tulvien jälkeen saavuimme onnellisesti perille Geneveen. Päiväkirjassamme kääntyi uusi lehti.

Turvallisuuspolitiikan keskus

Geneva Center for Security Policy (GCSP) on oppilaitos, jonka toimintaa ohjaa kansainvälinen säätiö. Aloittaessani opinnot säätiön hallitukseen kuului Geneven kantonin lisäksi 21 maata. Suomen edustajana hallituksessa on tällä hetkellä Markku Reimaa, suurlähettiläämme Geneven aseidenriisuntakonferenssissa. Erilaisten kurssien järjestämisen lisäksi keskus harjoittaa turvallisuuspolitiikan tutkimusta sekä tukee alan laitosten ja henkilöiden yhteydenpitoa järjestämällä seminaareja, tapaamisia sekä tietojenvaihtoa. Suosittelemme turvallisuuspolitiikasta kiinnostuneita lukijoita tutustumaan GCSP:n laajaan turvallisuuspolitiikan linkkikokoelmaan keskuksen verkkosivuilla www.gcsp.ch.

Keskuksen opettajakuntaan kuuluu sekä vakinaista sveitsiläistä henkilöstöä sekä hallituksessa edustettuna olevien maiden keskukseseen muutamaksi vuoksi lähettämiä opettajia. Näiden lisäksi saamme kurssin aikana kuulla yli 130 vierailijaa luennoitsijaa. Suomesta viimeisin opettaja oli ollut Tapani Vaahtoranta, jonka kausi oli päättynyt edellisena vuonna. Usealla suulla sain kuulla hänen täyttäneen tehtävänsä

mallikkaasti ja pitäneen Suomen lipun korkealla. On valitettavaa, että tämän jälkeen Suomi ei ole tätä opettajaperinnettä pystynyt jatkamaan.

Oma kurssini, The International Training Course in Security Policy 17 (ITC), on yhden akateemisen lukuvuoden mittainen englanninkielinen kurssi, ja sen tavoitteena on antaa syvällistä, sekä teoreettista että käytännön, opetusta kansainvälisestä turvallisuuspolitiikasta, kriisinhallinnasta ja aseidenriisunnasta. Opetus keskittyy Euroopan uuteen turvallisuusympäristöön, sen keskeisiin toimijoihin sekä ajankohtaisiin ja näköpiirissä oleviin turvallisuushaasteisiin.

Kurssini, ITC 17:n, kokoonpano tarjoaa erinomaiset edellytykset monipuoliseen turvallisuuspolitiiseen keskusteluun. Meitä on yhteensä 25 osallistujaa 20 eri maasta. Upseereita on 13, ja naisia on yhteensä viisi. Osallistujista noin puolet on puolustusministeriön ja puolet ulkoasiainministeriön hallinnonaloilta. Toinen suomalainen kurssillamme on lähetystösihteeri Mikko Kinnunen, joka saapui vaimoineen Geneveen suoraan Suomen Washingtonin suurlähetystöstä.

Selkeät kurssiviikot

Kurssi koostuu kaikkiaan kolmesta lukukaudesta, yksi syksyllä ja kaksi kevätkaudella. Jokaisella viikolla on oma teemansa ja vastuunalainen vetäjä. Kullakin lukukaudella kurssiviikon rakenne on lähes vakio, minkä olen kokenut erittäin selkeänä ja toimivana ratkaisuna.

Viikko alkaa yleensä vastuuhenkilön johtamalla luennoilla, jolla hän esittelee viikon teeman, tavoitteet, opetusmenetelmät, luennoitsijat sekä tietenkin viikkoteeman keskeiset tekijät ja ajankohtaiset vaiheet. Tämän jälkeen on vuorossa ns. lukumateriaaliseseminaari, jossa kurssilaiset kahteen seminaariryhmään jakautuneena keskustelevat viikon teemasta. Kyetäkseen osallistumaan keskusteluun on jokainen lukenut etukäteen jaetun taustamateriaalin, jonka laajuus vaihtelee 60 - 160 sivuun.

Toinen seminaarimuoto viikon aikana on ns. ryhmäseminaari, jonka jokainen kurssilainen johtaa vuorol-

laan. Seminaari muodostuu yhdestä tai useammasta viikon teemaan liittyvästä alustuksesta sekä niiden jälkeen käytävästä keskustelusta. Itse olin mukana seminaariryhmässä, joka käsitteli Bosnian sodan sota- ja muita humanitaarisia rikoksia.

Kolmas seminaarimuoto on ns. ajankohtaisseminaari, jossa vuorossa oleva kurssilainen johtaa yhden tai kahden kollegansa kanssa valitsemaan- sa ajankohtaista tapahtumaa käsit-

televän seminaarin alustuksineen ja keskusteluineen. Ensimmäisellä lukukaudella kohdalleni osui johtaa Naton Prahin huippukokousta käsittelevä seminaari. Seminaariryhmääni kuuluivat lisäksi venäläinen ja bulgarialainen kollegani. Toinen ajankohtaisseminaariryhmä, jossa olin jäsenenä, käsitteli Pohjois-Korean ydinaseohjelmaa.

Kurssiviikkojen ehdotonta kärkeä ovat olleet vierailevat luennoitsijat. Mieleenpainuvien heistä ensimmäisellä

lukukaudella oli ehdottomasti entinen YK:n pääsihteerin sotilasneuvonantaja, hollantilainen kenraalimajuri Frank E Van Kappen. Peace operation -viikoteemaamme liittyen hän kertoi mukaansatempaavasti, miten pääsihteeri Kofi Annan oli hänet tehtävänsä valinnut, ja ennen kaikkea miltä maailman kriisit näyttivät ja näyttävät YK:n ylimmän johdon näkökulmasta. Nyt uskon osittain ymmärtäväni, miksi YK:ssa jotkut asiat kestävät niin kauan. Myös GCSP:n hallituksen puheenjohtaja, Suomenkin televisiossa usein esiintynyt ranskalainen professori François Heisbourg, on ammattitaitoinen esiintyjä, jota kuuntelee mielellään.

Kaikki kurssiimme liittyvät opetus-tapahtumat toimeenpannaan ns. "under Shatham House Rule Confidentiality", mikä merkitsee, että ilman esittäjän erikseen antamaa lupaa kenenkään sanomisiin ei luokan ulkopuolella ole lupa viitata. Tämä menettely mahdollistaa erittäin avoimen keskustelun niin vierailevien luennoitsijoiden, koulun oman henkilökunnan kuin kurssilaisien kesken. GCSP on katsonut tämän menettelyn niin tärkeäksi, että jokainen meistä sitoutui kirjallisesti omalla allekirjoituksellaan vahvistaen noudattamaan näitä sääntöjä.

Aktiivista vapaa-aikaa

Kurssini luonteeseen kuuluu myös runsaasti vapaampaa yhdessä oloa. Tiistain publi-illat, keskiviikon peli-illat läheisen koulun liikuntasalissa, sekä yhteiset retket ja päivälliset pitävät huolen siitä, että pääsemme tutustumaan toisiimme erittäin hyvin myös ns. työtehtävien ulkopuolella. Ja sanomattakin on selvää, että kaikki yhteiset hetket tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet oman kielitaidon parantamiseen.

Kaikki sosiaaliset tilaisuudet on tarkoitettu myös puolisoillemme, ja osaan ovat myös lapset olleet tervetulleita. Olen kokenut erittäin tarpeellisena sen, että vaimoni on oppinut tuntemaan kurssitovereitani ja myös heidän puolisoitaan. Puolisoilla on myös mahdollisuus osallistua viikoittaisille ranskan kielen tunneillemme. Niihin osallistuminen oli meille kurssilaisille vapaaehtoista, mutta kerran ilmoittautuneena niihin on sitten osallistuttava koko kurssin ajan.

Punaisen Ristin museo Genevessä oli eräs ensimmäisistä perheeni tutustumiskohteista. Kuvassa Tuulia (vas), Noora, vaimoni Päivi ja Laura.

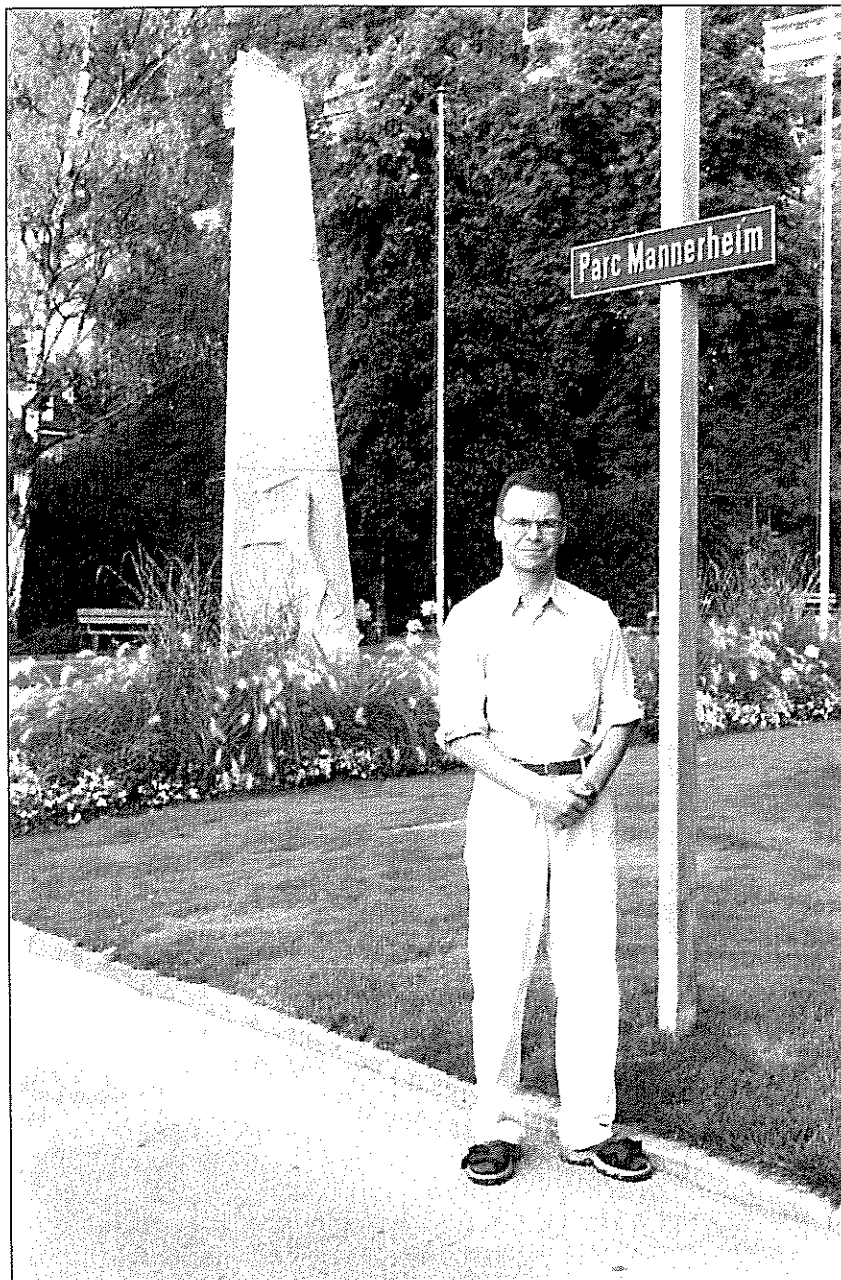
Kurssimme muodostaa myös eräänlaisen oppilaskunnan, jonka puheenjohtajaksi valitsimme kurssitoverimme, venäläisen eversti Artur Aleksandrovin. Hänen johdollaan ja muiden tukemana kurssimme on jo tehnyt viininmaistelumatkan Ranskaan. Tulevan kevään reissu on vielä suunnitteluvaiheessa.

Lopuksi

Mitä tähän mennessä, joulukuun loppuun 2002, on jäänyt päällimmäisenä mieleen? Ensimmäisenä ranskan kielen opiskelu, jossa olen perheessäni jäänyt jo noviisin asemaan, mutta jossa tuemme toinen toisiamme harva se ilta. Toisena Sveitsin ja erityisesti Geneven korkea hintataso, johon törmää kaikkialla. Ehkä kolmantena on mainittava, että aika uudessa ympäristössä menee, jos mahdollista, niin vieläkin nopeammin kuin Suomessa. Neljäntenä, henkilökohtaisena havaintonani on, että turvallisuuspoliittisiin tapahtumiin liittyviä, niin TV-uutisia kuin lehtiartikkeleitäkin, seuraa usein aivan eri näkökulmasta kuin aiemmin. Jo tähän mennessä saatu lisäoppi on auttanut sijoittamat tapahtumat oikeaan paikkaan maailman turvallisuuspoliittisessa palapelissä. Hyvä näin, siksihän tänne tulitiin.

Erittäin positiivisena olemme koko perhe kokeneet sen, että ketään ei ole vielä koti-ikävä yllättänyt. En usko että yllättääkään, sen verran paljon ohjelmaa ja suunnitelmia sisältyy tulevalle kevätkaudelle, niin opiskeluuni kuin perhe-elämään liittyen.

Kirjoittaja on toiminut ennen opiskeluaan Liikenne- ja Viestintäministeriössä Pääesikunnan johtamisjärjestelmäosaston yhteysupseerina sekä pitkäaikaisena Viestimies-lehden päätoimittajana. □

Mannerheim-puisto muistomerkkeineen on Montreaux`ssa suomalaiselle upseerille pakollinen vierailukohde. Nurmikko ja istutukset oli pidetty hyvässä kunnossa.

Jomini - sotatieteen klassikko

Ranskan suurta vallankumousta ja sitä seuranneita Napoleonin sotia on kuvattu lukemattomissa teoksissa.

Noiden aikojen kokemuksiin pohjautui myös Antoine Henri Jominin kirja sotataidosta, joka hänen aikalaisensa Carl von Clausewitzin kirjan Vom Kriege ohella kuuluu kiistatta strategian klassikkosarjaan. Nuo molemmat teoreetikot ovat teoksillaan vaikuttaneet merkittävästi sotilaallisiin oppeihin, mutta yhteisestä kokemuspohjasta ja monista yhtäläisistä johtopäätöksistä huolimatta heitä voidaan ajattelutavaltaan pitää vastakkaisten koulukuntien edustajina.

Kohti systemaattista sotatiedettä

Jomini pyrki kehittämään systemaattista sotatiedettä ja saikin näkemyksilleen aluksi tunnustusta. Hänen teoksiaan luettiin lähes kaikkien maiden sotakouluissa, ja niiden tyyliin oli helppo kirjoittaa ohjesääntöjä. Kuitenkin 1900-luvun suuret poliittiset ja sotilaalliset mullistukset nostivat Clausewitzin filosofian selvästi etualalle, sillä hän kykeni hahmottamaan pätevästi politiikan ja sodankäynnin yhteyksiä sekä kuvaamaan kestäväällä tavalla modernin sodan olemusta. Jominin vaikutus sen sijaan on säilynyt ennen kaikkea sodankäynnin operatiivisen tason teorioissa.

Napoleonin kenraali

Antoine Henri de Jomini syntyi ranskankielisessä Sveitsissä vuonna 1779. Hän aloitteli nuorukaisena uraa pankkialalla Pariisissa mutta tempautui kohta mukaan Napoleonin sotaretkille. Jomini kirjasi sotakokemuksia niin hyvin teoriaksi ja käytännön toimintaohjeiksi, että itse Napoleon kiinnitti häneen huomiota ja nimitti Jominin vuonna 1805 everstin arvoisena esikuntapäälliköksi marsalkka Neyn armeijakuntaan. Siinä tehtävässä sotakokemuksia karttui Keski-Euroopassa Austerlitzin ja Jenan-Auerstedtin

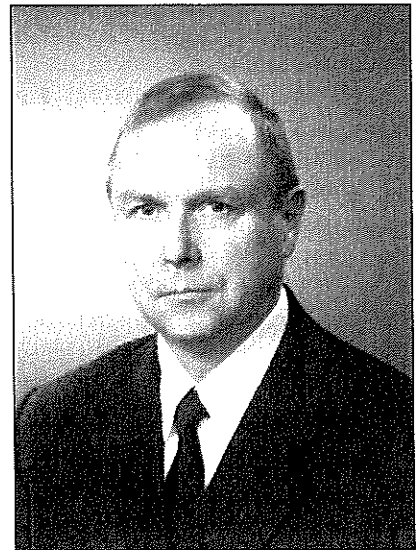
taisteluista kuten myös Espanjan sodasta.

Napoleon käytti hyväkseen erityisesti Jominin taitoa suunnitella suurten joukkojen marssia ja organisoida muutenkin tehokkaasti esikuntatyöskentelyä. Merkittäviä komentajatehtäviä ei kenraalimajuriksi kohonneelle Jominille kuitenkaan suotu. Venäjän sotaretkellä vuonna 1812 hän palveli lähinnä selustatehtävissä ja ehkäpä siihen kyllästyneenä vaihtoi ajalle tyypilliseen tapaan puolta toimien venäläisten palvelukseensa Napoleonin sotien viime vaiheissa.

Jominin pääteos Précis de l'Art de Guerre ilmestyi vuonna 1838. Hän tunsikin jo Carl von Clausewitzin kuusi vuotta aikaisemmin postuumina julkaistun kirjan Vom Kriege mutta ei ottanut kantaa Clausewitzin teeseihin muuten kuin toteamalla olevansa useissa kohdissa eri mieltä. Jominin teosta luettiin monien maiden sotakouluissa oppikirjana, ja hänellä oli pitkän ikänsä vuoksi myös runsaasti tilaisuuksia puolustaa näkemyksiään. Jomini kuoli Pariisissa vuonna 1869.

Järjestystä kaaokseen

Jomini joutui Clausewitzin lailla kokemaan sodankäynnin useinkin sekavana ja sattumanvaraisena tapahtumana. He molemmat kuitenkin pyrkivät analysoi-

Pekka Visuri

maan sodan luonnetta ja siinä käytettäviä menettelytapoja mahdollisimman systemaattisella tavalla. Jomini ei hyväksynyt Clausewitzin käsitystä sodan irrationaalisesta perusluonteesta ja kitkatekijöiden määräävästä vaikutuksesta taistelutoimintaan vaan lähti hahmottelemaan "positivistista" -- luonnontieteiden kaltaista -- oppirakennelmaa, joka selittäisi sodassa ilmenevää logiikkaa ja etsisi tapahtumien pohjalta lainalaisuuksia. Näin voitaisiin välttää virheitä ja jopa löytää "voiton kaava". Silti myös Jomini tunnusti, että sodan ja taistelujen johtaminen on pikemminkin luovaa "taitoa" kuin eksaktin tieteen teorian soveltamista. Clausewitzin lailla hän lisäsi painotti, etteivät tilanteet toistu, joten aina vaaditaan uudenlaisia ratkaisuja.

Kaikkiaan jominilaista sotateoriaa leimaa pyrkimys kattavaan esitykseen sodankäyntiin vaikuttavista tekijöistä ja suositeltavista menettelytavoista. Hän puhuu kuin oppimestari karttakeppi kädessä selvittäen oppilailleen, mikä on oikein ja mikä taas väärin. Kaikki sotakouluja käyneet ovat tutustuneet tuohon tyyliin, joka kehittää varmuutta suoriutua tehtävistä vaikeissakin oloissa, mutta

toisaalta se johtaa helposti myös kaava-
maisuuteen ja tehottomuuteen.

Jomini osasi selittää havainnollisesti teoretisoiden, mitä erilaisissa sodissa oli tapahtunut ja miksi toinen osapuoli menestyi paremmin kuin vastustajansa. Tässä suhteessa hän muistuttaa jääkiekkovalmentajaa, joka ottelutauoilla piirtää televisiokatsojien ihmeteltäväksi hienoja kuvioita edellisen erän tapahtumista ja niiden pohjalta ennustelee myös ottelun lopputulosta.

Jominiä voidaan systemaattisen selkeytensä puolesta pitää kaikkien ohjesäännökirjoittajien esikuvana. Siinä on hänen pahin rajoituksensakin, sillä kukapa innostuisi pitkien litanioiden lukemiseen.

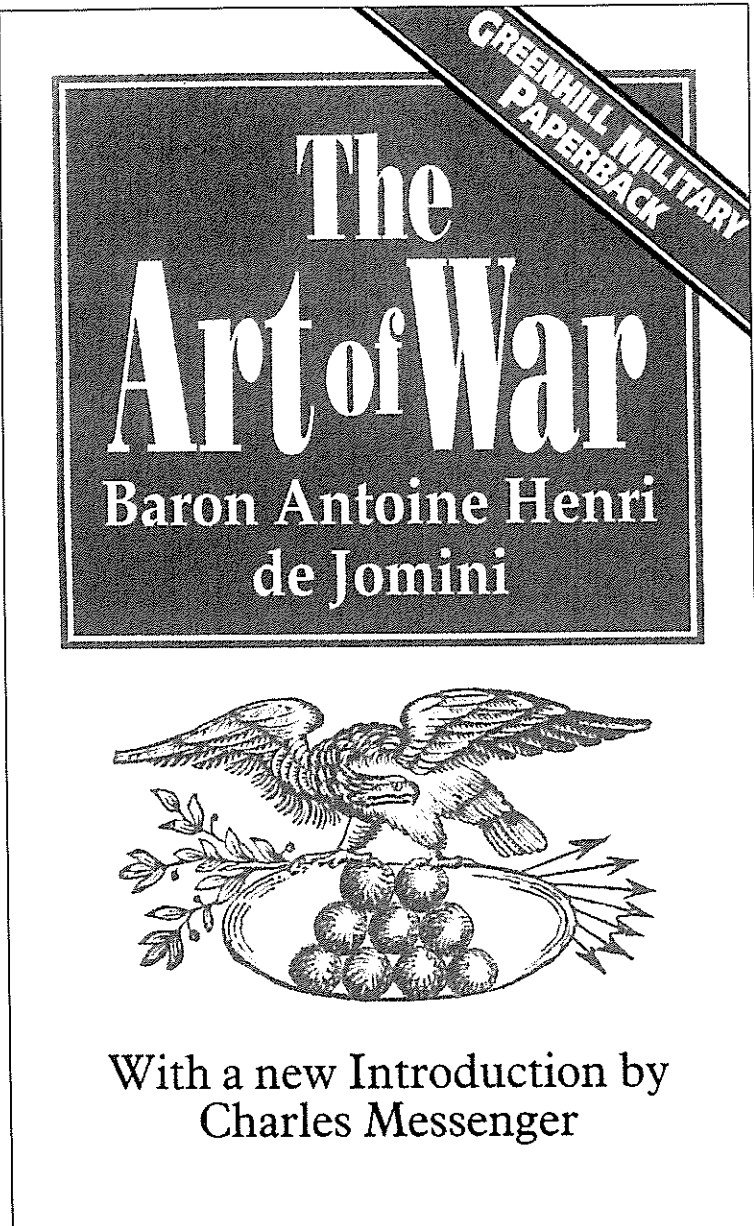
Clausewitzin teksti vaikutti -- ja vaikuttaa yhä monien mielestä -- vaikeaselkoiselta filosofoinnilta, mutta aikaa myöten se on auennut ja palkinnut lukijansa. Clausewitz osasi kirjoittaa paremman tarinan sodasta, joka ajan mittaan on käynyt yhä monimutkaisemmaksi, eikä tälle kehitykselle ole näkyvissä loppua. Hänen tekstistään käy myös ilmi, että "ohjesääntö on järjen korvike", jolla voidaan opettaa mekaanisia suorituksia mutta ei kyetä selittämään sodankäynnin syvintä olemusta eikä antamaan riittäviä perusteita uusissa tilanteissa tehtäville strategisille tai operatiivisille ratkaisuille. Kaunokirjallisella puolella Clausewitzin vastineita ovat Lev Tolstoin Sota ja rauha ja Väinö Linnan Tuntematon sotilas. Niitä tuskin voi käyttää ohjesääntöinä, mutta sotaan joutuneiden ihmisten toiminnan selittäjinä nuo kirjat ovat omaa luokkaansa.

Tämä kaikki ei tarkoita, että Jomini olisi jo tyystin menettänyt arvonsa. Hänen teoksiaan voi lukea aikansa sotilaallisten oppien hyvänä yleiskuvauksena ja yrityksenä hahmottaa yleistä sotataidon teoriaa. Lisäksi Jominin kirjoituksista on saatavissa runsaasti tietoa vielä nykyisinkin käytettävän sotilasterminologian perusteista.

Sotataidon osatekijät

Jominin pääteos alkaa sotataidon määrittelyllä kuudesta elementistä koostuvaksi:

1. Valtiomiestaito suhteessa sotaan.
2. Strategia, joka tarkoittaa taitoa suunnata voimat oikeille alueille joko

3. Suurtaktiikka
4. Logistiikka, joka on suurten joukkojen siirroissa vaadittavaa taitoa.
5. Insinööritaito, jota tarvitaan linnoitusten tekoon ja niitä vastaan hyökkäämiseen.
6. Pienempi taktiikka (taistelutaito).

Jominin mukaan sodanjohtajalle ei riitä vain neljän ensimmäisen alueen hallinta, vaan hänen on tunnettava tarvittavassa määrin kaikki alueet. On myös selvää, että nykyaikaan sovelletuna insinööritaito voidaan laajentaa kattamaan koko sotatekniikan kenttää. Vaikka Jominin lista poikkeaa tuntuvasti Clausewitzin terminologiasta, sopivasti yhdistelemällä niillä on myös keski-

näistä peittoa. Suurin ero on strategian käsitteessä, joka Clausewitzin vaikutuksesta on yleisesti omaksuttu käsittämään kokonaisvaltaista taistelujen ja sotatoimien sekä niihin verrattavien toimien käyttämistä poliittisesti määritettyjen sodanpäämäärien hyväksi. Jominin operatiivisesti painottunut strategia-käsitys ei ole osoittautunut päteväksi.

Ajan kulutusta Jominin teorioissa on hyvin kestänyt logistiikan eli siirtojen ja huollon merkityksen korostaminen. Se oli Napoleonin sotien aikaisissa armeijoissa päämajoitustemstarin (ransk. major général des logis ja saks. Quartiermeister) vastuualuetta. Tähän voidaan liittää myös kaikkinaiset sodan valmistelutoimet, jotka puolestaan Clausewitzin

zin teksteissä jäivät vähälle huomiolle. Logistiikka tuli Jominin kirjoitusten perusteella tunnetuksi termiksi ja keskeiseksi tekijäksi etenkin anglosaksisessa sotataidossa, eikä sen merkitys nykyaikana ole ainakaan vähentynyt.

Jomini pyrki ratkaisemaan voimien suuntaamiseen (logistiikkaan) sisältyviä ongelmia geometrisillä kaavoilla todeten muun muassa sisälinjoilla taistelemisen tehokkaammaksi kuin ulkolinjoilla toimimisen. Sisäkehällä kuljettavat matkat ovat luonnollisesti lyhyemmät, joten joukkojen siirto nopeutuu ja huoltoyhteydet helpottuvat. Sotatekniikan kehitys ja sotatoimialueiden laajeneminen ovat kuitenkin selvästi vähentäneet tuollaisten kaavojen merkitystä. Laskelmiin on nyky maailmassa otettava mukaan huomattava määrä muitakin tekijöitä.

Jominin käsitteistä suurtaktiikka ja logistiikka voidaan yhdistää ”sodankäynnin operatiiviseksi tasoksi” tai operaatiotaidoksi, kuten nykyisin tehdäänkin lähes kaikkialla. Silti on myös hyviä syitä pitää Clausewitzin esittämää strategian ja taktiikan määrittelyä yhä perustavana sotataidon jaotuksena.

Sotataidon keskeiset periaatteet

On ymmärrettävää, että jo alokkaiden päähän pöntätään ulkolukuna hyvän tullaan vaatimukset, jotta he muistaisivat ne myös väsyneinä ja taistelun myllertäessä. Sotatieteilijät ovat sen sijaan kinastelleet, onko ylipäänsä tarpeen ja järkevää kehittää luetteloita yleisiksi sodankäynnin periaatteiksi. Clausewitzlainen koulukunta on aina vieroksunut ajatusta kahlita strategista tai operatiivista mielikuvitusta kaavoilla, kun taas Jomini pyrki niitä löytämään.

Napoleonin sotien kokemuksena yhtä lailla Clausewitz kuin Jominikin korostivat tarvetta keskittää voimat ratkaisukohtaan -- yleensä vihollisen arkaan paikkaan. Jomini esitti myös seuraavan luettelon menestyksellisen sotataidon periaatteiksi:

1. Strategisen aloitteen etu -- jotta voitaisiin saattaa vastustaja epätietoiseen.
2. Vihollisen heikkouksien selvittäminen -- minkä jälkeen liike voidaan suunnata tehokkaasti.

3. Painopisteen muodostus, mikä tarkoittaa tulen ja joukkojen liikkeen yhteensovittamista.
4. Vihollisen ohjaaminen sille epäedulliseen asemaan: Paras liike (manööveri) on sellainen, jossa vihollinen saadaan liikkumaan meidän toiveidemme mukaisesti. Siihen liittyy harhautus, joka on sotataidon olennainen osa.
5. Omien joukkojen sijoittelussa tulee huolehtia toimintavapauden säilyttämisestä joka suuntaan.
6. Tiedustelupalveluun on kiinnitettävä mitä suurinta huomiota.

Jälleen on syytä muistaa, että Jominin aikainen ”liike” (manööveri) voidaan nykyisin ymmärtää myös erilaisten keinojen aloitteelliseksi käyttämiseksi ilman, että joukot varsinaisesti liikkuisivat juuri lainkaan. Näin jominilaista ajattelua voidaan soveltaa vaikkapa alueelliseen puolustukseen tai informaatiotodankäyntiin.

Ymmärrettiinkö Jominiä väärin?

Viime vuosisadalla koetut suursodat ja vallankumoukset sekä lopulta ydinaseiden yleistymisen näyttivät kaatavan monen edellisen vuosisadan sotatieteilijän opit. Israelilainen Jehuda Wallach nimitti Jominiä ”Napoleonin mekaaniseksi tulkitusjaksiksi”, jolla ei ole enää paljontaan käyttöä totaalisen sodan oppien ja ydinaseiden maailmassa. Clausewitz näytti selviävän uusissa oloissa paremmin, kun hän ei luvanut liikoja. Hän oli myös paremmin tutkinut ”kansansodan” poikkeavia vaatimuksia ammattiarmeijoiden sääntönmukaisiin taisteluihin verrattuna.

Ranskalaisen vallankumousarmeijan asevelvollisia yksiköitä johtanut ja Espanjassa sissejä vastaan taistellut Jomini oli luonnollisesti hyvin perillä kansalaisarmeijoiden taistelutavasta, mutta hän ei oikein tuntunut hyväksyvän ajatusta, että sellainen sodankäyntitapa saisi yleistyä ja jopa muuttua kunnialliseksi. Ehkä siihen vaikutti Napoleonin sotien jälkeinen restauraatio, jolla pyrittiin palauttamaan Eurooppaan ennen vallankumousta vallinnut vanha järjestys.

Sodankäynnin muutosta entistä vaikeammin hallittavaksi Jomini kylläkin kuvasi mutta teki sen ikään kuin varoituksen muodossa: ”Päin vastoin kuin eilisen armeijat, jotka olivat ylijäämäväestön vapaaehtoisista muodostetut, ovat armeijat nykyisin kokonaisia kansakuntia, jotka on kutsuttu palvelukseen lain perusteella. Myös sodan olemus on muuttunut: nyt taistellaan koko kansan olemassaolosta eikä enää johonkin suotuisaan rajan kulkuun pakottamisesta.” Lisäksi Jomini ennusti, että jos 1800-luvun Eurooppa ei saisi aikaan sääntelyä massojen sodankäynnille, sodasta tulee ihmiskunnan vitsaus, ja sivistyskansojen väestö joutuu suursodan uhriksi.

Jos Jomini olisi kehitellyt noita ajatuksia eteen päin, hän ei olisi jäänyt unohtuksiin totaalisen sodan ja sissisotien yleistymisen myötä. Ludendorff, Lenin ja Mao lukivat mielummin Clausewitzia. Toisaalta englantilainen koulu, etenkin Fuller, Liddel Hart ja myöhemmin israelilaiset, sovelsivat Jominin ajatuksia panssaritodankäynnin tarpeisiin.

Lähinnä Vietnamissa koetut vastoinkäymiset herättivät 1970-luvulla Yhdysvalloissa suuren kiinnostuksen Clausewitziin, ja se tuntuu jatkuvan. Colin S. Grayn oppikirjassa *Modern Strategy* (Oxford University Press, 1999) Jominiin viitataan pari kertaa lähinnä vertailumielessä, kun taas Clausewitzin oppeja käsitellään kymmenillä sivuilla.

Kuitenkin monet merisodan ja myöhemmin ilmasodan doktriinien kehittäjät ovat uskoneet selkeään jominilaiseen ajatteluun enemmän kuin clausewitzilaiseen filosofiaan. Tämä kamppailu on jatkanut edelleen Persianlahden, Kosovon ja Afganistanin sotien tulkinnoissa. Myös pohdittaessa hyökkäysmahdollisuuksia Irakiin ovat amerikkalaiset koulukunnat erottuneet melko selvästi sen mukaan, ketkä kannattavat Clausewitzin ja ketkä taas Jominin tyyppistä ajattelua.

Kannattaa siis perehtyä siihen, mitä nuo klassikot ovat sanoneet ja miten heidän ajatuksiaan on myöhemmin tulkittu ja sovellettu käytäntöön. □

Kaikki vanha ja perinteinen ei ole pahasta

pääsihteerin palsta

Joulukuussa saatoimme lukea sanomalehdestä, että helsinkiläisessä päiväkodissa kiellettiin lapsilta joulujuhlissa tonttulakit, koska ne loukkasivat joidenkin muualta tulleiden lapsien vakaumusta. Aiemmin on jo keskusteltu siitä, mitkä suomalaiseseen kansanperinteeseen kuuluvat tavat eivät samasta syystä olisi enää soveliaita koulussa esiteltäviksi. Jopa suvivirren asemaa koulun kevätjuhlan kohokohtana on arvosteltu.

Edellä olevaa lukiessa tulee väis-tämättä mieleen samaa koulua käyvät suomalaiset lapset. Olemmeko varmistaneet sen, että he oppivat kunnolla oman kansallisen perintönsä ja kulttuurinsa. Valitettavan monessa kodissa ei enää pystytä antamaan lapsille selkeää käsitystä suomalaisuudesta ja siihen kuuluvista arvoista. Se, että nuoren yhteiskuntaan kiinnittäviä perinteitä ei voida koulussa kaikin puolin opettaa, alkaa näkyä nuorison juurettomuutena. Tuntuu siltä, kuin ei oltaisi oikein mistään kotoisin. Olisi ehkä hyvä ottaa tämä perusarvoihimme liittyvä asia kansalaiskeskusteluun ennen kuin on liian myöhäistä.

Vielä joitakin vuosikymmeniä sitten omat isovanhemmat, vanhemmat ja opettajat, tai pojille viimeistään sotaväki, antoivat nuorelle mallin oikeasta elämisestä ja arvokkaasta käyttäytymisestä. Vanhemmat pyrkivät parhaansa mukaan käyttäytymään esimerkiksi kelpaavasti ja viimeistään ylempien luokkien oppilailtakin odotettiin siistiä pukeutumista ja hyvää käytöstä. Tänä päivänä on valitusten todettava, että nuoria mielistelläkseen liian monet aikuiset pyrkivät matkimaan heitä pukeutumisessaan ja usein jopa kielenkäytössäänkin.

Reserviin lähtöni jälkeen minulla oli parin vuoden ajan mahdollisuus työskennellä suomalaisten yritysten johtajia kouluttavassa konsulttiyrityksessä. Siellä pystyin konkreettisesti toteamaan, miten paljon puolustusvoimissa annettavaa kasvatusta arvostetaan yhteiskunnassamme. Sängen usein

keskustelussa päädyttiin siihen, miten helppoa puolustusvoimissa on johtaa, kun siellä kunnioitetaan täsmällisyyttä ja hyvää käyttäytymiskulttuuria sekä selkeitä perinteitä ja arvoja. ”Helppohan teidän on johtaa, kun kaikki tapahtuu sovitun mukaisesti”.

Upseerien ei pitäisi luopua tästä ansaitusta arvostuksesta vain sen takia, että ”eletään 2000-lukua ja nyt kaikki tehdään toisin”. Aikojen muuttumisesta huolimatta meillä on paljon sellaisia asioita, joista ei missään tapauksessa saa luopua. Ainakin minut kadettikasvatus varusti koko elämän kestäväillä käytöstavoilla ja kanssaihimiset huomioon ottavalla arvomaailmalla eli perinteisellä suomalaisella käyttäytymiskulttuurilla. Ja vaikka meidät näihin asioihin perehdyttivätkin pääasiassa vain vuotta aiemmin Kadettikouluun tulleet kadetit en ole jälkeenpäin kuulut kenellekään kurssiveljistäni jääneen siitä myöhempään elämäänsä säilyneitä kaunoja vanhempia kadettiveljiä kohtaan. Näin heille itselleen olivat opettaneet heidän ”vanhuksensa” ja niin mekin edelleen opetimme omille ”nuorukaisillemme”. Eikä sitä mielletty pennalismiksi vaan asiaan kuuluvaksi kadettikasvatukseksi.

Edellä olevaa kirjoittaessani muistui mieleen vanhan pohjalaisen nimismiehen sanonta hänen päivitellessään tapojen turmeltumista: ”Nappi kerrallaan irtoaa palttoosta ennen kuin...” Myös suomalaisen upseerikasvatukseen vuosikymmenten saatossa muodostunut selkeä käyttäytymiskulttuuri on alkanut pala palalta murentua. Kadettikoulun selkeä linjamuotoinen kasvatusorganisaatio muuttui Maanpuolustuskorkeakoulun syntyessä erityisesti entistä tehokkaamman opetuksen mahdollistavaksi matriisiorganisaatioksi. Hämärtyikö tuossa muutoksessa vastuu kadettien upseeri- ja tapakasvatuksesta? Vanhemmat, perinteisen kadettikasvatuksen sisäistäneet, upseerit ovat viime vuosina kahvipöytäkeskusteluissaan ihmetelleet yliluotnanteja, joille upseeriin yleisesti liitetyt hyvät käy-

töstävät eivät olekaan Kadettikoulussa syöpyneet sielun syövereihin. Tähän asiaan meidän upseerien pitäisi itse kiinnittää painavaa huomiota, että vanha sanonta upseerista ja herrasmiehestä edelleen säilyttäisi arvonsa.

Pekka Rapila
pekka.rapila@kadettikunta.fi

Kadettiipiirit 1.1.2003

Piiri	Puheenjohtaja	Sihteeri
11 Helsinki	Ev Tapio Niitynperä	Ylil Jani Kylä-Harakka
12 Itä-Uusimaa	Evl Esa Kelloniemi	Ylil Elias Oikarinen
13 Lahti	Maj Aarne Kumpulainen	Kapt Arto Tiainen
14 Kanta-Häme	Maj Jukka Saario	Ylil Mikko Kokkonen
15 Länsi-Uusimaa	Evl Erkki Utunen	Ylil Jarkko Källi
16 Etelä-Häme	Maj Timo Nuutinen	Ylil Anssi Kärkkäinen
17 Hankoniemi	Evl Lars-Gunnar Granroth	Kapt Kari Danielsson
21 Turku	Evl Seppo Ruohonen	Ylil Heikki Rahikainen
23 Pohjois-Satakunta	Maj Paavo Keskiruusi	Ylil Nikolai Votshenko
24 Etelä-Satakunta	Evl Jari Kytölä	Ylil Anssi Hakanen
31 Pirkanmaa	Ev Aarno Liusvaara	Maj Jussi Aaltonen
32 Keski-Suomi	Evl Jukka-Pekka Suutarinen	Ylil Mikko Liponen
41 Pohjois-Kymi	Kapt Juha Taskinen	Ylil Mikko Leppälä
42 Etelä-Karjala	Evl Hannu Hyppönen	Ylil Marko Liikamaa
43 Etelä-Savo	Evl Heikki Hokkanen	Kapt Ari Määttä
45 Etelä-Kymi *)	Kapt Mika Haikala	Ylil Petri Huovinen
51 Pohjois-Savo	Evl Pasi Kesseli	Maj Pekka Ahonen
52 Pohjois-Karjala	Evl Matti Karjalainen	Kapt Arto Jeskanen
61 Pohjanmaa	Evl Jarmo Seppä	Kaptl Tomi Sihvonen 30.3.
71 Oulu	Evl Heikki Hiltula	Maj Markku Nissinen
72 Kainuu	Evl Jussi Mäki	Maj Timo Savolainen
73 Etelä-Lappi	Evl Tomi Nurminen	Maj Erkki Kämäräinen
74 Pohjois-Lappi	Evl Markku Tomperi	Ylil Jarno Anttalainen
91 Kadettioppilaskunta	Kad Olli Teirilä	
*) Et-Kymi	1.9-03 Maj Saku Muona	

JärviSuomen Portti

Felix Abba
www.felixabba.fi

Vieraita Kadettikunnassa

Puolustusministeriön ylin virkamiesjohto vieraili Kadettikunnassa 24.1.2003. Heille esiteltiin Kadettikunnan 2000-luvun strategiasuunnitelma, syyskokouksen päätökset Kadettikunnan jäsenyydestä sekä meneillään olevat hankkeet, erityisesti juuri valmistumassa ollut turvallisuuspolitiikan tietopankki. Kuvassa vasemmalta ylijohtaja Pauli Järvenpää, ylijohtaja Marco Krogars, kansliapäällikkö Matti Ahola ja isäntänä toiminut Kadettikunnan puheenjohtaja Heikki Tilander.

Kadettikunta palkitsi ansioituneita

Puolustusministeri Jan-Erik Enestam on myöntänyt Kadettikunnan 82.vuosi-päivänä 27.1.2003 Kadettikunnan ansiomitalit seuraaville henkilöille:

Kontra-amiraali Jorma Kaisalo, Nummi-Pusula, kenraalimajuri Ahti Vartiainen, Keuruu, prikaatikenraali Iikka Aspara, Hämeenlinna, eversti Esko Nieminen, Espoo, eversti Sakari Honkamaa, Helsinki, eversti Mika Peltonen, Helsinki, eversti Timo Lehtonen, Jyväskylä, everstiluutnantti Tapio Skog, Helsinki, everstiluutnantti Tomi Nurminen, Rovaniemi, everstiluutnantti Reino Laakkonen, Kontiolahti, majuri Jukka Saario, Hämeenlinna, komentajakapteeni Pasi Rantakari, Turku, kapteeni Mika Haikala, Hamina, ylijohtaja Marco Krogars, Koskenkylä, ylijohtaja Aslak Lindström, Järvenpää ja varatuomari Arto Lampinen, Turku.

Ansiomitalit luovutetaan saajilleen Kadettikunnan kevätkokouksessa Tammissaarella 22.3.2003.

Puolustusministeri myöntää ansiomitalit kerran vuodessa Kadettikunnan vuosipäivänä, tammikuun 27.päivänä. Ansiomitaleita on myönnetty vuodesta 1991 alkaen. Kadettikunnan ansiomitalin on saanut 126 henkilöä.

Kadettikunnan TURPO-pankki avattiin

Kadettikunnan turvallisuuspolitiikan tietopankki avattiin jäsenistön käyttöön yhdistyksemme 82.vuospäivänä toimistossa järjestetyssä juhlavassa tilaisuudessa. Tietopankki löytyy internetistä osoitteesta www.kadettikunta.fi. Sivun vasemmassa laidassa on painike ”Turpopankki”, josta sivusto avautuu.

Tarvittavan käyttäjätunnuksen ja salasanan saa osoitteesta pekka.rapila@kadettikunta.fi. Julkiseen, suuren yleisön käyttöön tietopankki avataan 4.6.2003.

Kadettikunnan kunniajäsenen, kenraalimajuri Matti Vanonen avasi Enter-nappia painamalla turvallisuuspolitiikan tietopankin. Vasemmalla projektin johtaja komentaja Jyrki Berner ja oikealla kommodori Reino Waris toteavat avauksen onnistuneen.

Kadettikunta ry:n kevätkokous

Dragsvikissa 22.3.2003

Kadettikunta ry:n sääntömääräinen kevätkokous järjestetään Uudenmaan Prikaatin aliupseerikoulun luentosalissa (UOSK4) Dragsvikissa lauantaina 22.3.2003 klo 12.00 alkaen.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 10 §:ssä mainitut asiat sekä jäsenten Kadettikunnan hallitukselle sääntöjen mukaisesti kirjallisesti lähettämät kokousaloitteet. Äänioikeutettuja kokouksessa ovat kaikki Kadettikunnan jäsenet. Äänestäminen nimetyille jäsenelle annetulla valtakirjalla on sallittu.

Kokouspäivän ohjelma:

- 11.00 Seppeleenlasku Tammisaaren sankarihaudalla
- 11.00 - 12.00 Lounasmahdollisuus varuskuntaruokalassa, valtakirjojen tarkastus
- 12.00 - Sääntömääräinen kevätkokous
- n.14.00 - Kahvitarjoilu Upseerikerholla
- 14.30 - Päiväjuhla Upseerikerholla
 Juhlaesitelmä: Ruotsin sotilasiamies eversti Ossi Koukkula
- 16.30 Tammisaaren kaupungin vastaanotto kaupungintalolla

Ilmoittautumiset osanotosta eri tilaisuuksiin pyydetään tekemään viimeistään kaksi viikkoa ennen kokouspäivää Marjukka Lehtiselle, puh. 09-490759, fax. 09-446262 tai marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi .

Asuna palveluspuku tai tumma puku.

Tervetuloa joukolla Tammisaareen!

Kadettikunnan hallitus ja Hankoniemen kadettipiirin hallitus.

Linja-autokuljetus Helsingin rautatietorilta lähtee Fennian edestä 22.3. klo 9.15. Ilmoittautumiset kuljetukseen viimeistään 10.3. yllä olevaan osoitteeseen.

Kaipaatko perintöoikeuteen liittyvää neuvontaa ja tukea

- mikä on testamentin vaikutus perintöön ja verotukseen
 - mikä merkitsee hallintaoikeuden pidättäminen lahjoitettuun ja testamentilla saatuun omaisuuteen
 - miten siirrän omaisuutta rintaperillisilleni
 - mitkä ovat lesken oikeudet
- Verotuksen merkitys on usein varsin huomattava.

Laki- ja tukipalvelu Senior
Airoparintie 4 A 00980 Helsinki puh 09-3415220,
fax 09-34465300, GSM 040-5324075 e-mail:
mikko.maki@senior.inet.fi

Perustettu 1994
Everstiluutnantti evp Mikko V Mäki,
(avustavana lakimiehenä LOK Kalevi Klefström)

Testamentit, avioehdot, kaupp- ja lahjakirjat, holhousasiat, perukirjat, kuolinpesän hallinto, ositukset, perinnönjaot, perintöriitojen sovittelu, selkokielistä, perintöasioihin liittyvää neuvontaa, myös kirjallisena, veroneuvontaa mm perintö-, lahja- ja luovutusvoittoverotus,

Kohtuukorvaus, jonka suuruusluokka sovitaan ennalta.
Suomen Marsalkka Mannerheimin Kadettisäätiö tulee neuvontatyötä

Viides Kaaderigolf Tuusulassa 7. - 8.8.2003

Viides Kaaderigolf järjestetään pääosin entisin järjestelyin Tuusulan Golfklubin kentillä 7.-8.8.2003 (to-pe). Torstaina 7.8. illalla järjestetään jälleen kaaderi-illanvietto Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskuksen upseerikerholla.

Lisätietoja saat majuri Risto H Luukaselta, puh. 0400-458 565 jne. sekä kesäkuussa Kylkiraudan numerosta 2.

Rolls-Royce

Kaaderilaulajat

Ensi vuonna kymmenen vuotta toimineessa Kaaderilaulajissa laulaa nelisenkymmentä kadettiupseeria kadetista kenraaliin.

Laulunjohtajina toimivat musiikkineuvos Urpo Jokinen ja majuri Matti Orlamo. Pari vuotta sitten julkaistun CD-levyn ”Suomi on hyvä maa” lisäksi kuoro julkaisi viime vuonna Kaaderien Lauluja - laulukirjan I osan.

Molempia tuotteita on saatavissa Kadettikunnan toimistosta . Laulua harrastavat kadettiveljet ovat tervetulleita Kaaderilaulajien iloiseen joukkoon. Kuoro esiintyy mielellään eri yhteisöjen ja yksitysten juhla -ym tilaisuuksissa. Tieto Kaaderilaulajista ja yhteyden saa Kadettikunnan toimistoston kautta ja Kadettikunnan internet -kotisivuilta .

Kevään aikana Kaaderilaulajat esiintyvät ainakin seuraavissa yleisötilaisuuksissa. Tervetuloa laulamaan ja kuuntelemaan:

- * lauantaina 23. maaliskuuta Tammissaarella Kadettikunnan vuosikokouksessa
- * lauantaina 29. maaliskuuta kahvikonsertti Turun Upseerikerholla
- * lauantaina 26. huhtikuuta konsertti Ritarihuoneella Helsingissä
- * lauantaina 24. toukokuuta Sotapojan Taivas- musiikkifestivaaleilla Hämeenlinnan Linnankasarmilla.”

Korjauksia merkkipäiväluetteloon 2003

85 vuotta

Malmivaara Mauno P kuollut 21.11.2002

75 vuotta

Kaisalo Jorma 1.8. matkoilla

60 vuotta

Pynnönen Aarne täyttää 60 vuotta vasta 2006

Kurssikirjaluetteloon lisäys

”Kadettikurssi 47:n ja merikadettikurssi 32:n tarina” hinta 17,00 euroa

Länsi-Uudenmaan Kadettiipiiri 10 vuotta

Länsi-Uudenmaan Kadettiipiirin puheenjohtajuus vaihtui vuoden vaihteessa, kun neljä vuotta piiriä luotsannut komentajakapteeni Hannu Rantala luopui puheenjohtajan paikasta ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin everstiluutnantti Erkki Utunen Uudenmaan sotilasläänin esikunnasta.

Kadettiipiiri on aina valmis tukemaan kouluja, järjestöjä ja muita yhteisöjä turvallisuuspoliittikatietouden jakamisessa, muistuttaa vuonna 1993 perustetun noin sadan jäsenen suuruisen Länsi-Uudenmaan kadettiipiirin puheenjohtaja Erkki Utunen.

Kadettiipiirin muusta toiminnasta puheenjohtaja Erkki Utunen kertoo, että perinteisiä tapahtumia ovat Kadettikunnan vuosipäivään liittyvät juhlallisuuudet sekä jouluaaton kunniavartiot sankarihaudoilla. Lisäksi kokoukset, esitelmätilaisuudet ja tutustumismatkat ovat vuosittaisia tapahtumia. Mutta piirillä on myös uusia suunnitelmia, joiden toteuttaminen aloitetaan jo tänä vuonna:

Kehitämme veteraanityötä niin kauan kun meillä on vielä toimivia veteraaniosastoja. Jo tänä vuonna järjestämme ainakin kaksi veteraanitapahtumaa lojhalaisissa kouluissa.

Länsi-Uudenmaan kadettiipiirille oma lippu

Länsi-Uudenmaan kadettiipiiri vietti juhllista lipunaulaustilaisuutta Majvikin kartanossa Kirkkonummella 27. marraskuuta 2002. Lippu nautattiin

25:llä naulalla ja lippua olivat nau-laamassa Kadettikunnan edustajien - eversti evp. Heikki Hultin ja pääsihteeri Pekka Rapilan - lisäksi muun muassa eversti Jarmo Myyrä ja kommodori Jaakko Tikka sekä kuntien ja eri maanpuolustusjärjestöjen edustajia.

Yksi lipun naulaajista oli lipun lahjoittaja, maanviljelijä Markku Salmenpohja Nummi-Pusulasta. Hän on tukenut kadettiipiirin toimintaa taloudellisesti jo aiemminkin. Lipun vihki kenttävasti Lauri Salminen. Lipunaulauspuheen piti Kadettikunnan varapuheenjohtaja Heikki Hult.

Lipun sinisessä vaakasuuntaan

suorakaiteisessa lippuvaatteessa on Kadettikunnan tunnus sekä tangon puoleisessa yläkulmassa kotipaikkatunnuksena Lohjan ja Kirkkonummen vaakunat allekkain.

Viime marraskuussa vihityn Länsi-Uudenmaan kadettiipiirin lipun ovat suunnitelleet Kadettikunnan lipun pohjalta komentajakapteeni Hannu Rantala ja heraldikko, komentajakapteeni evp. Tapani Talari. Lipun ompeli Tallinnassa toimiva Lipuvabrik.

Kadettikunnalla on 23 kadettiipiiriä, mutta vain kuudella on oma lippu, huomauttaa Länsi-Uudenmaan kadettiipiirin puheenjohtaja, everstiluutnantti Erkki Utunen.

Lippumme oli ensimmäistä kertaa julkisuudessa viime vuonna puolustusvoimien valtakunnallisessa Itsenäisyyspäivän paraatissa Lohjalla.

Lippu oli sijoitettu maanpuolustusjärjestöjen lippulinnaan ja sitä kantoi kadettiipiirin hallituksen jäsen, everstiluutnantti evp. Uolevi Wiikinkoski.

Kesäinen perheretki Hämeenlinnaan

Kadettiipiiri teki viime kesänä maakunta-aiheisen perheretken - rouvat ja lapset mukaan lukien - Hämeenlinnaan. Matka tapahtui lauantaina 24. elokuuta, matkanjohtajana toimi everstiluutnantti Erkki Utunen. Bussikultjetuksen järjesti kommodori Jaakko Tikka ja muista matkan kustannuksista huolehti Patria-konserni.

Helteisen päivän matkakohteina Hämeenlinnassa olivat Tykistömuseon lisäksi Hämeen vanha, keskiaikainen linna ja viimeisenä kohteena Hotelli Aulanko.

Perheretkellä nähtiin useita kadettiipiirin jäseniä "kotijoukkojen kera", muiden mukana kontra-amiraali Jorma Kaisalo, eversti Torsti Lahti, komentajakapteenit Hannu Rantala ja Ismo Korhonen.

Tykistömuseo sijaitsee vanhassa kasarmimiljöössä perinteikkäällä Linnan kasarmialueella Hämeen vanhan linnan vieressä kaupungin keskustassa. Museon perusnäyttely esittelee kattavasti Suomen tykistön historiaa 1400-luvulta aina 2000-luvulle asti.

Vieraille kerrottiin, että Tykistömuseon kokoelma on kansainvälisestikin ainutlaatuinen. Se käsittää noin 90 eri maista peräisin olevaa kenttätykkiä, kranaatinheitintä, miinanheitintä ja mörssäriä pääasiassa 1870-luvulta 1940-luvulle. Näistä venäläisten tykkien kokoelma on laajin Venäjän ulkopuolella.

Vierailun kokokohta oli vaikuttava ja todenmukainen multimediaesitys Talin-Ihantalan suurtaisteluista kesällä 1944. Katsojan silmien eteen tuotiin 45 minuutin aikana realistinen kuvaus taisteluista ylivoimaista vihollista vastaan, joka päättyi suomalaisten torjuntavoittoon.

Kun Tykistömuseolle varattu aika oli käytetty, oli vuorossa tutustuminen Hämeen vanhaan linnaan. Vierailupäivä oli hyvin valittu: linnan pihalla oli meneillään jo neljättä kertaa järjestettävien Hämeen linnan keskiaikamarkkinat, jonka erityisenä teemana tällä kertaa oli ritariromantiikka. Katsojat saattoivatkin nähdä osuvasti "keskiaikaista ohjelmaa" joka vaihteli ilveilystä ja nukketeatterista hevosturnajaisiin ja miekkailuun.

Hämeenlinnasta vieraat siirtyivät järven toiselle puolelle Aulangon viihtyisään ympäristöön.

Kun linja-auto saapui Hotelli Aulangon pihaan, oli kadettiipiirin perheretkeläisiä vastassa päätoimittaja Olavi Waljakka puolisonsa Sadun kanssa. Ensin mainittu oli lupautunut kertomaan retkeläisille sekä Hotelli Aulangosta että Aulangon luonnonpuistosta.

Hotelli Aulangon ilmapuistoissa oli valmiiksi katettu pitkä pöytä, jonka ääreen matkalaiset ryhmittäytyivät nauttimaan maukkaasta ateristiasta ja virkistävästä juomista.

Matkailumajasta suurhotelliksi

Aterian jälkeen siirryttiin ulos vilpoisen puiston siimekseen. Mukana olleet lapset nauttivat viereisen leikkikentän laitteista, aikuiset kuuntelivat Olavi Waljakan selostusta Aulangon matkailukeskuksen ja luonnonpuiston vaiheista.

Kaiken tämän takana on eversti Hugo Standertskjöld, asekaupoilla rikastunut mies. Hän omisti asetehtaita Venäjällä ja hänen kerrottiin olleen aikanaan Suomen rikkain mies. Standertskjöld osti vuonna 1883 itselleen Karlbergin kartanon tilan eli nykyisen Aulangon alueen. Eversti kuoli 1931, kertoi Olavi Waljakka.

Ikääntynyt ja koko elämänsä poikamiehenä elänyt Hugo Standertskjöld myi loppuvuodesta 1926 omistamansa Karlbergin tilan sekä rakentamansa rakennukset edulliseen hintaan Hämeenlinnan kaupungille, joka perusti Matkailukeskus Aulanko-Karlberg Oy:n. Matkailuyritys ehti toimia vain vajaan vuoden, kun tulipalo tuhosi kartanon päärakennuksen perustuksiaan myöten.

Hämeenlinnan kaupunki rakensi nopeasti uuden puurakenteisen ravintolarakennuksen, joka avattiin jo kesäkuussa 1928. Tämä rakennus toimi ”aulankona” aina vuoteen 1937 asti, jolloin se siirrettiin uuden hotellityömaan tieltä Tyrväntöön; siellä siitä tehtiin Heralan tilan päärakennus.

Suomen Matkailijajyhdistys osti vuonna 1936 Hämeenlinnan kaupungilta nykyisen hotellin alueen ja perusti yhdessä Oy Alkoholiliike Ab:n ja Suomen Höyrylaiva Oy:n kanssa Au-

lanko Oy:n.

Alkoivat rakennustyöt ja paikalle kohosi vuonna 1938 komea, nykyaikainen suurhotelli, joka oli jo valmistuessaan sensaatio. Mainittakoon, että sotien ajoilta hotelli Aulangolla on oma historiansa: jatkosodan aikana hotelli toimi muun muassa saksalaisten upseerien lomakotina.

Kiertoajelu puistometsässä

Retkipäivän päätteeksi ennen kotimatkaa kierrettiin Aulangon luonnonpuisto. Linja-auton ikkunasta ihasteltiin kaunista puistomaisemaa joutsenlampineen. Luonnonsuojelualueella - kuten muuallakin - riehui syystalvella 2001 voimakas myrsky, jonka valtavia tuhoja voitiin nähdä luonnonsuojelun alueen eräissä osissa.

Oppaana toimi päätoimittaja Olavi Waljakka, joka kertoi muun muassa luonnonpuistosta ja sen alkuvaiheista:

Tämän puistometsän historia alkoi vuonna 1883, jolloin eversti Hugo Standertskjöld osti Karlbergin kartanon tiluksineen Vanajaveden rannalta.

Vuosina 1883 - 1910 Standertskjöld toteutti mahtavan hankkeen ja palkkasi lähes 250 työmiestä rakenta-

maan tiluksilleen englantilaistyyppisen puiston. Näin alueelle saatiin muun muassa isot tekolammet Joutsenlampi ja Metsälampi, näyttävät graniittilinnan rauniot. Lisäksi tehtiin uusia kävelyteitä noin 14 kilometriä ja näköalaterasseja sekä huvimajoja.

Vuonna 1907 entiselle muinaislinnan paikalle Aulangonvuorelle rakennettiin 33 metriä korkea näkötorni. Lisäksi alueelle istutettiin ulkomaisia puulajeja, kukkia ja pensaita.

Toimipa alueella vuosisadan vaihteessa jopa Suomen ensimmäinen eläintarhakin, jossa pidettiin muun muassa peuroja, fasaaneja ja riikinkukkoja. Puisto oli avoin kaikille kaupunkilaisille ja matkailijoille.

Standertskjöldin tahtona oli, että puisto säilyisi jatkossakin kaikille avoimena ajanviettopaikkana. Eversitin voimien heiketessä Hämeenlinnan kaupunki hankki alueen omistukseensa vuonna 1926 ja vuonna 1930 alue rauhoitettiin Hämeen läänin maaherran päätöksellä.

Aulangon alue siirtyi valtion omistukseen 1960-luvulla. Vihdoin vuonna 1991 puistometsä rauhoitettiin lain voimalla ja siihen liitettiin sen vieressä sijaitseva 50 hehtaarin laajuinen luonnonhoitometsä. Vuoden 2002 alussa luonnonsuojelun alue siirtyi Metsähallituksen hallintaan. Luonnonsuojelun alue on osa Suomen ensimmäistä kansallista kaupunkipuistoa.

Aulangon luonto on kuitenkin poikkeuksellisen rehevää, sillä sen yleisin kasvupaikkatyyppi on lehtomainen kangas. Alueelta löytyvät lähes kaikki Suomessa luonnonvaraisena esiintyvät jalopuulajit. Linnustoon kuuluvat mm. puukiipijä, pikkutikka, pähkinähakki, lehtopöllö, hippiäinen ja useita tiaislajeja.

Aulangon maaperän rehevyyden lisäksi sen kasvilajistoa monipuolistavat viime vuosisadan alkupuolella tehdyt istutukset. Alueen erikoisuuksia ovat muun muassa ulkomaisten puulajien metsiköt ja visakoivikot, mainitsi Waljakka kierroksen päätteeksi.

Artikkelin kirjoittaja Olavi Waljakka on Uudenmaan sotilaslääänin esikunnan vuosijulkaisun Kotiseudun Puolustajan päätoimittaja.

Olemme yksi niistä kuudesta Kadettiipiiristä, joilla on oma lippu, kehaisee Erkki Utunen esitellessään johtamansa Kadettiipiirin uuden uutukaista lippua.

30 vuotta maalla, merellä ja ilmassa

Kadettikurssi 56 ja Merikadettikurssi 41 täyttivät viime vuonna 30 vuotta. Tapausta juhlittiin näyttävästi ja mieliinpainuvasti Haminassa ja Kotkassa elokuun lopulla.

Kurssin aloitti syksyllä 1969 yhteensä 70 kadettia. Määrä on koko sotien jälkeisen ajan pienimpiä. Kadettikouluun hakijoita oli tuolloin 385, joten kurssille oli vaikea päästä. Tästä syystä tämä kurssi onkin pitänyt itseään aina erityisen valikoituna joukkona.

Maaliskuussa 1972 kurssilta valmistui 63 nuorta upseeria, joista 45 maavoimiin, seitsemän merivoimiin, kuusi ilmavoimiin ja viisi Rajavartiolaitokseen. Suhteellisen suuren poistuman jo kadettivaiheessa selittää se, että puolet ilmasotalinjan kadeteista siirtyi siviili-ilmailun palvelukseen jo opiskeluajan loppuvaiheessa.

Elokuussa 2002 kurssista oli vakinaisessa palveluksessa vielä yhdeksän, reserviin oli siirtynyt 56 ja vahvuudesta oli poistunut lopullisesti viisi kadettiveljeä.

Juhlaviikonlopun ohjelma oli laadittu niin, että oltiin maalla, merellä ja vähän ilmassakin. Lauantaina kurssi oli Reserviupseerikoulun johtajan Kari Kasurisen vieraana Haminassa ja sunnuntaina Kotkan Rannikkoalueen esikuntapäällikön Timo Seppälän vieraana

Kotkassa Rankin linnakkeella. Juhliin osallistui yhteensä 30 kadettiveljeä ja 28 rouvaa. Pisin matka oli Antti Wahlroosilla, joka rouvineen lensi juhlapaikalle Kiinasta asti.

Juhlat alkavat maalla

Kurssin 30-vuotisjuhla alkoi Haminassa kokoontumisella Reserviupseerikoulun päärakennuksen edessä ja seppeleenlaskulla Kaatuneiden Upseerien muistopatsaalle.

Yhteisen lounaan jälkeen veljet pitivät kurssikokouksensa Tykistökasarmissa ja tutustuivat RUK-museoon eversti Arvo Laurin jämäkällä opastuksella. Rouvat tutustuivat samanaikaisesti Haminan historialliseen keskustaan apteekkariska Amalia Nymalmin johdolla. Rouvien antama spontaani palaute kertoi kierroksen olleen erittäin onnistunut.

Veljet ja rouvat kohtasivat uudelleen Bastionissa, jota lähinnä kiinalaista munkkia ulkonaisesti muistuttanut Lasse Lind esitteli. Hänen värikkäät tarinansa saivat vallit ja vankat muurit heräämään jälleen eloon sekä herkimpien silmät kostumaan.

Ensimmäinen juhlapäivä huipentui iltajuhlaan Haminan upseerikerholla. Yhdessäolo jatkui kerholla ja hotelli Leikarissa aamuyöhön asti sametinpehmeässä elokuun yössä.

Jatkuvat merellä

Sunnuntai oli huikaisevan kirkas ja lämmin kesäpäivä. Paras mahdollinen ajatellen retkeä ulkosaaristoon. Vieraat kuljetettiin Kuusisen sotasatamasta Rankkiin kolmella Meriuiskeella. Tämä vauhdikas merimatka oli varmasti monelle osallistujalle elämys.

Rankissa vieraille tarjottiin aluksi rautaisannos merivoimia ja Kotkan Rannikkoaluetta. Teorian jälkeen tutustuttiin linnakkeeseen käytännössä. Jokainen muistaa ainakin käyneensä sääasemalla, josta legendaarinen ilmoitus "Kotka, Rankki - ohutta yläpilveä", on peräisin. Useimmat rouvat uskalsivat kiivetä korkeaan tulenjohtotorniinkin. Kierroksen päätteeksi nautittiin herkullinen lohikeitto saaristolaistyylillä.

Ja vähän ilmassakin

Ilmaan juhlijat eivät tällä kerralla nousseet, vaikka tunnelma olikin koko viikonlopun korkealla ja sääasemalla ajatukset lensivät stratosfääriin asti. Ilmaelementti oli kuitenkin juhlassa vahvasti edustettuna. Lentäjäveljet osoittivat nimittäin jälleen kerran ylivoimaista aktiivisuutta, kun kahdestatoista lentäjistä yhdeksän oli juhlimassa kurssin kolmeakymmentä vuotta.

Antti Nieminen

Lojaalisuus romukopassa ja riidankylväjät esikuvana?

perinteet muustovastarinnan viimeinen lyömäse

Kadettiveljien, niin nuorempien kuin vanhempienkin, kannanotoissa on tullut esiin huoli perinteistä ja kadettikasvatuksesta osana uudistettua upseerikoulutusta. Aikajoin keskustelu asian ympärillä on ollut niin kiivasta, että pärskeitä on lennellyt sinne sun tänne - kaikki eivät ole malttaneet pysyä nahoissaan.

Tokko kaikki kadettiveljet ovat olleet edes tietoisia siitä, mistä on todella ollut kyse käydessään perinteiden nimeä kantavien hömpötysten ja pennismiin vivahtavien kasvatusmenetelmien puolustajiksi. Myös populismi ja tarkoituksenhakuisuus sekä järjestykselliset tavoitteet ovat sekoittaneet merkittävästi tätä keskustelua - tarkoituksetperät lienevät aivan toiset kuin perinteiden puolustaminen.

Perinteitä vai pennismiä

Upseerikoulutuksessa on ollut tuskasta luopua aikojen saatossa keksityistä nykyisin perinnenimeä kantavista hömpötyksistä kuten uimahallin laattojen lukumäärä, itkumuurin mitat ja peruspisteen koordinaatit, ruokasalin kattopalkkiin maalatut tikku-ukot, Reeberbahn -katukyltin tervehtiminen, ovien ja tilojen vuosikursseihin liittyvät käyttörajoitukset, mereen heittäminen ja perinnemaljan lapsenomaisen läträäminen juhlapuvun rinnuksille.

On pelätty kadettiuden ja upseeriuden romahtavan, mikäli kaikki eivät jatkossakin näitä sisäistä ja tunnollisesti noudata. Ihmettelen niitä kadettiveljiä, jotka ovat olleet valmiit puolustamaan näiden säilyttämistä - näillä kun ei ole mitään tekemistä aitojen perinteiden kanssa, saati nykyajan koulutusympäristön.

Kadettikasvatus, kasvatus kadetista upseeriksi, on koettu vain kadettikursien väliseksi toiminnaksi, jossa vanhempi kurssi kasvattaa nuorempaansa nöyryyteen ja vanhemman kadetin kunnioittamiseen. Kadettikasvatuksen muotoina on haluttu säilyttää mm vanhemman kadetin oikeus nuoremman vakaumuksen lujuuden testaamiseen,

Eversti Lasse Otranen
Kadettikoulun johtaja

pottuilu paineensietokyvyn mittaamisena, selvitysten laatimiset mitä ihmeellisimmistä asioista ja ruokailun yhteydessä tapahtuvat suulliset tentit äyskimisestä ja huutamisesta puhumattakaan. Äärimmäiset kasvatuksen muodot ovat pitäneet sisällään nurkkaan häpeämään komentamisen ja lokin äänen matkimisen.

Näiden poisjättämisen on väitetty estävän eri ikäluokkien tutustumisen toisiinsa ja muodostuvan esteeksi yhtenäisen upseeriston muodostumiselle. Eräät ovat jopa luokitelleet kadetit "oikeiksi kadeteiksi" ja "kadettinimeä kantaviksi opiskelijoiksi" sen mukaan millaista perinne- ja kadettikasvatusta kadetit ovat saaneet.

Kadettilupauksen tulkintoja

Upseerien keskuudessa on kadettilupauksen hengessä katsottu oikeutetuksi unohtaa lojaalisuus esimiehiä ja tehtyjä päätöksiä kohtaan - kadettilupaus on kääntynyt omantunnon mukaiseksi oikeudeksi toimia tehdyistä päätöksistä piittaamatta. Esikuviksi on kelpuutet-

tu upseerit, jotka ovat käyneet barrikadeille tehtyjä päätöksiä vastaan. Selkäänpuukottajat ja riidankylväjät ovat nousseet arvoon arvaamattomaan. Tämäkö on upseerien henkinen perintö upseerin taimelle, kadetille, hänen seurattessaan vanhempien toimia kasvaessaan upseeriuteen.

Kadettikunnan vuonna 1999 julkaisemassa kirjassa "Ajatuksia upseerin arvomaailmasta" esitetty uhkakuva upseeriston sitoutumisesta on realisoitumassa. Perinteinen vahvuutemme sitoutumisesta tehtyihin päätöksiin ja ponnistelumme niiden toteuttamiseksi on häipymässä. Toivottavasti jo sotilasvalassa vannottu kuuliaisuus esimiehiä kohtaan ei ole tämän myötä vaipumassa unhon yöhön.

Uudet sävelet 2000 -luvulle

Kolme vuotta sitten vuosituhatosen vaihtuessa Maanpuolustuskorkeakoulun silloinen rehtori ja Kadettikunnan entinen puheenjohtaja kenraalimajuri Seppo Tanskanen edellytti epätarkoituksenmukaisten perinnenimeä kantavien rutiinien ja toimintatapojen poistamista kadettien kasvatukselta. Tämä tapahtui myös koulutus uudistuksenkin kannalta juuri oikeaan aikaan, koska perusteellisesti uudistettuun koulutusjärjestelmään eivät sovi kaikki ne menettelytavat, jotka olivat olleet aikaisemmin arkipäivää.

Perinteitä ja kadettikasvatusta koskevassa keskustelussa on tarkoituksellisesti haluttu unohtaa nykypäivä. Tänä päivänä perinteitä tulee vaalia 2000-luvun hengessä ja kasvattaa kadeteista upseereita nykyaikaisin kasvatusmenetelmin. Nämä menetelmät ovat toiset kuin Haapaniemen sotakoulussa tai sen jälkeisissä kadettikouluissa. Kadettikin on noista ajoista muuttunut keskenkasvuisesta pojan nulikasta korkeakoulu-kelpoiseksi opiskelijaksi.

Eräät kadettikursien muistelmät ja historiikit ovat tuoneet esille oman aikansa perinteet ja toimintamuodot, joiden nimissä tapahtui paljon älytöntä, jopa sairasta simputusta. Toimintaa

joka oli kääntynyt yhteishenkeä ja kadettiveljeyttä vastaan. Vuosienkaan jälkeen ei näitä ole haluttu millään tavoin puolustella, vaan kenties tuoda rehellisesti varottavana esimerkkinä nuoremman upseeripolven tietoon.

Perinteisiin eivät tänä päivänä kuulu sellaiset kadettipolvien omalle aikakaudelleen luomat toimintatavat, joilla ei ole enää kannustavaa tai upseeriuteen ohjaavaa merkitystä. Nykypäivän kadettikasvatukseen tulee tukea pennalismien tunnistamista ja sen kitkemistä pois suomalaisesta sotilasyhteisöstä. Perinteet eivät saa olla sanktion eivätkä vallankäytön välineitä tavoitteenaan yksilön alistaminen ja nöyryyttäminen.

2000 -luvun kadettikoulutukseen sisältyy monia arvokkaita tilaisuuksia ja tapahtumia, joilla luodaan siltaa historiasta nykypäivään - perinteitä ja kadettikasvatusta aidoimmillaan. Näitä tilaisuuksia, kuten ensiyö, kasteyö, kadettilupaus, sarkatanssiaiset, ikäpresidentin kaste, puurojuhla ja Kadettikoulun vuosipäivä, ei kukaan ole ehdollistanut tai halunnut poistaa. Niiden arvo ja merkitys on vain jäänyt viime aikojen populistisen keskustelun ja epätarkoituksenmukaisten tapojen puolustamisen varjoon - ehkäpä tarkoituksellisesti, koska niiden esiinottamisella muutosten vastustajat olisivat vain kaivaneet maata jalkojensa alta.

Perinteet kivijalkana

Tämän päivän Kadettikoulussa perinnekasvatuksen tarkoituksena on opastaa kadetit kunnioittamaan isänmaatamme ja itsenäisyytemme puolustamiseksi tehtyjä uhrauksia sekä samalla edistää yhtenäisen ja ammattiaan arvostavan upseeriston muodostumista.

Perinnekasvatus upseerin koulutusohjelmassa on jatkumo upseerin perusopinnoista sotatieteiden maisterin tutkintoon. Upseerin perusopinnojen aikana tuodaan esiin suomalaisen upseerikoulutuksen vaiheet Haapaniemen sotakoulusta Maanpuolustuskorkeakouluun, koulutusta antavien sotilaslaitosten omat perinteet sekä puolustushaara- ja aselajiperinteet. Seuraavilla tutkintojaksoilla korostuvat suomalaisten upseerien teot ja uhraukset itsenäisen isänmaamme hyväksi samoin kuin upseerikoulutuksen tavat

ja muodot aikojen kuluessa.

Arvokkaat perinnetilaisuudet ja -tapahtumat luovat puitteet perinteiden siirtymiselle vanhemmilla nuoremmille katkeamattoman ketjun muodostamiseksi.

Kadetista upseeriksi

Kasvatuksen päämääränä on tukea kadetin jatkuvaa kasvua ja kehittymistä ihmisenä ja sotilaana sekä liittää kadetti upseerikuntaan, sen arvoperustaan ja hyveisiin sekä vahvistaa yleisten hyvien tapojen omaksumista.

Kadettikasvatus alkaa kadettikurssin ensimmäisestä päivästä jatkuen koko kadettiajan. Koulutuksen edetessä vaatimukset ja velvoitteet lisääntyvät. Kadettien kasvattamisesta ja ohjaamisesta vastaavat kaikki heidän parissaan toimivat upseerit ja opettajat opintojen ohjaajien ollessa keskeisessä roolissa. Vanhemmat kadetit antavat mallia nuoremmilleen omalla hyvällä esimerkillään. Esimiesaseman rinnalle on tullut toiminta tutorina ja tukikadettina.

Kasvaminen upseeriksi alkaa jokaisesta itsestään. Lähtökohdana on sitoutuminen upseeriuteen ja itsensä kehittämiseen - vahva itsekuri käskyjen, määräysten ja ohjeiden noudattamisessa. Kadettien ohjaamisessa on kaksi toisiaan tukevaa näkökulmaa, joita ovat

asenteellinen sitoutuminen sotilaan ammattiin eli henkinen kasvu ja upseerin käytös- ja toimintatapojen omaksuminen eli upseeri näyttää upseerilta.

Kolme muutoksen vuotta - tulta ja tappuraa

Kolme vuotta upseerikoulutuksen uudistuksen käytännön työtä johtaneena olen saanut seurata näköalapaikalta keskustelua ja kirjoittelua koulutus uudistuksesta. Työpaaineiden keskellä energian hukkaaminen tehtyjen päätösten kritisointiin ja arvosteluun sekä epäkohtien etsimiseen on ollut surkuhupaista - nekin voimavarat olisi tarvittu uudistuksen toteuttamisessa. Ammattiyhdyspolitiikka ja aatteellinen järjestötoiminta ovat sekoittuneet.

Arvoiltaan ihanteellisimmille ja elämän kokemukseltaan nuorimmille sekä vaikutteille altteimmille, kadeteille, on luotu virheellinen esikuva upseeriudesta - lojaalisuus on kääntynyt jarruttamiseksi ja esimerkillisyys oman pesän likaamiseksi. Yhtenäisyyden sijaan on toimittu hajaannuksen puolesta. Kadettikoulun johtajankin edellytettiin nousevan muiden mukana barrikadeille niin kuin aiemmin kerrottiin tapahtuneen - upseeriuden arvoja puolustamaan. Ei uskoisi todeksi, jos ei itse olisi kokenut.

Kadettiveljet, auttakaa barrikadeille jähmettyneet takaisin "ruotuun" ja tämän jälkeen yhdessä nostamaan lojaalisuus ja esimerkillisyys taas kunniaan. Samalla voisimme penkoa kaapin kätkeistä upseeriuden oikeat esikuvat malliksi nuoremmille ja karkottaa riidankylväjät rivistöistämme. Tämä ei ole vielä liian myöhäistä.

Hertz

Autonvuokrauksen edelläkävijä.

Sotaväen sopimustoimittaja.

☎ 0800 11 22 33

www.hertz.fi

Emeritusrehtorin, kenrnm Seppo Tanskasen kommentti

Kadettiperinteiden jalostamishanke lähti liikkeelle Lasse Otrasen kirjoituksessa kuvailluista syistä ja periaatteilla, joista olimme samaa mieltä. Keskustelutuokio kadettioppilaskunnan edustajien kanssa osoitti, että liikutaan herkällä ja vaikealakin alueella. Kadettikoulun johtaja ryhtyi kuitenkin työhön, joka oli tehtävä. Sitten tämä eräänlaisesta rikkaruohojen kitkemisestä lähtenyt hanke näyttää koulutusuudistuksen myötä jatkuneen ja alkaneen elää ikään kuin omaa elämäänsä.

Itse olen kuitenkin komentajavuosinani oppinut suhtautumaan kasvatukseen, kurinpidon, huumorin, perinteen tai milloin milläkin varjolla tapahtuvaan vanhempien nuorempiinsa kohdistamaan kiusantekoon tosikkomaisen kielteisesti. Oman kadettikurssini alkessa vanhemmilta kadeteilta oli joitain harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta poistettu käskyvalta meihin nuorempiin ja sama käytäntö jatkui seuraavan kurssin alettua. Silti meistäkin tuli - ainakin omasta mielestämme - ihan kunnollisia upseereita. Myöskin suhteet kaadereihimme ovat vuosikymmenienkin jälkeen asiallisen arvostavat. Toisenlaisiakin kokemuksia tiedän kadettiveljillä olevan.

Maanpuolustuskorkeakoulun perinnetyössä oli toki paljon muutakin tehtävää kuin kadettien asiat. Yleisesikuntaupseerikurssien siirto toi viimeisetkin opiskelijat Santahaminan kampukselle, jonne oli luotava kolmen sotilasopetuslaitoksen aiempaa työtä arvostavat perinne-elementit. Kadettikunnan teettämän tutkimuksen mukaan tiesimme, että upseeri on ihanteellisimmillaan kadettina ja ammatillisimmillaan yliluutnantin-kapteenin ikäisenä. Siksi sisäiseen lujuteen tähtäävää kasvatusta tarvittiin kadettiajan jälkeenkin. Oli saatava aikaan puitteet, joissa hiljaksen syntyy uuttakin upseeriperinnettä - Santahaminan henkeä.

Hyvien työtoverien ja yhteistyökumppanien voimin saatiin juhlapuheiden katteeksi jotain aikaankin. Asian konkretisoimiseksi vielä muistinva-

Seppo Tanskanen

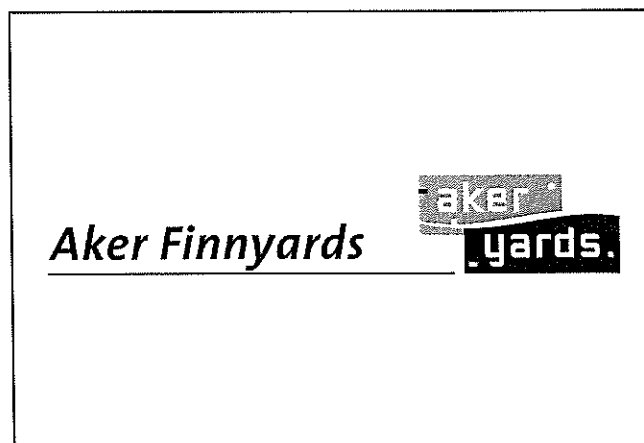
rainen luettelo niistä rehtorikauteni hankkeista, joilla pyrittiin edistämään perinteiden arvostamista ja asennekasvatusta niin opiskelijoiden kuin palkatun henkilöstön parissa:

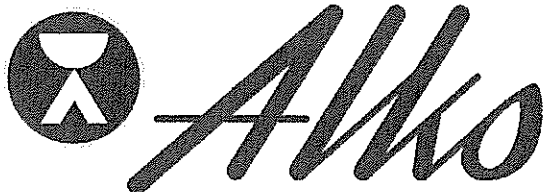
- Maanpuolustuskorkeakoulun edeltäjien yhteisten perinnekokonaisuuksien rakentaminen; samoihin

tiloihin koottiin kolmen koulun sankarivainajien muistotaulut, priimustaulut ja johtajien kuvat

- Maanpuolustuskorkeakoulun perinteiden esittely koulun lehdessä ja koko palkatulle henkilökunnalle pidetyissä puolivuotisinfoissa
- "Käsi kalvan kahvassa" -nimisen suomalaisen upseerikoulutuksen lyhyen historiikin julkaiseminen kaikille opiskelijoille ja erityisesti kadeteille jaettavaksi
- Entisten rehtorien muotokuvien maalauttaminen ja paljastaminen
- Maanpuolustuskorkeakoulun Perinneyhdistyksen perustaminen
- Upseerikoulutuksen perinnehuone, joka seuraajani tuella valmistui vasta viime keväänä sekä
- Helsingin sotilasläänille/kaupungille - vuosia sitten - tehty esitys alueen teiden viralliseksi nimeämiseksi upseerin ammattiin ja koulutukseen liittyvillä nimillä.

Kadettikunta tuki upseerikasvatusta mm. julkaisemalla teoksen "Ajatuksia upseerin arvomaailmasta". Sama tavoite oli tärkeänä lähtökohtana pohdittaessa "Kadettiupseeriveistoksen" sijaintia. Veistos paljastettiin Ritaritalon edessä vuoden 2001 alussa.

VASTUULLINEN JA PALVELEVA

Suomen Karbonaatti

Poikkitie 1, 53500 Lappeenranta
Puh. 020 455 7310

ARTTURI ANTTILA OY

Taipaleenkatu 5, 38700 Kankaanpää
Puh. 02-572 1059

**Hyötyä ihmiselle
ja ympäristölle**

Hyötytuuli on
tuulienergialla
tuotettua sähköä.
Ympäristöystävällistä
Hyötytuulta
Turku Energiasta.

www.turkuenergia.fi **Turku Energia**

Kunnon ampumataulut

Kivääri 300 m koko: 1150x1300 mm,
SPOL koko: 570 x 750 mm ja
RK 3 koko: 600 x 600 mm

OSAA PAHVIT JA PAKKAUKSET

saat varastostamme

Teollisuustie 2, 02880 Veikkola

Puh.: 09-8190430

Fax:: 09-81904340

E-mail: myynti@pa-hu.fi

VIRKAPUVUT PAJUSELTA

Maavoimille
Merivoimille
Ilmavoimille

Asellinkatu 6

38700 KANKAANPÄÄ

puh. 02-572 1082

e-mail pajunen@pajunen.pinni.com

Junalle, mars

VR CARGO

Pohjolan Liikenne

Oy Pohjolan Liikenne Ab

Postintaival 3, 00240 Helsinki

puh. 0307 15, faksi 0307 23 760, www.pohjolanliikenne.fi

Kirjallisuusarviot

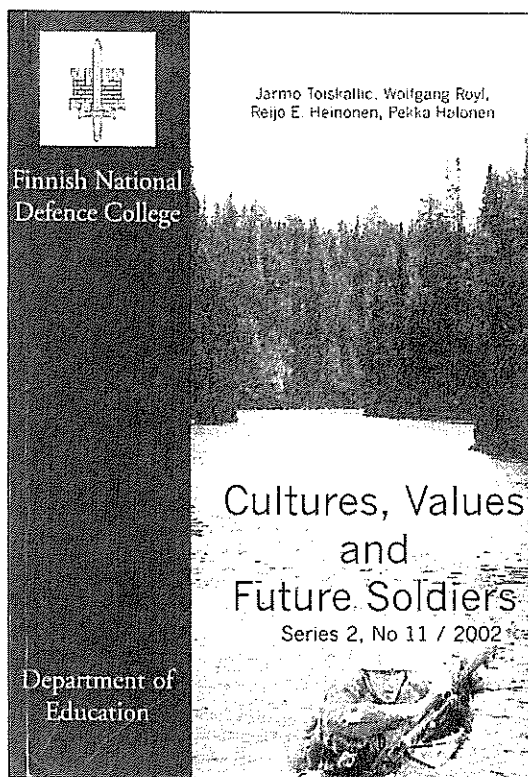
Cultures, Values and Future Soldiers.

Maanpuolustuskorkeakoulu, koulutustaidon laitos
Julkaisusarja 2, artikkelikokoelma 11/2002.

126 sivua

Artikkelikokoelma on osa "Maavoimien taistelun kuvat 2020" tutkimushanketta. Artikkeleita on neljä: emeritus professori Wolfgang Roylin "Euromilitary Identity in Transition", majuri Pekka Halosen "Trainig Culture and the Combatant in 2020?", professori Reijo E. Heinosen "Values Memory, Global Ethic and Civil Crisis Management" sekä professori Jarmo Toiskallion "Being a Soldier in 2020". Heinosta lukuun ottamatta kaikki kirjoittajat ovat sotilaspedagogeja. Ainoa joukossa joka ei ole suomalainen on Wolfgang Royl, joka on saksalainen. Kaikki alla käytetyt lähdeviitteet viittaavat yllämainittuun teokseen.

Toiskallio toteaa johdannossa kokoelman pyrkivän hahmottamaan sellaisia sotilaspedagogisia periaatteita, jotka mahdollistaisivat syvällisen ja laajan ymmärryksen ja tiedon hankkimisen. Tämän haastavan tehtävän viitekehukseen kuuluvat käsitteet kulttuuri, etiikka ja identiteetti. Tällä kyseisellä taustatutkimuksella ei pyritä ennustamaan taistelua (tai taistelukentän olosuhteita). Tutkimuksessa pyritään ennustamaan tulevaisuuden sotaväen henkisen ja moraalisen perustan kulttuuritekijät. Johdannossa esitetään huikea hypoteesi uuden sotilaskulttuurin ydintekijästä: eettinen johtajuus. Toiskallio tuo myös esille sen että tutkielmassa oletetaan sotilaspedagogiikan olevan jotain enemmän kuin pelkästään sotilaskoulutuksen menetelmien tutkiminen. Sotilaspedagogiikan on itse osallistuttava omaan kehitykseensä. Kasvatustieteen kohteena on ilmiö joka on kulttuurisidonnainen. Sotilaspedagogiikan on tutkittava

kontekstiaan, eli sotilaita, kulttuuria, identiteettejä ja etiikkaa. Kysymykseksi tuleekin millainen sotilas saattaisi olla koulutettavana 2020?

Ensimmäisen artikkelin kirjoittaja on tohtori Wolfgang Royl. Hän on professori (emer.) Bundeswehrein Münchenin yliopistosta. Royl lukeutuu Euroopan kuuluisimpien sotilaspedagogien joukkoon. Hänen pitkäaikaisina tutkimuskohteina ovat olleet sotilas- ja siviilikoulutuksen yhdistämismahdollisuudet, kansainvälinen yhteistyö ja "euro-sotilas identiteetti". Hänen tutkimustensa pääteemana voidaan pitää "sotilaana demokratiassa". Tässä artikkelissa Royl pyrkii syventämään ja laajentamaan "euro-sotilas identiteetin" käsitettä. Royl pyrkii myös laajentamaan sotilaspedagogiikan käsitettä. Hän väittää "euro-sotilas identiteetin" kuuluvan sotilaspedagogiikan perusteiden joukkoon. Kuten niin moni muu väite tässä artikkelissa, niin myös tämän perustelut jäivät tältä satunnaiselta lukijalta ymmärtämättä.

Royl aloittaa teorianmuodostuksen ystävällisesti aivan perusteista. Hän esittää erään tietoteoreettisen oletuksen jossa osoitetaan kuinka historia voi opettaa. Väite kuuluu siis:

"kokemuksista syntyy odotuksia". Tästä siirrytään sujuvasti seuraavaan käsitepariin, joka on käytäntö/teoria. Nähdäkseni tässä tarkoitetaan miltei analogista suhdetta näiden käsiteparien välillä. Tästä johtuen meille syntyy oikeus olettaa, että koulutettu upseeri, joka on saanut sotilasjohtamiskokemusta, identifioi itsensä esimerkillisellä tavalla johonkin jota Royl nimittää sotilaallisuudeksi demokratiassa (engl. soldiership in democracy, s. 14). Tähän kuuluu sotilaallisten hyveiden omaksuminen, kyky sotilasjohtajuuden periaatteiden soveltamiselle ja lojallisuus demokraattista valtiota kohtaan. Olettamukset jatkuvat siten että upseerista muodostuu eräänlainen ihanneihminen jota positiiviset kokemukset muokkaavat suoraan ja jota negatiiviset kokemukset stimuloivat

analysoimaan ja parantamaan tilannetta. "Euro-sotilas identiteetin" määrittelyyn kuuluu myös sotilaallisten kokemusten integroiminen omaan henkilöhistoriaan.

Royl näkee sotaväen pidettävän toiminnan ja rakenteen puolesta kasvatuksellisena objektina. Näin esimerkiksi siksi, että jo kotiutuneen reserviläisen identiteetin kehittyminen armeijan mukana vaatii sotilaan vakuuttumista siitä, että yhteiskunta ja sen saavuttamalla globaalilla näkökulmalla on positiivinen asenne vapaudessa olevaa rauhaa kohtaan (s. 20).

Suuri osa Roylin perusteluista ovat enemmänkin julistuksia kuin tieteellisiä perusteluja. Todennäköisesti suurin osa näistä julistuksista ovat saaneet perustelunsa jo joissakin Roylin muissa teoksissa. Satunnaista, kasvatustieteellisesti sivistymätöntä, lukijaa tämä ei auta. Esimerkiksi Roylin sotilaspedagoginen hierarkkinen käsitetaksonomia vaikutti varsin mielivaltaiselta ensilukemalta. Käsitetasot perusteltiin yksittäisillä "real life" esimerkeillä.

Seuraavan artikkelin kirjoittaja on majuri Pekka Halonen, sotilaspedagogiikan jatko-opiskelija, joka palvelee

Maanpuolustuskorkeakoulun Koulutustaidon laitoksella. Halosen huomio on kohdistunut etenkin sotilaskoulutuksen kulttuuriin. Hän lähestyy kysymystä sotilas- ja siviilikoulutusperiaatteiden suhteesta toisiinsa tulevaisuudessa. Hän tutkii sitä miten siviilikoulutusympäristö vaikuttaa ja toisaalta palvelee sotilaspedagogiikkaa tulevaisuudessa. Puolustusvoimien uudesta koulutuskulttuurista on ollut paljon puhetta. Tämä uusi kulttuuri on ollut ”käytössä” jo muutaman vuoden, ainakin virallisesti, mutta näkykö se jo kentällä ja heijastuuko se puolustusvoimien ulkopuolelle. Satunnaista lukijaa helpotti löytää selkeä kysymyksenasettelu heti artikkelin alkutaipaleilla. Myös perustelut joita useimmiten seurasi jonkinlainen kirjoittajasta riippumaton lähde olivat avuksi kriittiselle lukijalle.

Halonen toteaa puolustusvoimien koulutuskulttuurin ja johtajakoulutusuudistusten kulkevan käsi kädessä muun yhteiskunnassa tapahtuvan koulutuskulttuurin kanssa. Puolustusvoimien koulutuskulttuuri (tai ympäristö) koostuu yksittäisistä toimintamalleista, jotka vaikuttavat koulutukseen puolustusvoimissa. Tähän kuuluvat arvot, normit, tavat, perinteet ja organisaation kirjoittamattomat säännöt (s. 51). Valitseva johtajakulttuuri on myös oleellinen osa koulutuskulttuuria. Kouluttajat itse ovat ”lähtö” kulttuurinsa osatuotteita.

Päätös omaksua konstruktivistinen lähestymistapa kaikessa puolustusvoimien koulutuksessa on Halosen mukaan erittäin merkittävä. Tämä päätös noudattaa trendiä joka vallitsee muussa yhteiskunnassa. Puolustusvoimissa tulisi noudattaa elinikäisen oppimisen periaatetta. Opetuksen tulisi olla avointa ja aidosti oppilaan omaksuttavissa. Sotilaspedagogiikan on tarjottava oppimaan oppimista, tai tutkittava miten se mahdollistettaisiin tulevaisuudessa puolustusvoimissa. Organisaatioiden tulisi myös noudattaa oppivan tai muuttuvan (itsearvioijan) organisaation mallia.

Halonen tuo selkeästi esille asian- ja vastaa asetettuihin kysymyksiin. Ehkä jopa liian helposti? Lukijalle voi syntyä kuva siitä, että kaikki mitä voidaan tehdä on jo tehty. Artikkelissa tavallaan referoidaan jo tehtyjä päätök-

siä. Toisaalta kirjoitus voidaan nähdä riippumattomana perusteluna sille että jo tehdyt ratkaisut ovat oikeita. Ongelmat, jotka tuodaan esille esim. opetusmenetelmien suhteen, ovat vanhat tutut, eli valmiita ratkaisuja ei ole, mutta toisaalta, ei niitä myöskään saisi olla. Asiaan vain muodollisesti vihi-kiytyneenä, ihmettelen miten kaikki konstruktivismi tuntuu päättyvän aina interaktiivisuuteen (s. 58)? Oletuksena näyttää myös olevan että analyttisyys ja kausaali-päätely olisivat itseisarvoja joita tulee konstruktivismin keinoin opettaa. Ajatus ei tunnu vieraalta mutta eikö oppilaalle tulisi tarjota mahdollisuus oppia hänelle tyypillisimmällä tavalla?

Seuraavan artikkelin kirjoittaja on tohtori Reijo E. Heinonen. Heinonen on Joensuun yliopiston teologisen tiedekunnan dekaani. Hänet tunnetaan maailmanlaajuisesti globaalin etiikan puolestapuhujana. Globaali etiikka on Heinosen mukaan oltava osa monikulttuurista viestintää. Tämä on välttämätöntä tulevaisuudessa, jossa halutaan menestyksekkäästi ratkaista kansainvälisiä kriisejä. Heinonen ei kirjoita sotilaista, mutta tutkii kulttuuri- ja arvovakenteita. Nämä luovat oleellisen pohjan myös tulevaisuuden sotilaalle. Toiskallio näkee eettisen johtajuuden näkökulmasta hyödyllisiä yhtäläisyyksiä Heinosen ja Roylin maailmanlaajuisissa näkökulmissa.

Heinosen artikkeli on jaettu kolmeen osaan. Hän toteaa artikkelin alussa näiden osien olevan luettavissa erikseen, toisistaan riippumatta. Ensimmäinen osa, osa A, käsittelee globaalin etiikan käsitteen syntyä. Heinonen kuvailee miten globaalia etiikkaa on käytetty käsitteenä kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä on alkanut varsinaisesti 1990-luvussa. Mielenkiintoinen havainto on, että globaalia etiikkaa esiintyy kansainvälisen yhteisön käsitteistössä sitä enemmän mitä enemmän toimijoiden joukossa on hallitusten ulkopuolisia järjestöjä (NGO, I. Non Governmental Organisation, esim. kansalaisjärjestöjä kuten Amnesty, Greenpeace jne.). Samalla Heinonen pyrkii tekemään globaalia etiikkaa ”salonkikelpoisen”. Heinosen väite A-osassa lienee se, että globaalin etiikan on välttämättä oltava osa kansainvälistä

viestintää. Tähän on toisaalta hyvin helppo yhtyä, koska tavoitteena ei ole globaali etiikka sinänsä vaan kestävä maailmanrauhan tavoittaminen, ja kuka meistä ei kannattaisi maailmanrauhaa?

B-osa siirtyy teknisempään käsitelmäärittelyyn. Lukijalle esitetään kansainvälisen viestinnän perusongelmiin kuuluva symbolisaatiotason havaitseminen. Tämä on eräs niistä kysymyksistä jotka Heinosen mielestä tekevät globaalia etiikkaa parhaimman vaihtoehdon tulevaisuuden yhteiskunnan perustaksi. Kyse on pitkälti siitä miten ymmärrämme toisen kulttuurin piirittä tulevia väitteitä. Heinonen esittelee samassa väitteensä siitä miten uskonnot toimivat kulttuurien ”arvomuisteina” (values memory of cultures, s. 74). Käsitetason väärintymäryksien esimerkkeinä Heinonen käyttää terroristikäsitteen käyttöä julkisuudessa.

C-osa on mielenkiintoinen osa Heinosen artikkelista. Lukijalle esitetään miten täydellisen yhteisymmärryksen tasolle voidaan päästä ja miksi sinne tulisi päästä. Tämä on perusteltua nyky-yhteiskunnassa, ja on helppo yhtyä Heinosen väitteeseen, että se voi olla avainkysymyksiä 2020. Sivulla 89 lukijalle esitetään ”ymmärrystasotaulukko”. Tässä Heinonen vertaa viestinnän, symbolisaation ja kansainvälisen politiikan tasoja keskenään.

Seuraavan artikkelin kirjoittaja on tohtori Jarmo Toiskallio. Toiskallio on sotilaspedagogiikan professori Maanpuolustuskorkeakoululla. Toiskallio luo ihmisyyden viitekehystä sekä nykyhetkessä että tulevaisuudessa kahden eri ihmiskuvan kautta: ihminen eettisenä toimijana sekä ihminen konemaisena toimijana. Jälkimmäistä ihmiskäsitystä Toiskallio kutsuu ”kyborgiksi” (cyborg).

Tässä artikkelissa, kolmeen aikaisempaan verrattuna, tuodaan hiukan vahvemmin esiin visio tulevaisuudessa olevista vaatimuksista sotilasta kohtaan. Kirjoittaja ei kuitenkaan erehdy väittämään näitä visioita totuuksiksi, vaan tuo ne esiin eräinä mahdollisina (mutta perusteluina ja todennäköisinä) vaihtoehtoina ottaen huomioon tämänhetkiset kehityslinjat. Toiskallio puhuu täten ihmisestä, joka toimii sotilaana

ympäristössä joka tulvii informaatiota ja on erittäin pitkälle teknisesti ja elektronisesti välineellistynyt ja erittäin nopeatempoinen. Lukija havaitsee nopeasti että Toiskallion ”kyborgi” ei ole tieteiselokuvien robotti-ihminen jonka ruumis on täynnä implantteja, vaan ihminen joka ”ajattelee” ja toimii kuten robotti.

Toiskallion mukaan sotilaspedagoginen näkökulma lähestyy ihmistä kulttuurisidonnaisena toimijana. Mielenkiinnon kohteena ovat ihmisen teot, eli tekevä ihminen. Nähdäkseni tällaista ihmistä voisi kutsua agentiksi. Toiskallio väittää että tekoihin kuuluvat aina aikomukset. Mikä näiden välinen suhde on, jää valitettavasti sanomatta. Toiskallio väittää edelleen, että aikomukset ovat aina yhteyksissä agentin

arvoihin (s. 104). Se miten tämä yhteys vaikuttaa jää tässä vaiheessa määrittelemättä. Olisi ollut mielenkiintoista seurata kirjoittajan argumentointia tästä määrittelyvyydestä hiukan syvennmälle. Alta näyttäisi pilkistävän jokin tietty ihmiskäsitys. Yllä oleva teon (action) kuvaus ei näyttäisi sopivan kuin kohdalaisen suppeaan tekojen joukkoon. Jos sotilaspedagoginen näkökulma on nimenomaan agenttikeskainen, tulisi tämä kenties selvittää kasvatustieteellisesti sivistymättömälle lukijalle.

Yhteenvetona voidaan todeta että tulevaisuudentutkimus on juuri niin haasteellista kuin se on. Kokoelman tarkoitus oli todennäköisesti tuoda erilaisia näkökulmia tulevaisuuden sotilaspedagogiikan haasteisiin.

Nähdäkseni tässä myös onnistuttiin, ehkä jopa liian hyvin? Artikkelit olivat käsitteelliseltä tasoltaan hyvin erilaisia. Jokaisessa artikkelissa näkökulma oli erilainen ja valitettavasti myös tavoite. Lukijan kannalta olisi saattanut olla hedelmällisempää jos artikkeleiden tavoitteet olisivat olleet lähempänä toisiaan. Nyt artikkelit ovat niin monella tavalla keskenään erilaisia että vertailunäiden välillä on miltei mahdotonta. Tällöin jokainen artikkeli jää omaksi yksinäiseksi kannanotoksi.

Jonas Cederlöf

Kirjoittaja toimii Uudenmaan Prikaatin operatiivisen toimiston suunnittelu-upseerina.

Mikko Karjalainen (toim): Jatkosodan taistelut.

Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisuja. Gummerus, Saarijärvi 2002
201 sivua, karttoja.

Luentosarja jatkosodasta kirjana

Maanpuolustuskorkeakoulu järjesti keväällä 2002 Sotamuseon tiloissa yleisöluentosarjan Jatkosodan taistelut. Esitelmistä on osa nyt julkaistu samanimisenä kirjana. Se sisältää tusinan valittuja esityksiä taktiikan kehityksestä, hyökkäysvaiheesta, panssaritorjunnasta, asemasotavaiheesta, Helsingin pommituksista sekä Valkeasaaren, Vuosalmen ja Talin-Ihantalan torjuntataisteluista. Viimeisenä kirjassa on Ilomantsin loistava voitto. Jos en aivan väärin arvaa, kirjaa seurannee jatko, sillä moni yhtä mielenkiintoinen esitys jäi odottamaan vuoroaan. Toivon todella jatkoa. Tällä kirjalla on niin selvä trendi, ettei siihen olisi ehkä muita artikkeleita sisällöltään oikein sopinutkaan.

Kirjoittajien rautainen ammattitaito ja -tietämys tekevät kirjasta todella oppikirjan. Jos jotakin pitäisi sisällöstä sanoa, niin olisin kaivannut panssaritorjuntaa käsittelevästä kirjoituksesta enemmän kuin pari huomiota miinojen

osuudesta panssaritorjunnassa. Varsinkin ennen panssarinyrkkien ja panssarikauhujen tuloa etulinjan miinoilla oli oleellinen merkitys. Näin oli myös punavyöryän lopullisessa torjunnassa.

Kirjoituksissa on aiheiden käsitelytavassa luonnollisesti eroja. Tämä koskee varsinkin sotatoimia käsitteleviä kirjoituksia. ”Sotilaskäsikirjoittajat” noudattavat perinteistä kaavaa, jossa aikamääreet, paikannimet ja joukko-osastojen nimet seuraavat toisiaan yhtenä sarjana. Kaavalla ovat etunsa Taisteluissa, joissa on runsaasti joukkoja ja taistelutilanteet vaihtelevat nopeastikin, häviää lukijalta helposti kokonaisuus, elleivät kartat ja piirrookset ole täydentämässä tekstiä. Karttojen avulla myös sotiemme veteraanit löytävät omat toimintansa ja niiden liittymisen kokonaisuuteen. Tarkka lukija pysyy karttojen avulla selvillä kulloisestakin tilanteesta. Tässä kirjassa onkin useissa kirjoituksissa runsaasti karttoja.

Haluan tuoda esiin yhden kirjoittajan, jonka teksti on todella nautittavaa ja selväpiirteistä. Hän on Jukka Kulomaa, joka on kirjoittanut Valkeasaaren taistelusta. Kulomaan etuna on ollut se, että hänen kirjoituksensa keskittyy pääasiassa yhteen joukkoon, everstiluutnantti T. V. Viljasen Jalkaväkirykmentti 1:een, joka joutui vastaamaan Valkeasaaren lohkoista kokonaista kaartindivisioonaa vastaan. Kulomaa kehittää suomalaisen puolustusjärjestelyistä ja neuvosto-

joukkojen hyökkäysvalmisteluista sekä itse hyökkäyksestä kokonaisuuden, joka ei onnu - ei sitä tapahdu muidenkaan kirjoittajien osalta.

Vaikka en ota tässä yhteydessä esille muita nimiä, tämä ei tarkoita sitä, että kirjoituksissa olisi tasoeroja. Kaikki kirjoitukset ovat ammattimiesten tekemiä. Kirjoitukset valaisevat suomalaista taktiikkaa sekä silloin, kun oltiin itse ylivoimaisia että taisteltaessa ylivoimaista vihollista vastaan. Ajoittain tulee lukiessa kuitenkin tunne, että kaikki ase-lajit eivät ole saaneet niille kuuluvaa osuutta taisteluiden käsitelyssä. Jalkaväen nuolet on helpompi piirtää kuin pioneerien miinoitukset tai huoltopäällikön murheet. Talin-Ihantalan taisteluiden yhteydessä Matti Koskimaa tuo voimakkaasti esille myös tykistön ja ilmavoimien osuuden.

Kirjassa on jatkosodan monet ratkaisutaistelut kerrottu tiivistetyssä muodossa. Enää ei tarvitse kaivaa esille - muuten kuin hakuteoksena - moniosaisia jatkosodan historioita. Tässä kirjassa taistelut ovat ikään kuin tarjolla, lyhyesti, ytimekkäästi ja ammattimiesten kirjoittamina. Kirjoitusten saattamisella julkisuuteen kirjassa esitetyllä tavalla koonnoksena on pystytty aikaansaamaan todella mielenkiintoinen julkaisu.

Anssi Vuorenmaa

Alkoiko Ruotsin ulkopoliittikan pitkä linja Turusta? Itsekkyyttä vai valtiomiestaitoa - Ruotsin idänpolitiikka ja Suomi vuodesta 1812 vuoteen 2002.

Toimittanut Tapani Suominen
Heikki Talvitien toimissa pääartikkelin kirjoittajana.

ISBN 951-31-2581-5.

Kustannusosakeyhtiö Tammi
Helsinki 2002.

290 sivua.

Tunneemmeko naapurimme historiaa?

Ruotsin historia ja maan ulkopoliittikan linjat autonomisen Suomen syntymisen jälkeen ovat jääneet suomalaisille varsin vieraksi. Suomen Tukholman suurlähetystön piirissä ryhdyttiin 1990-luvun lopulla toimiin, jotta tietomme Ruotsin idänpolitiikan pitkästä linjasta karttuisi. Tämän työn käsissä olevan kirjan ”isänä” on toiminnut juuri eläkkeelle siirtynyt Suomen Tukholman-suurlähettiläs Heikki Talvitie ja toimittajana kulttuurineuvos Tapani Suominen.

Kyseessä on lukuisien kirjoittajien taitavista kynistä syntynyt artikkelikoelma, joka on rakentunut Heikki Talvitien keskeisen artikkelin ympärille. Sen johtoteemana on Ruotsin ulkopoliittikan suuri linja. Talvitien mukaan linjan peruskivet asetettiin paikoilleen elokuussa 1812, kun Ruotsin kruununprinssi Kaarle Juhana ja Venäjän keisari Aleksanteri I tapasivat Turussa. Suomalaisen takuumiehenä paikalla oli Aleksanterin neuvonantajana suosioon päässyt kenraali Kustaa Mauri Armfelt. Tämä seikka selittää myös, miksi hänen hahmonsä on noussut kansikuvassa Kaarle Juhanan ja Aleksanterin taustalle.

Kirjoittajakuntaan kuuluu Talvitien lisäksi parikymmentä asiantuntijaa lähinnä Suomesta ja Ruotsista, mutta joukkoon liittyvät myös norjalainen ja venäläinen tutkija. Teoksen kirjoittajat ovat halunneet työhön keskustelevan otteen. Lukijoiden tehtäväksi jäänee sen arvioiminen, kaukanako

eri kirjoittajat ovat toistensa kannoista ja miten asiantuntijat ovat onnistuneet omien kantojensa perusteluissa. Useimmat kirjoittajat valottavat nimenomaisesti Ruotsin idänpolitiikkaa. Tosin muutamissa artikkeleissa käsittely on edennyt varsin kauas ulkopoliitiikasta. Keskustelukirjamaisuutta korostaa, ettei teokseen ole sisällytetty henkilöhakemistoa saati asiahakemistoa.

Suurvalta-ajan päättymisen jälkeen suomalaiset saivat ajoittain sapsenmakuisen katkeruuden vallassa seurata, miten ruotsalaiset hylkäsivät valtakunnan toisen puoliskon - Suomen - kehittämisen ja erityisesti puolustuksen. Talvitie on lähtenyt ajattelussaan siitä, että tapaaminen Turussa vuoden 1812 elokuussa loi pohjan Ruotsin ulkopoliittiselle selviämistarinalle. Sen tulostahan on ollut, että valtio on saanut vuodesta 1815 alkaen rakentaa hyvinvointiaan rauhantilassa lähes 200 vuoden ajan.

Tuon pitkän jakson kuluessa ruotsalaisiin on iskostunut omahyväisyys. Tämä on myös johtanut kirjan nimeen. Onko kyseessä itsekkyys vaiko valtiomiestaito vai pitäisikö nuo kaksi otsikkosanaa nähdä toisiinsa sulautuneina, jää lukijoiden pohdittavaksi. Kirjan myötä suomalainen pääsee sukeltamaan varsin syvälle ruotsalaisten ajatteluun ja heidän meillä niin tuntemattomaan historiaansa. Emmehän me suomalaiset upseerit ole paljoakaan tienneet Ruotsin ulkopoliittikan peruslinjoista. Oman hyvinvointinsa rakennustyössä ruotsalaiset poliitikot ovat toimineet kylmän itsekkäästi työntäen kaikkinaiset tunnesiteet valtionedun edestä sivuun, mutta mikä olisikaan oikea menettelytapa pienen maan viisaalta hallitukselta. Suomalaisen onni on ollut, että ruotsalaiset upseerit eivät ole suhtautuneet vuosien saatossa Suomen asioihin yhtä kyynisesti.

Kirjoittajat toivovat teoksensa herättävän keskustelua. Ulkopoliitiikka on teoksessa rajattu varsin kapeaksi paalutetuksi poluksi. Julkistamistilaisuudessa yleisön puheenvuoroissa kaivattiin, että kirjoittajat olisivat kiinnittäneet enemmän huomiota taloudellisiin näkökohtiin. Vastaavasti tämän kirjoittaja ja jäi kaipaamaan sotahistorioitsijan puheenvuoroa, jossa olisi käsitelty esi-

merkiksi viime sotiemme aikaista vapaaehtoistoimintaa. ”Antingen - Eller” -ryhmän painoarvoa tai Ruotsin puolueettomuuden sotilaallista astetta talvisodan aikana, Nyt poliittisen historian tutkijat keskittyvät lähes yksinomaan hallituksen toimiin. Ruotsalaistohtori Gunnar Åselius paikkaa kuitenkin sotilaspuolen puutteet artikkelissaan ”Vihamielinen Suomi, vihamielisesti puolueeton Ruotsi.” Jo Åseliuksen artikkelin lukeminen kertoi allekirjoittaneelle, että kirjaan kannatti todella tarttua.

”Antingen - Eller” -ryhmän vaikutus mielipiteitten ohjailussa on Ruotsin puolustusvoimien piirissä ollut kaiketi suurempi, kuin Ruotsissa olisi haluttu nähdä. Upseeriston sympatioista lahden molemmin puolin kertoo jotakin se, että yli 70-vuotiaan Suomen sotatieteellisen seuran kunniajäsenten joukossa on vain yksi ulkomaalainen upseeri: kenraali, kreivi A. Ehrensvärd.

Talvisodan aikaisen Ruotsin puolueettomuuden tämän kirjoittaja haluaisi varustaa pysyvillä lainausmerkeillä. Todettaessa, että Ruotsilla oli vaikeuksia linjansa löytämisessä, olennaista oli, ettei Ruotsi eikä liioin Norja antanut puolueettomuusjulistusta, vaan lopuksi ne julistautuivat ”ei-sotaa käyviksi maiksi”. Ja toden totta puolueettomuutta ei noudatettu. Muistettakoon monet talvisodan päivien toimet, joista muun muassa Ehrensvärd kertoo muistelmissaan. Oltakoon muiden historiajaksojen puolueettomuudesta mitä mieltä tahansa niin talvisodan aikana puolueettomuutta ei noudatettu. Sotien jälkeen käsite oli helppo hakea varastosta ja sijoittaa se uudelleen maan viattoman ulkopoliittikan opinkappaleiden joukkoon.

Koska kyseessä on myös keskustelukirja, haluaisi toistuvasti kysyä, mihin materiaaliin tosiasioihin pohjaa tutkijoiden arvio Norjan odotettavissa olevasta vastarinnasta englantilaisten tullessa Suomea auttamaan. Poliittisilla vastalauseilla ei maata - ei edes Norjan maastoissa - puolusteta. Norjan sotilaallisen voiman esittäminen muuttamalla lauseella olisi tarpeen, sillä silloisen Norjan vastarintahaluun ja -kykyyn moni suhtautuu nykyisin, kuin olisi kyseessä 1900-luvun loppupuol-

liskon Nato-Norja. Norjan maantieteen heikkoa tuntemista kuvaa yleistys, jota ei voi sivuuttaa: ”Kun Saksan sotatoimet Norjaa vastaan alkoivat (1940), englantilaiset miehittivät eräitä Pohjois-Norjan satamia.”

**Mauno Jokipii:
Hitlerin Saksa ja sen
vapaaehtoisliikkeet
Waffen-SS:n
suomalaispataljoona
vertailtavana**
Suomalaisen Kirjallisuuden
Seura (SKS)
ISBN 951-746-335-9
Gummerus, Jyväskylä 2002
463 sivua

Toisen maailmansodan tapahtumia on vuosikymmenten saatossa tarkasteltu puolelta ja toiselta. Yksi varsin vähän tutkittu aihe ainakin Suomessa on käsitellyt Saksan palveluksessa olleita ulkomaalaisia vapaaehtoisia. Heitä oli eri tietolähteiden mukaan noin 1 500 000 tai 1 600 000. Lukumäärien erot johtuvat lähinnä siitä, ketkä lasketaan tähän ryhmään kuuluviksi.

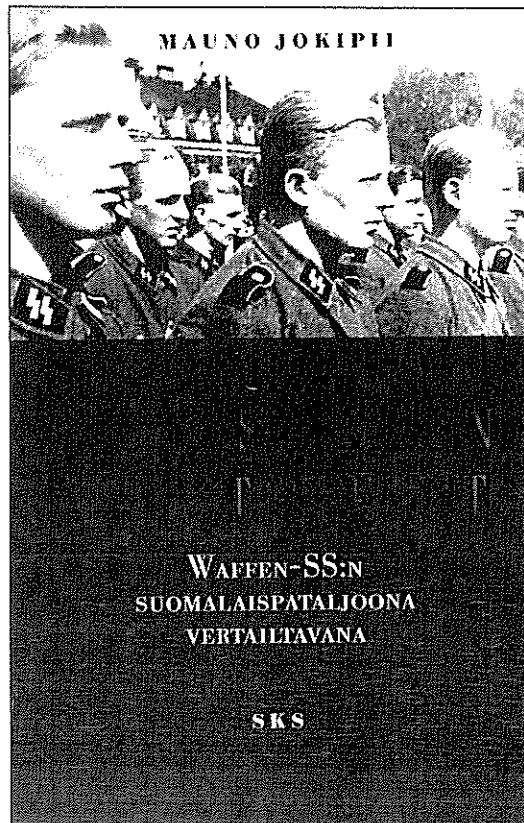
Vapaaehtoisia lähti Saksan asevoimiin muun muassa Hollannista noin 55 000, Belgiasta 44 000, Latviasta 110 000, Virossa eri tietolähteiden mukaan 60 000 - 80 000, Tanskasta 6 000, Ruotsista 300 - 800, Espanjasta 20 000, Ranskasta 20 000 - 40 000 ja Suomesta 1500 tässä joitakuuta mainiten. Ranskalaiset on monissa tilastoissa jaettu kahteen ryhmään a) elsassilaiset sekä lothringenilaiset ja b) muut ranskalaiset. Suomesta lähti Saksan asevoimiin vuosina 1941-43 1407 ja vuosina 1944-45 100 miestä. Neuvostoliittolaisia liittyi Saksan armeijaan 968 000 miestä.

Edellä esitettyjen kansallisuuksien lisäksi Saksan asevoimissa palveli myös slovakkeja, italialaisia, kroaat-

Suomalaiset purjehtivat liehuvin lipuin, mutta ruotsalaiset monesti sammutetuin lyhdyin saaristoväylillä. Molemmat maat selvisivät karikkoisilta vesiltä eri tavoin toimien. Kun tuntee ruotsalaisten upseerien ja heidän vapaaehtoistensa häpeäntunteen 13.3.1940,

jää miettimään kummalla tavalla oman arvontunne kasvoi. Sen näyttävät tulevat ajat.

Antti Juutilainen

teja, albanialaisia, sveitsiläisiä ja jopa brittejäkin, joskin viimeksi mainittujen lukumäärä oli vähäinen.

Hitlerin Saksa näki eräänlaiseksi lähetystehtäväksi Euroopan johtamisen ja sitä silmälläpitäen värvättiin Euroopan eri maista nuoria miehiä sotilaiksi Euroopan armeijaan. Saksalla olivat varsinaisten puolustusvoimien lisäksi vuonna 1939 perustetut Waffen-SS-joukot. Juuri näihin joukkoihin oli tarkoitus sijoittaa ulkomaalaiset vapaaehtoiset. Noin

200 000 ulkomaalaista vapaaehtoista palvelikin Waffen-SS-joukoissa. Valtaosa palveli kuitenkin Wehrmachtissa.

Mikä sitten sai eri maista nuoret miehet lähtemään Saksan armeijaan?

Syitä oli useita. Antikommunismi oli esimerkiksi espanjalaisten ja lat-

vialaisten motiivina noin 92-100 %:lla miehistä. Suurgermaani- aate sai kannatusta tanskalaisilta, hollantilaisilta ja Belgian flaameilta. Myös kansallissosialismi sai kannatusta. On arvioitu, että niin sanotuista läntisistä vapaaehtoisista 70 % oli kansallissosialismin kannalla. Täysin toisin oli suomalaisten vapaaehtoisten laita. Varsin moni oli menettänyt kotinsa vuonna 1940, joten vuonna 1941 ajatukset itäisestä naapurista eivät voineet olla myönteisiä.

Jokipii arvioi, että enintään noin 20 % suomalaisista vapaaehtoisista oli äärioikeistolaisia valtaosan ollessa ”maltillisia porvarillisen maailmankatsomuksen omaavia” tai jopa vasemmistolaisia, joita niitäkin kuten tiedämme oli mukana.

Suomessa Saksan armeijan arvostus oli saavutusten johdosta korkealla. Tätä arvostusta täydensi ensimmäisen maailmansodan aikainen jääkäriiliike.

Vapaaehtoisemme katsoivat olevansa uusia jääkäreitä. Muistettakoon lisäksi, että suomalaisvapaaehtoiset olivat Saksan asevoimissa hallituksensa suostumuksella - panttipataljoonana.

Professori Mauno Jokipii on paneutunut aiheeseen perusteellisesti. Hän on nimenomaan halunnut selvittää vapaaehtoistoiminnan puitteet Saksan armeijassa ja suomalaisten roolia siinä. Koska suomalaiset palvelivat Waffen-SS-joukoissa, on Jokipii suunnannut tutkimuksensa ensisijaisesti sinne.

Professori Jokipii on selvittänyt paitsi suomalaisten taistelujen tien Ukrainassa ja Kaukaasiassa myös monet muut tekijät kuten suomalaisten osallistumisen upseerikoulutukseen Waffen-SS-joukkojen upseerikoulussa Tölzissä Münchenin eteläpuolella, sotilaslääkkin-

tähuollon Saksan asevoimissa, henkilö-
täydennysjärjestelmää, yhteystoimiston
toimintaa jne.

Jokipii on myös perehtynyt suomalaisten erikoisasemaan Waffen-SS-joukoissa, sillä Suomi oli ensimmäinen maa, joka sai oman kansallisen yksikkönsä Saksan armeijassa.

Saksalla oli Waffen-SS-joukkojen osalta ajatus, että nämä muodostavat niin sanotun Euroopan armeijan Saksan valtioarmeijan Wehrmachtin osana. Tästä johtuen Talvisodan läpikäyneet noin 400 vapaaehtoista hajoitettiin norjalaisten, tanskalaisten, ruotsalaisten, hollantilaisten ja belgialaisten joukkoon moottoroidussa jalkaväki-divisioonassa Wikingissä. Muut koottiin suomalaispataljoonaksi koulutukseen. Tämä noin 800 miehen pataljoona oli lähes kokonaan suomalainen. Se liitettiin Wiking-divisioonan Nordland-rykmenttiin. Joukkoa täydennettiin 200 miehellä vuonna 1942 divisioonan taistellessa Kaukaasiassa. Täydennysosasto tunnettiin nimellä ”ne 200 urhoollista”.

Kadettikoulun käyneitä oli vapaaehtoisten joukossa neljä, mutta kotimaahan paluun jälkeen vielä 12 vapaaehtoista valmistui aktiiviupseereiksi 26. ja 27. kadettikurssilta sekä 17. merikadettikurssilta.

Osa palasi Suomeen vuonna 1942 pääosan palatessa vuonna 1943. He palvelivat sotilaina Suomen armeijassa osoittaen lojaalisuutta muun muassa siten, että osa taisteli Lapin sodassa

1944-45 entisiä aseveljiä saksalaisia vastaan saamiensa käskyjen mukaisesti.

Saksalaiset arvostivat suomalaisia sekä ollessaan esimiesasemassa että palvelustovereina. ”He olivat divisioonan paras pataljoona” arvioi eräs heistä. Saksalaiset olivat jopa ylpeitä kuullessaan kyseiseen pataljoonaan.

Mainittakoon vielä, että muuan Suomeen muuttanut sanomalehtimies väitti suomalaisten lähteneen Saksaan teloittaakseen juutalaisia. Tällainen väite on tietenkin pötyä. Sen ovat todenneet Nürnbergin oikeusistuimet 1940-luvulla. Myös tutkijat Mauno Jokipii ja Helge Seppälä ovat torjuneet tällaiset väitteet täysin perusteettomina.

Suomalaisia palveli myös Wehrmachtissa, mutta valtaosa oli Waffen-SS-joukoissa, joita ei tule sotkea Allgemeine-SS-joukkoihin. Joukot osallistuivat Wehrmachtin osana taisteluihin ja kärsivät usein painopistesuunnassa toimiessaan suuria tappioita. Vuonna 1944 Saksan oli pakko ottaa myös varusmiehiä Waffen-SS-joukkoihin. Aikaisemmin liittyminen oli vapaaehtoista. Vahvuus nousi joulukuussa 1944 jo yli 900 000 sotilaaseen oltuaan vuonna 1940 noin 100 000.

Nämä sotilaat arvostettiin yhdessä USA:n merijalkaväen ja brittien kommandojoukkojen kanssa maailman kovimmiksi sotilaisiksi Israelin armeijan sotahistorian toimiston tutkimuksessa, joka julkistettiin 10.5.1958. Ei ihme,

että muun muassa ranskalaiset värväisivät entisiä SS-sotilaita muukalaislegioonaan. Kannattaa myös muistaa, että yksi USA:n armeijan legendoista oli Suomen armeijan kapteeni, Mannerheim-ristin ritari ja SS-Untersturmführer Lauri Törni.

Professori Jokipiin A 4-kokoinen ja 463 sivua käsittävä kirja on perusteellinen tutkimus näistä ulkomaalaisista vapaaehtoisista painopisteen ollessa suomalaisissa.

Ei hän ole tutkijana ensimmäinen. Saksassa jo 1950-luvulla entiset SS-kenraalit Paul Hausser ja Felix Steiner sekä myöhemmin tiedemiehet Berndt Wegner ja ennen kaikkea Hans-Werner Neulen ovat julkaisseet aiheeseen liittyviä teoksia.

Suomalaisvapaaehtoiset palasivat sotien jälkeen siviiliin ja loivat uran omalla alallaan myös rauhan töissä erinomaisesti menestyen. Kaksi heistä on toiminut ministerinä, joukossa on lääkäreitä, juristeja, liikemiehiä - lyhyesti sanottuna hyvin menestyneitä ihmisiä.

Mauno Jokipiin teos on valaiseva alallaan. Hänen teoksensa ”Panttipataljoona” oli erinomainen historia suomalaisvapaaehtoisista. Nyt hän on mennyt laajempiin puitteisiin valottaen tuota aikaa monipuolisesti ja mielenkiintoisesti.

Tapio Skog

PÖYTÄVIIRIT, LIPUT, MERKIT
VALMISTAA JA SUUNNITTELEE

LIPPUTAITO OY

PL 14, 33541 TAMPERE Puh (03) 2142622, Fax (03) 2142096
lipputaito@yritys.tpo.fi http://yritys.tpo.fi/lipputaito

Haluatko valloittaa?

Valkeala on nykyaikainen vireä kunta Pohjois-Kymenlaaksossa, Kouvolan kupeessa. Kunnassa on hyvä elää ja asua. Ilma on raikasta ja ympäröivä luonto tarjoaa mahdollisuuksia niin pitkälle kuin oma luonto riittää, eli kantti kestää. Valkeala valloittaa yhtä helposti vierailijat kuin omat asukkaansa.

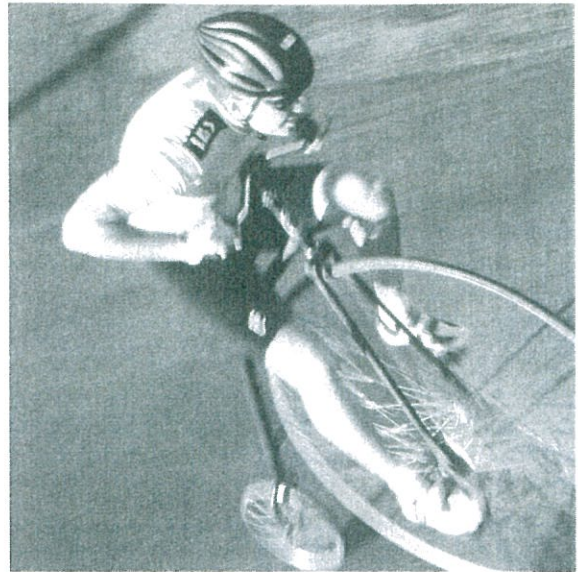
Valkeala on myös suuri ja tunnettu "varuskunta". Utissa on ollut sotilaslentotoimintaa käytännöllisesti katsoen koko itsenäisyytemme ajan ja Vekaranjärvellä, Suomen suurimmassa varuskunnassa, on opetettu maanpuolustusta jo yli 30 vuotta.

Tervetuloa Valkealaan valloittajaksi tai valloitettavaksi. Kysy mahdollisuuksistasi.

Valkeala

Valloittava kunta
Kustaa III tie 10, 45370 Valkeala
Puh. (05) 8631

Energia pitää pyörät pyörimässä

Energia pitää yrityksesi pyörät pyörimässä. Meiltä saat kaiken sähköstä öljyyn – mitä ikinä tarvitset. Yhdestä paikasta, yhdellä yhteydenotolla. Soita 0800 1 9001 tai klikkaa www.fortum.fi/fortumyritysnetti

KUMPPANUUTTA yli kuviteltujen rajojen

Menestyksellistä yritysverkostoa ei voi vain piirtää paperille. Ei edes sellaiselle, jonka reunaan on painettu kallis logo. Syvälinen yhteistyö ja konkreettisten työkalujen rakentaminen vaativat ihmisielen oivalluksia ja pitkäaikaista kanssakäymistä – kärsivällisyyttä ymmärtää sitä, mihin tässä nyt oltiinkaan matkalla.
www.senaatti.com

Nammo
NORDIC AMMUNITION COMPANY

Pohjoismaista osaamista huipputasolla!

Pienkaliiperiset ampumatarvikkeet

Pienoiskiväärin ja haulikon patruunat

Pistooliin ja revolverin patruunat

Kiväärin patruunat

metsästykseen, kilpa-ammuntaan, siviili-, viranomais- ja sotilaskäyttöön (sis. mm. erikoisluodit kuten valojuovat, panssariluodit, lyhyen kantaman luodit), Non-Toxic vaihtoehdot. Osa tuotteista Nato-kvalifioitu

Patruunakomponentit:

luodit ja hylsyt

Keskikaliiperiset ampumatarvikkeet

12,7 - 57 mm

*Tykistön ja heittimistön
ampumatarvikkeet*

Käsikranaatit, sytyttimet

DEMIL-palvelut

Nammo Lapua Oy
Lapuan tehdas
PL 5, 62101 LAPUA
Puh. (06) 4310 111
Fax (06) 4310 317

Vihtavuoren tehdas
41330 VIHTAVUORI
Puh. (014) 3779 211
Fax (014) 3771 480

Leppävirran tehdas
PL 25
79101 LEPPÄVIRTA
Puh. (017) 3667 700
Fax (017) 3667 705

www.nammo.fi / www.lapua.com

Matkayö Helsingissä?

Hotelli Helka toivottaa sinut
tervetulleeksi!

Sijaitsemme palvelujen
ympäröimänä
Helsingin keskustassa.

Helkassa on 150 viihtyisää huonetta,

VARAUKSET 08001 690 69

Puh. (09) 613 580

Fax. (09) 441 087

P. Rautatiekatu 23 A, 00100 Helsinki

Internet: www.helka.fi, E-mail: Reservations@helka.fi

Olemme
puolustusvoimien
sopimushotelli

ARS+MEDICINA

Vuodesta 1985 Helsingin ydinkeskustassa toiminut Lääkärikeskus ARS MEDICINA on avannut sisäänkäynnin kävelykadulta ja laajentunut yksityissairaalaksi.

YKSITYISSAIRAALA

ORTOPEDIA URHEILUKLINIKKA PLASTIIKKAKIRURGIA

Alan uusin teknologia, kokeneet kirurgit ja hoitotiimit. Ortopedia ja traumatologia; urheilu-, rasitus- ja nivelvaivat ja -vammat: kokeneet ortopedit **Timo Silvennoinen, Veikko Kiljunen ja Jan Lassus**.
Plastiikkakirurgia: **Minna Rautio**.
Anestesiologia: **Mauri Numminen**.

LASERKLINIKKA ARS

Hilidioksidilaserilla luomet, syyliät, arvet, juonteet, rypyt, silmäpussit, laskeutuneet luomet. Paikallispuudutuksessa tai yleisanestesiassa.

IHKLINIKKA ARS

Iho-, hius- ja kynsisairaudet. Ihomuutosten ultraäänitutkimukset. Allergiatestit. Sieniviljelyt. Valohoidot. Liikahikoilun Botox-hoidot. Erikoislääkärit: **prof. Allan Lassus, Liisa Karppinen ja Eliisa Rinne**.

ERIKOISLÄÄKÄRIKESKUS

Sisätaudit, diabetes, munuaistaudit, osteoporoosi, reumataudit. dos. **Eero Honkanen**, dos. **Ville Bergroth**.
Urologia: dos. **Ossi Lindell**.

Tervetuloa!
Jan Lassus, dos.
johtava lääkäri

Iso Roobertinkatu 8, 00120 Helsinki • www.arsmedicina.fi
Ajanvaraus ja neuvonta (09) 6811 390 • Avoinna ma-pe 9-20

**HOITOIHIN
JONOTTAMATTA.**

KAADERIEN LAULUJA ILMESTYNYT

Erinomainen laulukirja kuorolaulun ystäville lahjaksi ja omaan käyttöön.

Kaaderilaulajat on tehnyt mittavan kulttuurityön julkaisemalla ensimmäisen laulukirjansa. Kirjaan on koottu 100 kuoron ohjelmiston keskeisintä laulua. Kaikki laulut on sovitettu mieskuorolle. Suuri osa lauluista on ennen julkaisemattomia. Osa lauluista on myös vartavasten Kaaderilaulajille omistettuja. Suurimman työn ovat tehneet musiikkineuvos Urpo Jokinen ja majuri Matti Orlamo. Kuvitus on everstiluutnantti Heikki Tiilikaisen tunnettua käsialaa.

Vastaanottaja
maksaa
postimaksun

KADETTIKUNTA
VASTAUSLÄHETYS
Sopimus 00250-203
00003 HELSINKI

Palauta lomake joko postissa tai faxaa se numeroon 09 446 262. Kadettikunta maksaa postimaksun.

Tilaa Kaaderien Lauluja Osa I

kpl á 30 eur. Yht. eur

Hintaan lisätään postimaksu 3,50 eur.

Nimi

Postiosoite

Postitoimipaikka

**Edullisempaa matkaa,
mukavuudesta tinkimättä.
Jopa 34 Vihreää Lähtöä päivittäin.**

15%
VIHREÄT LÄHDÖT

Saat 15 %:n alennuksen junalipun hinnasta Vihreillä Lähdöillä Pendolinoissa, IC- ja IC2-junissa sekä pikajunissa suorilla yhteyksillä eri puolella Suomea. Seniorit, opiskelijat ja juniorit saavat 15 %:n alennuksen 50 %:lla alennetusta hinnasta.

Liput ostettava etukäteen. Junan mentyä ei Vihreitten Lähtöjen lipuista suoriteta takaisinmaksua. Lisätiedot ja varaukset VR Puhelinpalvelusta, puh. 0307 20 900. Myynti suurimmilta asemilta ja matkatoimistoista. Aikataulut myös Internetistä, GSM-tekstiviestinä 13 121 tai teksti-tv/s.430.

Parasta aikaa matkalla

www.vr.fi

Kummallisen sodan haaste

”Tämä on erilainen sota.” Lause on ollut yksi kulutetuimmista sotilaiden hokemista WTC-terrori-iskun jälkeen. ”Kaikki on toisin.” Tätä taas ovat siviilit toistelleet loputtomasti. Kumpikaan näistä lauseista ei pidä paikkaansa. Kun havaintokenttämme on rajattu nyt Irakiin, niin kumma kyllä on helppo unohtaa, että olemme terrorismin vastaisessa sodassa.

Moni asia on vielä samoin kuin joskus kaksintaistelujen aikaan. Osama bin Ladenin päästä on edelleen luvassa roima palkkio. Mullah Mohammed Omar on haastanut pääministeri Tony Blairin kaksintaisteluun. Saddam Husseinille, tälle barbaarille on annettu mahdollisuus paeta yhteisön, sivilisaation ulkopuolelle. Entisistä afgaaniystävistä tuli Yhdysvalloille vihollisia ja entisestä neuvostovihollisesta liittolainen. Ystävän ja vihollisen muuntuminen on meillekin tuttu ilmiö. Ei siis mitään uutta.

On kummallista, että bin Laden on edelleen etsintäkuulutettuna, sillä etsintävälineet ovat toista luokkaa kuin villissä lännessä. Blair ei myöskään ottanut Omarin haastetta vastaan, vaikka herrasmies onkin. Ihmeellistä on sekini, että mies, joka Bush nuoremman mukaan yritti tappaa hänen isänsä, Yhdysvaltain presidentin, on vielä vallassa.

Milosevic kesti poliittista informaatiopainostusta kymmenisen vuotta, mutta Saddam tuntuu olevan sitkeämpi. Vaikka Saddamia uskomattomine 100 %:n kannatuksineen ei olisi tätä luettaessa vielääkään saatu vallankahvasta, hän ei liene geenimanipuloitu yli-ihminen. Bush nuoremmalla on ikä puolellaan. Toisaalta hänen on jätettävä virkansa viimeistään vuonna 2009.

Mystistä terrorismin vastaista sotaa käydään, vaikka harva meistä on sitä nähnyt käytävän. Paitsi mediassa. Vaikka tämä hyvät, pahat ja pelkurit -mediaspektaakkeli kaikessa jännittävydessään kiinnostaa enemmän kuin Kauniit ja rohkeat, on paradoksaalista, että me emme näe ”oikeaa sotaa” kaikista informaatiotodan välineistä huolimatta.

Irakin sota on sotana tylsä. Pommitukset rutiinilennoilla ovat olleet arkipäivää vuosia, ja tulevat sotatoimet on nähty etukäteen internetissä. Sota on käyty virtuaalisesti moneen kertaan ja eri vaihtoehtoineen. Erilaisen sodasta tekisikin se, että siitä ei kukaan olisi kiinnostunut. Mitäpä uutisoitavaa siinä enää onkaan, koska kaikki on jo käyty?

Syynt etsiminen Irakin sodalle on ollut kuin sopivan palan kokeilua palapeliin: al-Qaeda, joukkotuhoaseet, kärsivä kansa, hirmuhallitsija, aseriisunta. Tammikuussa 2002 Britannian ulkoministeri Jack Straw totesi, että öljy on päällimmäisenä huolena. Kummallista olisikin, jos kukaan ei olisi siitä kiinnostunut. Kaikkein eniten vapaudesta ovat kiinnostuneet öljy-yhtiöt Exxon-Mobil, Texaco ja Chevron. Erilaisen tästä sodasta tekisi se, että kaikki konfliktin osapuolet riisuisivat toisensa joukkotuhoaseista.

Vihollinen on totuuden sijaan mieluisempi uhri. Täsmäpommeista huolimatta uhreiksi ovat Afganistanissa joutuneet

sekä liittolaiset että omat joukot. Kosovon sodassa länsiliitolla oli vihollisesta yli 700 kertainen ylivoima. Afganistanissa sotilaallisen ylivoiman laskemiseksi alkavat jo numerot loppua. Irakin sodan suurin yllätys olisikin, että sota voitettaisiin Sun Tzun teorian mukaisesti ilman taisteluita. Hyveellisellä sodalla hurskastelu on turhaa. Sotahan on raakaa. Ja harhauttaminen on aina kuulunut sodankäyntiin.

Harva niistä yli 60 maasta, joissa terroristeja on epäilty lymyilevän, on virallisesti julistetussa sotatilassa - ei ainakaan Ruotsi. Terrorismin vastainen sota on julistettu Yhdysvalloissa poliittisella tasolla, retoriikassa. Sodankäynti ei perustu kongressin sodanjulistukseen vaan lupaan käyttää voimaa. Yhdysvallat ei ole julistanutkaan sotaa historiassaan kuin viisi kertaa aiemmin.

Tässä(kään) sodassa sotilaat eivät sodi yksin. Pirstaleisessa sodassa poliitikot määrittävät maaleja, PR-toimistot myyvät sotaa ja CIA:n agentit operoivat sotilaiden tavoin. Robotit lentävät ja ampuvat ohjuksia taistelulennokeista, ja siviilit väräytyvät ohjuskilviksi. Vihollinen operoi yhteiskunnan sisältä.

Kukaan ei tiedä, milloin tämä varjoissa käytävä sota päättyy. Oletettavasti sodan pitäisi päättyä, kun kaikki terroristit on ”neutralisoitu”. Kylmä sota kesti lähes 50 vuotta ja päättyi kommunismin romahtaessa. Kummallisen yksinkertaisen päätelmän mukaan terrorismi romahtaa, kun kasvualusta ei enää tuota minkäänlaista terrorismia.

Haukkapolitiikan sanansaattajat julistavat mediassa vain tässä ja nyt asioita. Strategikot laskevat joukkojen määriä. Asiantuntijat pohtivat Irakin sodan oikeutuksen perusteita. Mihin katosivat sodan seurauksia ja vaikutuksia pohtineet kenraalit Wesley Clark, Norman Schwarzkopf ja Anthony Zinni kriittisine lausuntoineen? Totaalisessa sodassa valtarenkkelman sotapropagandaa on mahdoton paeta. Mutta ei siis mitään uutta.

Terrorismin vastaista sodankäyntiä on helppo arvostella täältä ”lintukodosta”. Sota ei kuitenkaan kysynyt amerikkalaisilta, miten sitä saisi käydä tai olivatko he siihen valmiita.

Moni ihmettelee terrorismin vastaista sotaa ja pitää sitä epäaitona. ”Ei tämä oikeaa sotaa ole”, on kummallisin kuultu väite. Milloin sota on reilua? Joku saattaa ehdottaa, että oikeaa sotaa on se, kun divisioona taistelee prikaatia vastaan Kainuun korpeen eristettynä Geneven sodan oikeussääntöjen mukaan.

Kaikki on lopulta niin kuin ennen: haasteena on sodan kummallisuuden ymmärtäminen. Sotaan varautuminen ei merkitse sodankäynnin hyväksymistä. Sota ei varmasti kysyisi meiltäkään, olemmeko me siihen valmiita. Koska sota on paradoksaalinen ilmiö, on vakavan itsearvioinnin paikalla pohdittava mustavalkoisten hokemien sijaan moniväristä kysymystä: ”Saako meillä päin sotaa käydä näin kummallisesti?”

Jari Rantapelkonen

Johtamistaidon kruunu

Eräs ensimmäisistä jääkäriaiheisista kirjoista oli tuolloisen jääkäri vänrikki Jalmari Karan vuonna 1918 ilmestynyt ”Jääkäriin muistelmia”. Kirja perustui nuoren miehen pitämään päiväkirjaan ja on edelleenkin mainio lähde jääkäreiden tarinaan perehdyttäessä.

Mutta teoksella on muutakin arvoa. Jääkäri Karalla oli psykologista silmää, ja niin hän teki varsinkin ihmisten käsittelystä monia teräviä havaintoja. Itse olen usein lainannut hänen tekstistään kohtaa, jossa hän selvittelee syitä suomalaissotureiden lähes kapinanomaiseen käyttäytymiseen Riianlahdella syksyllä 1916:

”Suomalainen ei tyydy olemaan pimeässä. Ajattelevan mielenlaatunsa takia hän vaatii selvitystä. Saksalainen sotilas tottelee päällystönsä käskyjä; jos häntä käsketään kaivoon, niin hän menee, koska niin on määrätty. Suomalainen kysyy ensin: mitä varten? Ja menee sitten, mutta sitä varmemmin. Enkä ole taipuvainen uskomaan, että tämä riippuu sotilaskasvatuksesta, joka toisella on täydellinen ja toisella mitätön. Sen juuret ovat syvemmillä, kansanluonteissa.”

Samasta asiasta ovat kirjoittaneet lukuisat muutkin. Suomen oloihin hyvin perehtynyt ruotsalainen lehtimies T. G. Vickbom kirjoitti vuonna 1941: ”Heikkinen ei lähde mielellään uhkarohkeaan tehtävään, ellei hän käsitä, että työ on todella tärkeä, tai mieluummin hän tahtoo kerta kaikkiaan tietää, mistä on kysymys.”

Karan ja Vickbomin ajatukset tuskin yllättävät ketään, joka vähänkin on toiminut esimiestehtävissä. Mitä yllättävää voi olla siinä, että ihminen hoitaa tehtävänsä paremmin, jos hän ymmärtää annetun työn tarkoituksen? Käytän tarkoituksella sanaa ihminen, sillä minun on vaikea uskoa, että olisi maita, joiden kansalaiset vähät välittävät siitä, minkä vuoksi he jotain tekevät. Tosin aivan oikeasti näyttää siltä, että suomalaiset olisivat tässä suhteessa tavallistakin vaativampia.

Keinoista, joilla ihminen ja sotilas ja tässä tapauksessa erityisesti suomalainen sotilas motivoidaan tehtäviinsä, on kirjoitettu ja puhuttu kyllästymiseen saakka. Edellä mainittu ruotsalainen Vickbom osasi sanoa asian mielestäni sattuvas-ti:

”Hän (suomalainen) asettaa päällystölleen suuria vaatimuksia: sen täytyy elää kuten hän, osata sotahomman jokainen yksityiskohta kuten hän, ja hyökkäyksessä kulkea ensimmäisenä. Mutta hän on rajattoman uskollinen vänrikilleen, kun hän kerran on saanut selvän siitä, mikä tämä on miehiään. Komppanianpäällikkö saa kyllä olla hiukan tärkeäkin, ei edes hiusvesi pilaa hänen mainettaan, jos hän vain on osoittanut, ettei hän itse pelkää tarttua tarvittaessa pirua sarvista kiinni. Ei ole sen vuoksi ilman muuta selvää, että yksinkertaisista oloista tullut esimies on parhaissa suhteissa alaisiinsa. Mutta ymmärtämystä omia ongelmiaan ja omaa elämäntapamustaan kohtaan vaatii suomalainen sotilas eh-

dottomasti esimieheltään.”

Johtamistaito on sotakoulujen oppilailleen myöntämässä lopputodistuksissa se kohta, johon eniten kiinnitetään huomiota. Arvos-telukokouksissa sen arvioiminen askarruttaa opettajia suuresti ja todistuksen saajan katse kohdistuu ensimmäisenä siitä annettuun arvosanaan. Useimmat eivät saa komplekseja siitä, että matematiikassa, kielissä tai jossain aselajiaineessa tuli saatua kehno arvosana, mutta harvassa ovat ne upseerit, joiden mieltä huono numero johtamistaidossa ei pahoittaisi. Kukapa haluaisi myöntää itselleen ja vielä vähemmän muille olevansa johtajana vain tyydyttävää luokkaa?

Suureksi kysymykseksi jää kuitenkin, mistä johtamistaidon arvosana muodostuu. Selvää on, että huomio kohdistetaan esimerkiksi sellaisiin ominaisuuksiin kuin tahdonvoima, järjestely- ja toimeenpanokyky, fyysinen ja henkinen rohkeus, selkeä esiintyminen tai taktinen ymmärrys. Eräälle aiheita koskevalle luennolleni sain keksittyä kokonaista kolmekymmentäviisi tällaista kohtaa.

Luetteloni jäi silti vaivaamaan minua. Mielestäni siitä puuttui jotain oleellista. Tunsin johtajia, jotka näennäisesti olivat lähes täydellisiä ja joilla varmaan oli kiitettävä arvosana johtamistaidossa. Mutta käytännössä jokin kiikasti heidän johtajuudessaan, joskus jopa pahan kerran. Mitä siis puuttui luettelostani? Mistä opettajakokouksessakaan ei suuremmin puhuta?

Tänä päivänäkään en löydä kaipaamalleni ominaisuudelle hyvää nimitystä, mutta muuten minulle on selvinyt, mitä etsin. Kysymys on taidosta ja kyvystä temmata muut mukaan, saada heidät vakuuttuneiksi, jopa sytyttää heissä sisäinen tuli.

Vasta tällainen taito kruunaa johtajuuden. Jos sellaista ei alkuunkaan ole, johtaja kaikkine muine mahdollisine avui-neenkin on usein vain tyydyttävää luokkaa.

Loppujen lopuksi kysymys ei ole taidosta vaan elämän-asenteesta. Tässä kiireisessä, pintapuolisessa ja meluisassa maailmassa jokainen meistä on kiitollinen saadessaan osakseen edes tuokioksi todellista, lämmintä, inhimillistä myötä-elämistä.

Useimmat meistä ovat kokeneet tilanteen, jossa esimies puristaa kättä mutta katse on jo seuraavassa tervehdittävässä. Tuskallisen tuttua on myös havaita esimiehen tai kumppanin kasvoilla häivähtävä onton poissaoleva ilme, joka nopeasti vie omatkin halut jatkaa sananvaihtoa.

Kyllä tällainenkin esimies voi saada alaisensa kaivoon Jalmari Karan vertauskuvaa käyttäkseni, mutta hänen on potkaistava tämä sinne. Sellainen johtamistaito ei ole edes sulkeisjärjestyskentällä vaadittavaa tasoa. Sääli sitä sotaväkeä tosioloissa, jossa rauhan aikana on totuttu arvostamaan tuollaista ”johtamista”.

Sampo Ahto

IN MEMORIAM

Länsinotko

Ralf Einar
Kapteeni
s. 29.8.1916
k. 11.10.2002
Kad.n:o 2816
27.kurssi

Närvänen

Osmo Kalervo
Majuri
s. 3.6.1935
k. 2.11.2002
Kad.n:o 3838
44.kurssi

Kiviniemi

Hemmo
Yliluutnantti
s. 15.4.1919
k. 24.11.2002
Kad.n:o 2774
27.kurssi

Kuukkanen

Kaino Johannes
Kapteeni
s. 27.9.1920
k. 24.11.2002
Kad.n:o 459
17.merikurssi

Roiha

Jukka Ilmari
Everstiluutnantti
s. 18.5.1948
k. 24.11.2002
Kad.n:o 5563
55.kurssi

Vihtonen

Reino Olavi Johannes
Everstiluutnantti
s. 15.1.1915
k. 27.11.2002
Kad.no 2186
25.kurssi

Martikainen

Jorma Olavi
Kommodori
s. 13.9.1942
k. 5.12.2002
Kad.no 698
35.merikurssi

Vennala

Tapani
Majuri
s. 16.2.1917
k. 14.12.2002
Kad.n:o 1780
23.kurssi

Palokangas

Markus Vilhelm
Everstiluutnantti
s. 11.9.1915
k. 15.12.2002
Kad.n:o 1424
20.kurssi

Hongisto

Pauli Ensio
Komentajakapteeni
s. 6.2.1912
k. 23.12.2002
Kad.n:o 230
10.merikurssi

Karvonen

Timo Eetu
Kapteeni
s. 24.8.1965
k. 26.12.2002
Kad.n:o 7798
75.kurssi

Lilja

Juuso Emil Ensio
Majuri
s. 16.5.1913
k. 31.12.2002
Kad.n:o 2507
26.kurssi

Römpötti

Kalevi
Majuri
s. 30.4.1917
k. 1.1.2003
Kad.n:o 438 me
17.kurssi

Siilasvuo

Pehr Hjalmar Ensio
Kenraali
s. 1.1.1922
k. 10.1.2003
Kad.n:o 2156
25.kurssi

Kaila

Yrjö Paavo Ilmari
Majuri
s. 30.7.1912
k. 21.1.2003
Kad.n:o 1154
17.kurssi

Jahnukainen

Jouko Elias
Everstiluutnantti
s. 26.1.1926
k. 23.1.2003
Kad.n:o 3091
30.kurssi

Lallukka

Mikko Kalervo
Everstiluutnantti
s. 25.12.1929
k. 6.2.2003
Kad.n:o 3302
37.kurssi

Hyppönen

Viljo Jussi
Everstiluutnantti
s. 7.1.1918
k.12.2.2003
Kad.n:o 2021
25.kurssi

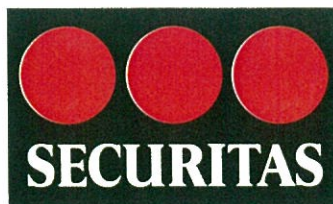
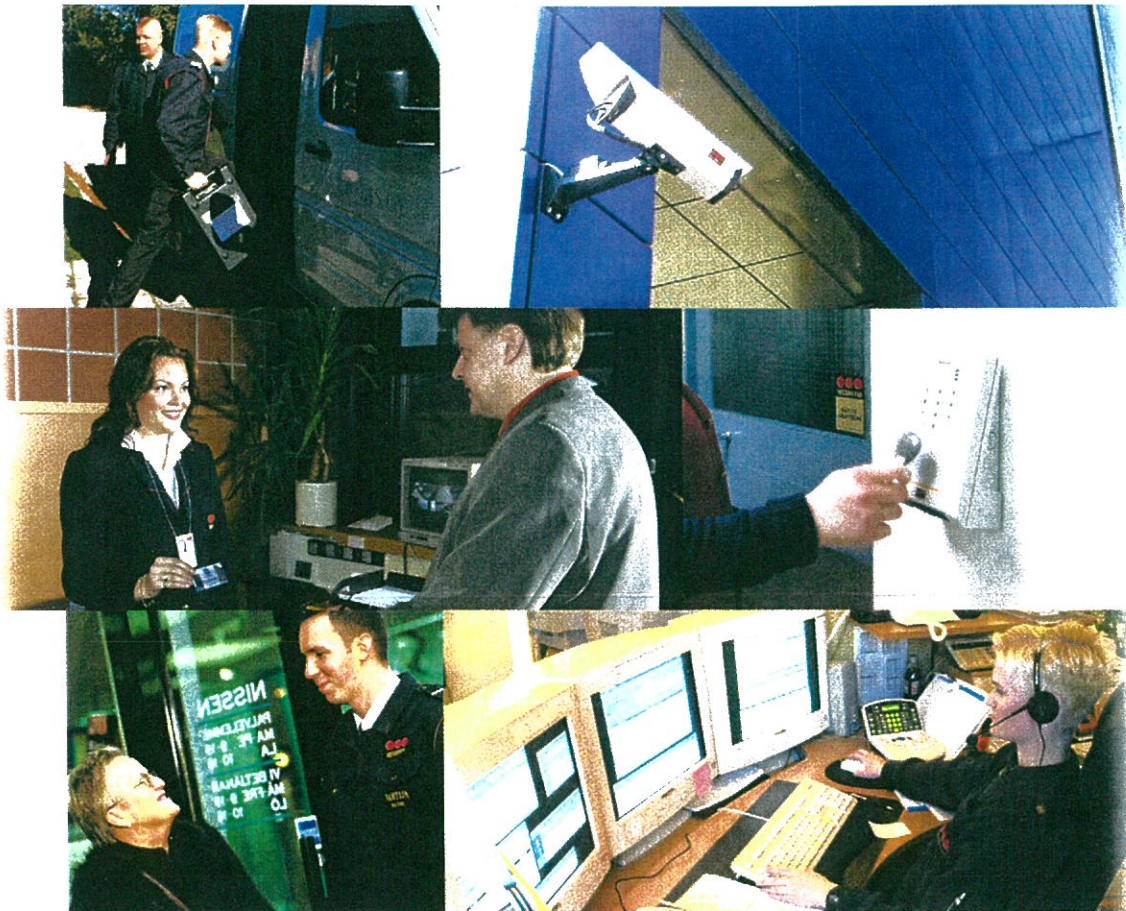
Lilja

Veijo Sakari
Yliluutnantti
s. 12.1.1919
k. 12.2.2003
Kad.n:o 2075
25.kurssi

Linnala

Teemu Veikko
Everstiluutnantti
s. 1.6.1912
k. 19.2.2003
Kad.n:o 1268
18.kurssi

KESKITYMME TURVALLISUUTEEN

Valtakunnallisesti

Puhelin 0204 911

www.securitas.fi

TEKLA

- > Johtamisjärjestelmien ammattilainen
- > Luotettava kumppani
- > Innovatiivinen edelläkävijä

SA kuva

Tekla Defence - johtamisjärjestelmien ammattilainen

Tekla Oyj on mallipohjaisten, operatiivisten sovellusten suunnannäyttjä maailmassa.

Ydinsaamistamme on ainutlaatuinen mallinnusteknologia ja siihen perustuvien valmiiden, integroitujen toimialakohtaisten ohjelmistotuotteiden ja palvelujen tuottaminen ja markkinointi.

www.tekla.com